24 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 2007 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 194 (3846)

Ազգ
Azg

Ձերբակալություններ Երեւանում

Երեւանի Կենտրոնի ոստիկանություն երեկ երեկոյան բերման են ենթարկվել «Այլընտրանք» շարժման մի խումբ ակտիվիստներ, ովքեր թռուցիկներ էին կազմակերպել քաղաքի կենտրոնում բնակչությանը բարձրախոսով կոչ անելով մասնակցել հոկտեմբերի 26-ին կազմակերպվելիք հանրահավաքին: Հաղորդվում է, որ Աբովյան եւ Կորյունի փողոցների հատման վայրում քաշքշուկ է տեղի ունեցել հանրահավաքի մասնակիցների եւ ոստիկանների միջեւ, ինչից հետո մոտ 8 մարդ բերման է ենթարկվել: Հայտնի է, որ ձերբակալվել են «Հայկական ժամանակ» եւ «Չորրորդ իշխանություն» թերթերի գլխավոր խմբագիրներ Նիկոլ Փաշինյանը եւ Շողեր Մաթեւոսյանը, ինչպես նաեւ Դավիթ Մաթեւոսյանը, «Ժողովրդավարական հայրենիք» եւ Պահպանողական կուսակցությունների առաջնորդներ Պետրոս Մակեյանը եւ Միքայել Հայրապետյանը: Կեսգիշերից հետո, թերթը տպարան ուղարկելու պահին, հայտնի էր, որ Կենտրոնի ոստիկանությունում էին գտնվում օմբուդսմեն Արմեն Հարությունյանը, պատգամավոր Խաչատուր Սուքիասյանը, Լարիսա Ալավերդյանը եւ ՀԺԿ նախագահ Ստեփան Դեմիրճյանը եւ «Հանրապետություն» կուսակցության ղեկավար Արամ Զ. Սարգսյանը: Ավելի ուշ այնտեղ էր ժամանել Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը: Ձերբակալվածները հրաժարվել են ոստիկանության առաջարկած փաստաբանի ծառայություններից:

ՄԵՍՐՊԱՍԵՆԻ

Ինչո՞ւ հեռացավ Ահմադինեժադը

Ինչպես հայտնի է, Իրանի Իսլամական Հանրապետության նախագահը, ընդհատելով հայաստանյան իր այցը, մեկնել է Թեհրան: Այս իրավիճակը բազմաթիվ հարցերի առիթ է տվել: Ըստ Վիկտոր Սողոմոնյանի, Իրանի նախագահը մեկնել է անհետաձգելի գործերի պատճառով: Իսկ ըստ փոխարտգործնախարար Գեւորգ Ղարիբջանյանի, «այցի ընդհատումը լուրջ հիմքեր ունի եւ կապված է Իրանում ծագած ներքին խնդիրների հետ»: Փոխարտգործնախարարը նշել է, որ հայկական կողմը տեղյակ է եղել մեկնման պատճառներին, սակայն հրաժարվել է դրանց մասին տեղեկացնել լրագրողներին: Նա նաեւ նշեց, որ պաշտոնական այցը չի դադարեցվել, այլ ընդամենը տեղի է ունեցել այցի ծրագրի փոփոխություն: Ինչեւէ, նշենք, որ երեկ առավոտյան ԱԺ նախագահ Տիգրան Թորոսյանը նախաճաշ-հանդիպում է ունեցել Իրանի նախագահի հետ, որին մասնակցել են արտաքին գործերի նախարար Վարդան Օսկանյանը, էներգետիկայի նախարար Արմեն Մովսիսյանը, Իրանի արտաքին գործերի նախարար Մանուչեհր Մոթաքին, ԻԻՀ նախագահի գլխավոր խորհրդական Սամարե Հաշեմին, այլ պաշտոնատար անձինք: Հայտնի է, որ մինչեւ մեկնելը Մահմուդ Ահմադինեժադը հանդիպել է նաեւ Հայաստանում բնակվող իրանցիների հետ:

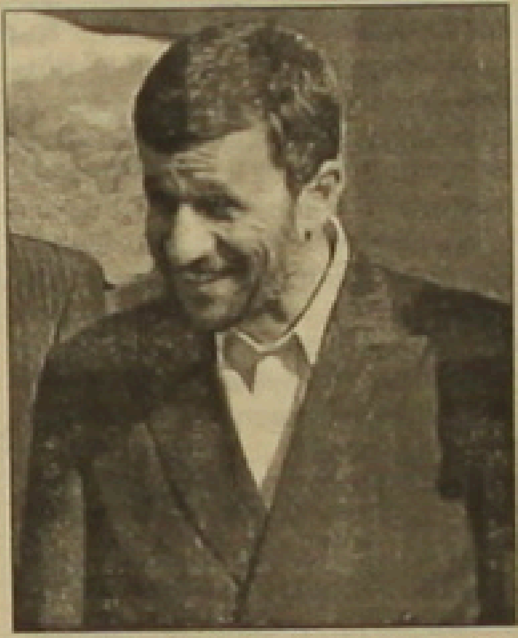

Իրանի նախագահի այցի ընդհատման մասին տարբեր լուրեր են պտտվում, մասնավորապես, որ պատճառը թուրք-իրաքյան սահմանին իրավիճակի կտրուկ սրումն է: Հայտնի է, որ քրդական հարցը լրջորեն անհանգստացնում է նաեւ Իրանին, որի տարածքում նույնպես գործում են քրդական զինված խմբավորումներ: Ըստ Ֆրանսպրես գործակալության, այցի ընդհատումը կապված է երեկ Հռոմում սկսված Իրանի միջուկային ծրագրերի քննարկումների հետ: Հիշեցնենք, որ բանակցություններում իրանական կողմի ղեկավար Ալի Լարիջանին նախօրեին հրաժարական էր ներկայացրել: Ըստ այլ լուրերի, այցի ընդհատումը պայմանավորված է Ծիծեռնակաբերդ եւ Ցեղասպանության թանգարան այցելություններով: Իրանի ղեկավարությունը վերջին տարիներին փորձում է բարելավել Թուրքիայի հետ հարաբերությունները, իսկ Անկարան հասկացրել էր, որ իրենց հիվանդագին է ընդունում ցեղասպանության հարցի ամեն մի հիշատակում: Եվ Իրանի նախագահը փորձել է այսպիսով խուսափել հուշահամալիր այցելելուց՝ միաժամանակ չցանկանալով վիրավորել հայկական կողմին, ընդհատել այցը եւ մեկնել Երեւանից: Անդրադառնալով Իրանի նախագահի այցին, Վիկտոր Սողոմոնյանը հայտարարել է, որ Ռոբերտ Քոչարյանը եւ Մահմուդ Ահմադինեժադը բոլոր հարցերն արդեն քննարկել էին:

Օրվա վերջում իրանական «Իռնա» գործակալությունը տարածեց Ահմադինեժադի հայտարարությունն այն մասին, որ ինքն ամբողջովին ավարտել է իր այցը Հայաստան եւ հետ է վերադարձել: Իրանի նախագահը հերքել է տարածված այն լուրերը, թե իր այցն ընդհատվել է, եւ նա շուտ վերադարձել է Թեհրան: Այդ դեպքում կարելի է պնդել, որ իրանյան կողմը խախտել է այցի արարողակարգը:

ԱՐՄԷՆ ՄԻՌ-ՎԵԼՅԱՆ

ԱՄՆ դեսպանի հերթական ժամանակավոր պաշտոնակատարը մեկնում է

Ժամանակավոր պաշտոնակատարները գալիս ու գնում են, Հայաստանում Մ. Նահանգների դեսպանատունը շարունակում է մնալ անդեսպան: «Ազգի» տեղեկություններով, այս շաբաթավերջին նեղ շրջանակի մարդկանց համար հրաժեշտի ընդունելություն է կազմակերպել ներկայումս ՀՀ-ում ԱՄՆ դեսպանի ժամանակավոր պաշտոնակատար Ռուդոլֆ Փերինան: Դեսպանատան մամուլի հարցերով պատասխանատու Թագուհի Ձահուկյանը հաստատեց, որ իսկապես Փերինան մեկնում է Հայաստանից:

Ձահուկյանի պարզաբանմամբ, Ռուդոլֆ Փերինան մեկնում է, քանի որ նախապես Հայաստան էր ուղարկվել երեք ամսով, եւ այդ ժամկետն արդեն լրանում է: Երկուշաբթի օրվանից ԱՄՆ դեսպանի պարտականությունները, դարձյալ ժամանակավոր, կիրականացնի ներկայումս ԱՄՆ փոխդեսպան Ջոզեֆ Փենինգտոնը: Թե վերջինս ինչքան կմնա այդ պարտականությունները ժամանակավոր կատարող, դեսպանատանը տեղեկություն չունեին:

Փորձեցինք ճշտել նաեւ «Ազգի» այն տեղեկությունը, որ Փերինան հեռանում է Հայաստանից՝ որպես դեսպան վերադառնալու նպատակով: Թագուհի Ձահուկյանը նշեց, որ այդ առնչությամբ իրենք տեղեկություններ չունեն:

Միացյալ Նահանգների հայաստանյան դեսպանատան շուրջը ստեղծված իրավիճակը յուրօրինակ կարելի է համարել, հաշվի առնելով, որ ԱՄՆ-ը դեսպան չունի արդեն երկար ժամանակ եւ դեռ հստակ չէ, թե երբ կունենա: Մինչդեռ ոչ միայն Հայաստանում է իրադրությունը ուշադրության արժանի ի դեմս սպասվող նախագահական ընտրությունների, այլեւ հենց տարածաշրջանում:

Զարգացումները Հարավային Կովկասում եւ տարածաշրջանի այլ երկրներում դժվար թե դուրս են մնացել Մ. Նահանգների հետաքրքրությունների ու շահերի շրջանակից: Ուստի մնում է ենթադրել, որ Ռիչարդ Հոգլանդի՝ Հայաստանում դեսպան նշանակվելու նախաձեռնության, ըստ էության, ձախողումից հետո ԱՄՆ նախագահ Բուշի վարչակազմը նախընտրում է դեսպանի թեկնածության առնչությամբ լռություն պահպանել մինչեւ...

Ա. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ԹՈՒՐՔԵՐԻ ՎԱՆԴԱԼԻԶՄԸ ԲԵԼԳԻԱՅՈՒՄ

«Հայի կաֆե է, սպանեք բոլորին». Թուրքը թուրք է նաեւ Բրյուսելում

Կիրակի գիշեր, ինչպես գրել էինք երեկ, ժամը 12-ի սահմաններում, մոտ 400 թուրքեր ներխուժել են Բրյուսելի Saint-Josse թաղամասում գտնվող հայկական սրճարան: Այս մասին հավելյալ տեղեկություններ է մեզ փոխանցում Բրյուսելի մեր թղթակից Արաքս Սաֆարյանը:

Ներխուժող ցուցարարները քարերով ջարդել են պատուհանները, ամբողջությամբ ավերել սրճարանը: Հարձակումը շարունակվել է մոտ 20-30 րոպե:

Հաճախորդները խուճապի են մատնվել, բայց հասցրել են թաքնվել զուգարանում:

Սրճարանի տնօրեն Պեպիկ Պետրոսյանը նշեց, որ թուրքերը բղավում էին. «Հայի կաֆե է, սպանեք բոլորին»: Ոստիկանների միջամտությամբ անգամ ընդհարումներն ու ինքնապաշտպանությունը տեւել են մոտ 30 րոպե: Սակայն ոչ մի թուրք չի ձերբակալվել: Ոստիկանները նշել են, որ «իրավունք չունեն ձերբակալելու»:

Պեպիկ Պետրոսյանը նշել է. «Ինձ վրա հարձակում, մահափորձ է կատարվում, սակայն ոստիկանությունն անզոր է իմ իրավունքները պաշտպանելու»:

Արդեն մեկ տարի է, ինչ պրն Պետրոսյանը գնել է սրճարանը, վերանորոգել, 2 ամիս սրճարանը գործում էր:

Դեպքը մեկնաբանվում է Ամերիկայի կողմից Հայոց ցեղասպանության ճանաչման գործընթացով:

Թուրքերը նախ իրենց դժգոհությունն են արտահայտել Ամերիկայի դեսպանատան առաջ, հետո՝ քաղաքապետարանի մոտ, որից հետո ներխուժել են սրճարան:

ԱՐԱՔՍ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

Վարչապետի հանդիպումները ԱՄՆ-ում

Շարունակվում են վարչապետ Սերժ Սարգսյանի վաշինգտոնյան հանդիպումները ԱՄՆ-ում: Նա մասնակցել է Համաշխարհային բանկի եւ Արժույթի միջազգային հիմնադրամի տարեկան համաժողովի նստաշրջանին: Նույն օրը Սերժ Սարգսյանը ԱՄՆ Կոնգրեսում հանդիպել է Սենատի մեծամասնության ղեկավար, սենատոր Հարրի Ռիդի եւ դեմոկրատական խմբակցության համակարգող սենատոր Ռիչարդ Դերբինի հետ: Սենատոր Ռիդը Սերժ Սարգսյանին ներկայացրել է ԱՄՆ Կոնգրեսում Հայոց ցեղասպանության ճանաչման բանաձեւի քննարկման ընթացքը, այդ հարցում ԱՄՆ օրենսդիր մարմնի դիրքորոշումը: Վարչապետը հարցազրույց է տվել «Վաշինգտոն փոստ» լրատվական գործակալությանը: Այցի վերջին օրը վարչապետն ԱՄՆ պետդեպարտամենտում առանձնազրույց է ունեցել պետքարտուղար Կոնդոլիզա Ռայսի եւ պետքարտուղարի տեղակալ Դանիել Ֆրիդի հետ: Հանդիպման ավարտից հետո Սերժ Սարգսյանը մեկնել է Փարիզ:

Հանրահավաք Վաշինգտոնում

ԱՄՆ-ի ողջ տարածքից հայ համայնքի բազմաթիվ ներկայացուցիչներ այս շաբաթ ժամանելու են Վաշինգտոն՝ պահանջելու Կոնգրեսից ընդունել Հայոց ցեղասպանության վերաբերյալ 106-րդ բանաձեւը: Այս մասին հայտնում է Ամերիկայի Հայ դատի հանձնախումբը: Հանձնախմբի գործադիր տնօրեն Արամ Համբարյանը գոհունակություն է հայտնել այս հարցում մեծ թվով աջակիցներ ձեռք բերելու համար, ովքեր օգնում են ճիշտ ուղու վրա դնել Ամերիկային «մարդու իրավունքների եւ պատմականության առնչվող այս հիմնարար խնդրում»:

Առեւանգում Իրաքում

Երեկ Բաղդադում առեւանգել են «Ազատ Եվրոպա եւ ռադիո Ազատություն» ռադիոկայանի իրաքյան բաժանմունքի թղթակցին: Հաղորդվում է, որ լրագրողուհին առավոտյան իր վարորդի հետ մեկնել է հերթական հարցազրույցին: Որոշ ժամանակ անց Իրաքի մայրաքաղաքի փողոցներից մեկում ոստիկանությունը հայտնաբերել է նրա վարորդի մարմինը:

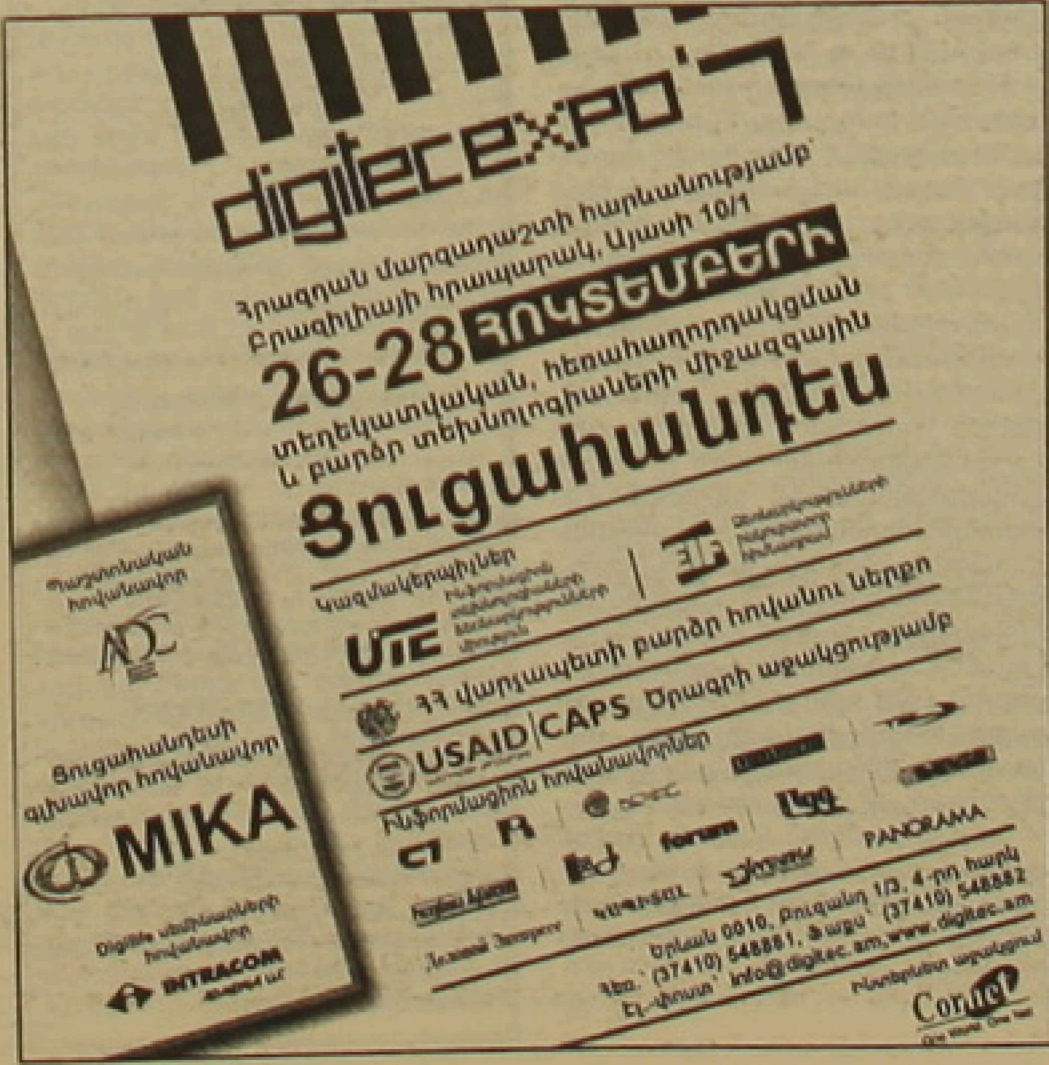

ԱՌՋԵՎՈՒՄ՝ ՄԵԾ ԻՐԱԴԱՐՁՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

«Տարեդարձ եւ մրցաշար Երեւանում»

Անդրկովկասի պատմության մեջ առաջին անգամ նոյեմբերի 10-ին տեղի է ունենալու Grand Prix կարգի առաջնություն, որին մասնակցելու են աշխարհի ամենաուժեղ ձյուդոիստները: 100 000 դոլար մրցանակային հիմնադրամով մրցաշարն անց է կացվելու Ա. Սպենդիարյանի անվան օպերայի եւ բալետի պետական ակադեմիական թատրոնում: Այս մրցաշարն ուղիղ եթերում հեռարձակվելու է ամբողջ աշխարհում: Ինչպես պնդում են կազմակերպիչները, սպասվում է հիանալի շոու, որի կիզակետում է սպորտային տոնը աշխարհի լավագույն մարզիկների մասնակցությամբ:

Այն լինելու է մեծ իրադարձություն, ոչ միայն մարզաշխարհի, այլեւ երկրի մշակութային, քաղաքական կյանքում: Հրավիրված են լինելու քաղաքական գործիչներ, կառավարության անդամներ, գործարարներ, ռուսական եւ միջազգային բիզնեսի ներկայացուցիչներ: Այդ օրերին Երեւանում մեծ շուքով նշվելու է եւս մեկ կարեւոր իրադարձություն՝ Երեւանի կոնյակի-գինու-օղու կոմբինատի հիմնադրման 130-ամյակը: Եվ այս առիթով Երեւան է ժամանելու մոտ 500 հյուր 20 երկրներից:

Տես էջ 7

ԱԶԳ **Ընթացիկ**

«Շաքարավազի շուկայում իրարանցումն արհեստական էր»

Հավաստիացնում է տնտեսական մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովը

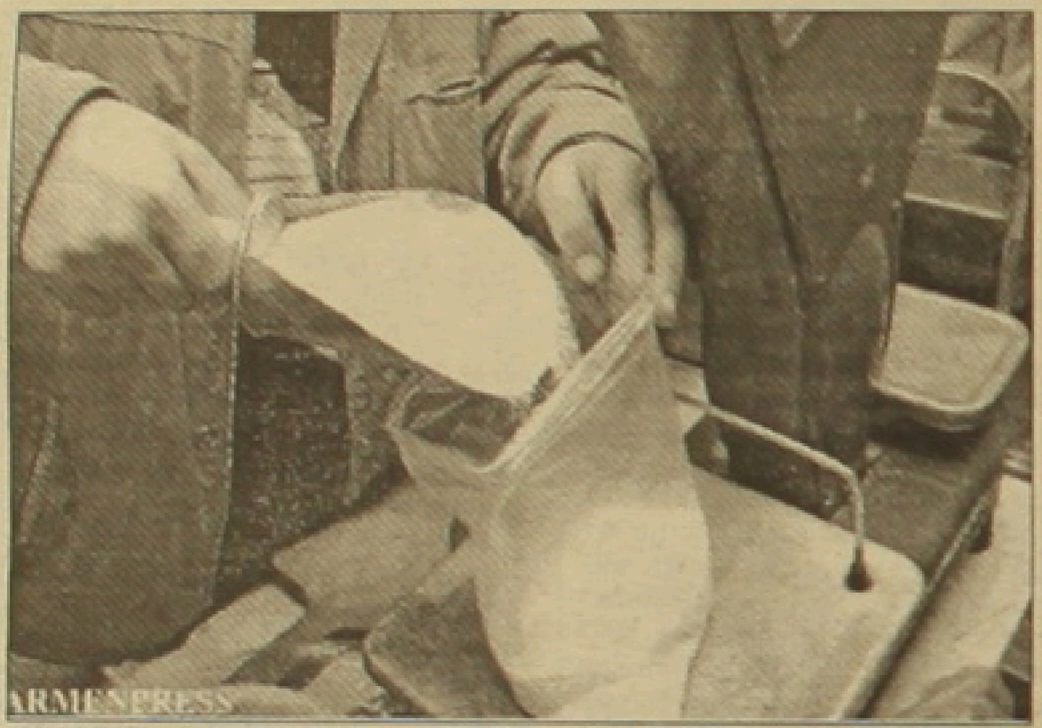
ARMENPRESS

«Հանձնաժողովը հավաստի տեղեկություններ ունի, որ շաքարավազի շուկայում իրարանցումն արհեստական է ստեղծված: Հայաստանում ներկայումս շուրջ 6 ամսվա շաքարավազի պաշար կա եւ առաջիկա 1 տարվա ընթացքում գնային փոփոխություններ չեն սպասվում», երեկ հրավիրված մամուլի ասուլիսի ժամանակ հայտարարեց տնտեսական մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովի նախագահ Աշոտ Շահնազարյանը: Իր ասածը նա հիմնավորեց այն հանգամանքով, որ այդ շուկան ունի բարձր կենտրոնացվածություն, գտնվում է հանձնաժողովի ուսումնասիրության կենտրոնում ու հանձնաժողովը պատրաստ է հետեւել այնտեղ տեղի ունեցող իրադարձություններին:

Աշոտ Շահնազարյանը հայտնեց, որ հանձնաժողովի աշխատակիցները հետեւում են զարգացումներին, երեկ արդեն գները կայունացել են՝ 1 կգ-ն 230-240 դրամի սահմաններում ու հերթեր չկային: Ո՞վ էր ձեռնտու եւ ո՞վ էր հրահրել այս իրավիճակը: Բոլորին հետաքրքրող այս հարցի պատասխանը, ըստ էության, չտրվեց: Աշոտ Շահնազարյանն այս իրավիճակը համարեց խանութների սեփականատերերի ստեղծած, որոնց մի մասը կտրուկ բարձրացրեց շաքարավազի գինը, մյուսները պահեցին այդ ապրանքը հետագայում բարձրացնելու ակնկալիքով: Այդ մարդկանց հանձնաժողովի նախագահը զգուշացրեց, որ չշարունակեն գործել այս ձեւով, այլապես նրանց նկատմամբ ֆինանսական լուրջ պատժամիջոցներ կկիրառվեն: Այդ նպատակով ստուգումներ են անցկացվելու եւ ոչ միայն հանձնաժողովի կողմից:

Ինչո՞ւ է հանձնաժողովի նախագահը վստահ, որ այս իրավիճակը ստեղծել է ոչ թե ներկրող ընկերությունը՝ «Սալեխ գրուպը», որը զբաղեցնում է շուկայի մոտ 90 տոկոսը, այլ խանութների սեփականատերերը: Այս հարցի առնչությամբ Աշոտ Շահնազարյանը հայտնեց, որ ներկրող կազմակերպությունը չի բարձրացրել շաքարավազի գները եւ մատակարարումները չի դադարեցրել: Ավելին, իրարանցումը կանխելու համար իրեն պատկանող խանութների ցանցում շաքարավազն այդ օրվա ընթացքում վաճառել է 10 դրամով պակաս՝ 1 կգ-ն 220 դրամով: Այդ օրվա ընթացքում վաճառվել է շաքարավազի 10 օրվա ծավալը: «Արդյո՞ք նրան ձեռնտու չէ՞ր վաճառքի ծավալների նման աճը» հարցի կապակցությամբ էլ հանձնաժողովի նախագահը նշեց, որ Հայաստանում գոյություն ունեն տարեկան սպառման որոշակի ծավալներ եւ այդ օրերի սպառումը որեւէ ազդեցություն չի ունենում սպառման ընդհանուր ցուցանիշների վրա:

«Ինչպե՞ս կարող է հանձնաժողովի նախագահը ասել, որ մեկ տարվա ընթացքում գնային փոփոխություններ չեն լինի» հարցի պատասխանն էլ այն էր, որ համաձայն ներկրողից ստացված տեղեկությունների, արդեն կան կնքված պայմանագրեր:

«Ազգի» հարցերից մեկն այն էր, թե ի վերջո «հնարավոր չէ՞ խանութներից պարզել, թե որտեղից են տարածվել լուրերը շաքարավազի առաջիկա թանկացումների մասին՝ ներկրո՞ղն է իրենց նման բան ասել, թե՞ միմյանցից են իմացել այդ տեղեկությունը»: Աշոտ Շահնազարյանը պատասխանեց, որ դա կարող են պարզել նաեւ լրատվամիջոցները, քանի որ խանութների տերերը իրենց այդ մասին չեն ասի, իսկ լրատվամիջոցներին գուցե հայտնեն:

Ամեն պարագայում փաստ է, որ մեր ներքին շուկան շարունակում է մնալ փխրուն եւ չկայացած: Անկախ այն բանից, թե ո՞վ եւ ինչպե՞ս էր ստեղծել շաքարավազային իրարանցումը, դա վկայում է նաեւ այն մասին, որ մեր տնտեսվարողները՝ մասնավորապես առեւտրականները, դեռ շատ հեռու են քաղաքակիրթ բիզնեսի չգրված օրենքներից: Իսկ որպեսզի նրանք «մոտենան» այդ օրենքներին, պետք է զգան, որ շուկայական տնտեսության տրամաբանությանը հակասող քայլերի եւ մասնավորապես հակամրցակցային համաձայնությունների դեպքում խիստ ֆինանսական պատժամիջոցների կենթարկվեն: Այսինքն, նրանք դեռ չեն զգում, որ պետությունը եւ իշխանությունները՝ հանձին տնտեսական մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովի, կարող են հանդես գալ օրենքների եւ սպառողի պաշտպանության դիրքերից: Հուսանք, որ հանձնաժողովը հետեւողական կլինի, որպեսզի տնտեսվարողները զգան եւ գիտակցեն դա:

ԱՌԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ԴԻՏԱՐԿՈՒՄ

Ադրբեջանը վախենում է Լեւոն Տեր-Պետրոսյանով իրագործելիք հեղափոխությունի՞ց

Լավ է գոնե, որ Արցախն, այսպես թե այնպես, մերն է

Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի վերադարձը քաղաքականություն այնպիսի ոգեւորություն ու հետաքրքրություն է առաջացրել ադրբեջանական շրջանակներում, ինչպիսին դժվար թե ակնկալեր Հայաստանի առաջին նախագահն անգամ հայաստանյան իրականության մեջ: Իսկ որ փորձագիտական, անգամ անանուն ամերիկյան աղբյուրներին հղում անելով ադրբեջանական «վերլուծաբանները» հրճվանքով ներկայացնում են Հայաստանում նախագահական ընտրությունների նախաշեմին հնարավոր «հեղափոխության» սցենար, ուղղակի վկայում է քարոզչամեքենայի ընտրովի գործունեության մասին:

Առավել հետաքրքրական է, որ հակառուսական ուղղվածություն է վերագրվում ԱՄՆ Կոնգրեսում 106 բանաձեւի ընդունմանը, որով իբր ռուսական ֆորպոստ Հայաստանը կընկնի ամերիկյան ազդեցության տակ: Դա էլ դեռ ամենը չէ. այդ ամերիկյան ներկայությունը, պարզվում է, «տակվկա» է անում հենց Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի թեկնածության վրա՝ որպես հեղափոխությամբ իշխանության եկող (ինչ էր մնում գրեի՝ հեղափոխությամբ ծնված) գործչի:

Թերեւս ասվածի մեջ այնքան կարեւոր չէ ադրբեջանական «դատողությունների ու եզրահանգումների» աղբյուրների հուսալիությունը, որքան մեր հարեւանների յուրօրինակ «համոզվածությունը»՝ Հայաստանի առաջին նախագահի թեկնածության ընդունելի լինելու հանգամանքը:

Բնականաբար, անտրամաբանական, թե տրամաբանական մոտեցման դեպքում առաջին կարեւորության հարց է դառնում այս դեպքում ղարաբաղյան խնդրին ինչպես Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի, այնպես էլ նախագահական ընտրություններում մյուս հավանական թեկնածուների մոտեցումը: Եվ որքան էլ տարօրինակ թվա, բայց Ադրբեջանում արդեն փորձում են հաշվել ամերիկյան «դրածո» Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի նախագահության հետ ու այդ կտրվածքով էլ «մտահոգվում» Ադրբեջանին սպասվող «դժբախտություններով»:

Թե որոնք են դրանք՝ դժվար չէ կռահել: Նախ, «ամերիկյան դրածոյի» դեպքում Հայաստանն ավելի մեծ աջակցություն կունենա, Ադրբեջանն էլ չի կարողանա պայքարել «հայկական ախորժակների» դեմ: Ավելին, Ղարաբաղի հարցն էլ լուծելի կդառնա ոչ ադրբեջանամետ տարբերակով: Թերեւս այս ամենը հիմք տա թեկուզ օրերս Ադրբեջանի նախագահ Իլհամ Ալիեւի հերթական ռազմատենչությանը՝ ուժով «ազատագրելու» Լեռնային Ղարաբաղը:

Բացի այդ, Հայաստանի նախագահական ընտրություններում 106 բանաձեւի շահարկումը հասցվում է մինչեւ ԱՄՆ-Ռուսաստան հակադրությանը՝ իբր չտեսնելով այնպիսի մի գործոնի առկայություն, ինչպիսին Թուրքիան է: Բայց որ ԱՄՆ-Ռուսաստան հավասարակշռման հարցում գլխավոր դերակատարում տրվում է Հայաստանի առաջին նախագահին, որին իբր ամերիկյան իշխանությունները երկրորդ Սահակաշվիլու դերն են վերապահել, առնվազն հարիր չէ մերօրյա իրականությանը:

Սակայն, ինչպես ասում են, յուրաքանչյուրն իրեն է փաստարկում սեփական գործողությունները: Բայց երբ փորձում են որոշակի փաստարկմամբ պաշտպանվել Հայաստանի առաջին նախագահին, որն իր լռությունախախտ սեպտեմբերյան հայտարարության մեջ խոստովանեց, թե չգիտի ինչ անել ղարաբաղյան հարցի առնչությամբ, մնում է իսկապես կասկածել որեւէ փաստարկով Տեր-Պետրոսյանի թեկնածության ընդունելիությանը: Եվ դա հասկանալի է այն դեպքում, երբ Տեր-Պետրոսյանի PR-ով շատ առանձնահատուկ մոտեցմամբ զբաղվում են ադրբեջանական քարոզչամեքենայի «պտուտակները»:

ԱՂԱՎՆԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Երեւան-Բաթում ճանապարհը կկրճատվի 200 կմ

Միայն այս տարի 60 հազար հայաստանցի է այցելել Աջարիա: Սա Վրաստանի պաշտոնական վիճակագրական տվյալ է, որը ներկայացրեց Քոբուլեթի շրջանային խորհրդի նախագահ Թենգիզ Չոյիձեն եւ ընդգծեց. «Սա փոքր թիվ չէ, բայց կարող էր ավելի մեծ լինել, եթե չլինեին ճանապարհային ու մաքսային անցակետի խնդիրները: Դրանց լուծման քայլեր արվում են»: Իսկ այդ քայլերն ուղղված են Երեւան-Բաթում հնում գործած ճանապարհի նորոգմանը, այն 200 կմ կկրճատվի: Այս վստահեցումն էլ տվեց Հայաստանում Վրաստանի դեսպան Ռեւազ Գաչեչիլաձեն, ընդգծելով, որ գործարկման հստակ ժամանակն անհայտ է:

Ն. Պ.

Քաղաքի օրը նշվեց Ալավերդիում

Ալավերդին 69 տարեկան է: Քաղաքն իր տոնը նշեց հոկտեմբերի 20-ին: Ալավերդցիները ոգեւորված էին եւ տոնում էին ոչ միայնակ՝ հյուրընկալել էին Լոռու մարզպետ Արամ Քոչարյանին, Վրաստանում Հայաստանի դեսպան Հրաչյա Սիլվանյանին: Տոնին քաղաքապետ Արթուր Նալբանդյանի հրավերով մասնակցում էր հարեւան Վրաստանի պատվիրակությունը Հայաստանում Վրաստանի դեսպան Ռեւազ Գաչեչիլաձեի եւ Քոբուլեթի շրջանի վարչության նախագահ Թենգիզ Չոյիձեի գլխավորությամբ: Վերջինս ընդգծեց. «Այս տոնն ընդհանուր է, քանի որ եղբայրացած քաղաքներ ենք: Առաջին անգամ եմ Ալավերդիում, փարթամ բնությամբ գեղեցիկ քաղաք է, մարդիկ էլ շատ ջերմ են»:

Քոբուլեթն ու Ալավերդին եղբայր քաղաքներ են

Արդյունաբերական Ալավերդին ու զբոսաշրջային Քոբուլեթն արդեն մի քանի ամիս եղբայրացած քաղաքներ են: 2007-ի մայիսի 28-ին ստորագրել են եղբայրացման համաձայնագիր ու արդեն իրականացրել առաջին ծրագիրը՝ երկու քաղաքների երեխաները հյուրընկալվել են միմյանց տներում, համատեղ հանգստացել, ընկերացել: Երկու կողմերի ազգագրական խմբերը հյուրախաղերով հանդես են եկել ե՛ւ Քոբուլեթում, ե՛ւ Ալավերդիում: Աջարիայի հայերի միության ձեւավորած ավանդույթն է՝ Հայաստանի ազգային տոների կապակցությամբ եղբայրության համաձայնագրեր կնքել երկու երկրների քաղաքների միջեւ: Նման պայմանագրեր են կնքել Բաթումն ու Վանաձորը, Խելվաչաուրին ու Սպիտակը: Այս շարքում Ալավերդին ու Քոբուլեթը երրորդ, բայց ոչ վերջին զույգն են:

«Մեր երկրների միջեւ շատ բարձր մակարդակով բարեկամական հարաբերություններ են ձեւավորվում, բայց դրանք խորացնել է պետք: Շատ ողջունելի են նման նախաձեռնությունները, քանի որ փոքր քաղաքները, ուր բոլորը միմյանց ճանաչում են, երկրների բարեկամությունը կհասցնեն ընտանիքներ», իր վերաբերմունքն ու ակնկալիքն այսկերպ արտահայտեց դեսպան Ռեւազ Գաչեչիլաձեն: Վրաստանում Հայաստանի դեսպան Հրաչյա Սիլվանյանն էլ վստահեցրեց, որ նախաձեռնությունը արդյունք կունենա. «Մեր երկրների համագործակցությունը ոչ միայն միջպետական, միջկառավարական մակարդակում է կարեւորվում, այլեւ շրջանային: Մեր քաղաքների եղբայրացումը կնպաստի հենց վերջինիս զարգացմանը»:

Երկու քաղաքապետներն էլ տեղերում փոխադարձաբար ծանոթանալով համագործակցության հնարավորություններին՝ հույս հայտնեցին, որ զբոսաշրջության ոլորտում չեն սահմանափակվելու եւ հեռանկարում մշակութային շփումներից զատ կհամագործակցեն շինարարության ու տնտեսության զարգացմանը նպաստող այլ ոլորտներում նույնպես: Վրացական պատվիրակությանը հյուրընկալած Ալավերդիի քաղաքապետ Արթուր Նալբանդյանը փաստեց. «Համաձայնագիրը վստահաբար թուղթ չի մնա: Համատեղ քննարկումներով կհստակեցնենք համագործակցության ծրագրերը եւ չենք հապաղի իրականացնել»:

«Վալեքս» ընկերության նվերը ալավերդցիներին

Հյուրերը եղան Ալավերդու պղնձաձուլական կոմբինատում ու հանդիպեցին «Վալեքս» խումբ ընկերությունների նախագահ Վալերի Մեջլումյանի հետ: Փոխադարձ ողջույններից հետո ներկայացվեցին ընկերության պատմությունը, հնարավորություններն ու ծրագրերը, որոնցից ամենամոտը Թեղուտի պղնձամոլիբդենային հանքավայրի պաշտոնական բացումն է: Այս մասին խոսելով, Վալերի Մեջլումյանը հյուրերին տեղեկացրեց, որ Թեղուտի հանքավայրի շահագործումը հնարավորություն կտա 2012-ից տարեկան 30 հազար տ պղինձ եւ մոտ 1000 տ մոլիբդեն խտանյութում արտադրելու: Որպես դրա արդյունք Ալավերդու պղնձաձուլական կոմբինատի գործունեությունը առավելագույնը տարի ու կեսից բնապահպանական նորմերին համապատասխանեցման ծրագիրը ներկայացրեց «Վալեքս» խմբի ընկերությունների նախագահը: Վերջինս, տեղեկանալով դեսպան Ռեւազ Գաչեչիլաձեի նախասիրություններին, նվիրեց 1970 թվականին Ալավերդու պղնձաձուլական կոմբինատի հիմնադրման 200-ամյակի կապակցությամբ թողարկված հուշամեդալ:

Ալավերդցիներին Վալերի Մեջլումյանի նվերը «Կռունկ» փառատոնի ներկայությունն էր եւ հրավառությունը, որը եւ եզրափակեց մարդաշատ համերգը:

Ն. Պ.

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան ԺԷ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010 Հանրապետութեան 47
Ֆաքս 374 10 562863
e-mail: azg@azg.am
azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ /հեռ 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ /հեռ 529221
Հաշուապահութիւն (գովազդ) /հեռ 582960
Լրագրողների սենեակ /հեռ 581841
Համակարգչ. ծառայութիւն /հեռ 582483
Շուրջօրեայ լրահաւաք ծառայութիւն /հեռ 529353
Համակարգչային շարուածք «Ազգ» թերթի
Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան խստիւ արգելւում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
Գ տառով յօդուածները գովազդային են, որոնց բովանդակութեան համար խմբագրութիւնը պատասխանատուութիւն չի կրում:
"AZG" Daily NEWSPAPER
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 10 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 0010

ԱԺ հայտարարությունները նախընտրական են դառնում

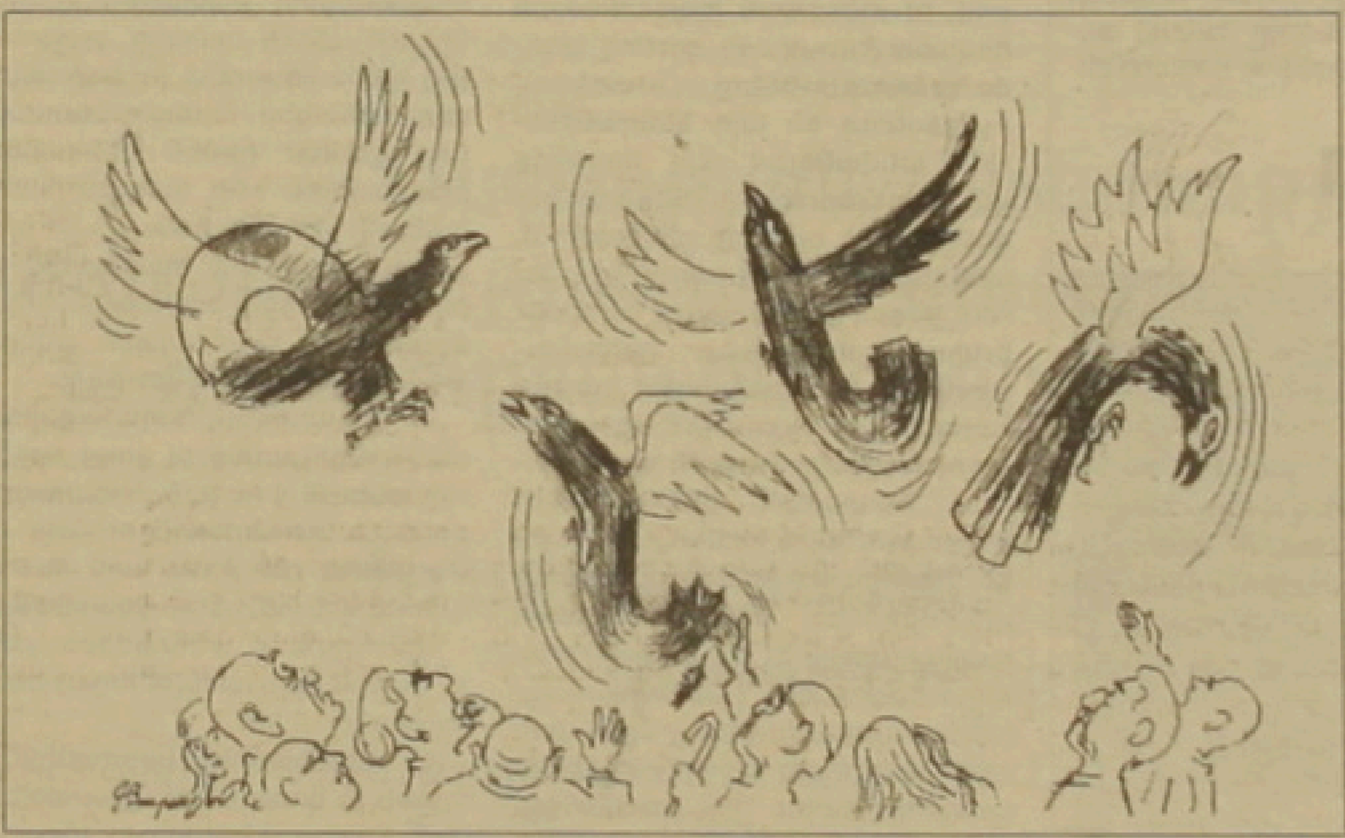

ԱԺ հայտարարությունների գլխավոր թեման թանկացումներին էր վերաբերում

ԱԺ հայտարարությունների ժամին տասնյակ պատգամավորներ անդրադարձ արեցին թանկացմանը: Նրանց մեջ էին ոչ միայն ընդդիմադիր խորհրդարանականներ, այլեւ իշխանական թեւը ներկայացնող Հերմինե Նաղդալյանը, Էդուարդ Շարմազանովը (ՀՀԿ), Արծվիկ Մինասյանը (ՀՅԴ): Վերջինիս ելույթն առավել քան արմատական էր, ու քանի որ պարունակում էր նաեւ առաջարկներ, ներկայացնենք մի փոքր մանրամասն:

Մասնավորապես, որ 1 մլն-ից ավելի աղքատների համար անհասկանալի է պետության վարած գնաճի զսպման քաղաքականությունը եւ հասարակությունը հայտնվել է հերթական թանկացումների տհաճ իրողության առջեւ՝ Ա. Մինասյանը գտնում է, որ բարձր տնտեսական աճը, պետական բյուջեում սոցիալական եւ տնտեսական բնույթի ծախսերի մեծացումը ոչինչ չարժեն այն անձանց համար, ովքեր հատկապես սպառողական ապրանքների գների բարձրացման պայմաններում չունեն անհրաժեշտ միջոցներ հոգալու իրենց եւ ընտանիքների նվազագույն կենսամակարդակը: Ավելին՝ ներկայումս դիտվում է մեկ այլ բացասական երեւույթ. առանձին տնտեսվարող սուբյեկտներ՝ դրսեւորելով ակնհայտ անբարեխիղճ եւ արհամարհական վերաբերմունք, օգտվելով իրենց գերիշխող դիրքից՝ թելադրում են սպառողական ապրանքների ծավալն ու գները. «Ակնհայտ է, որ խնդիրը զուտ սոցիալ-տնտեսական ուղղվածությունից վերածվել է քաղաքականի: Անհրաժեշտ են արմատական լուծումներ», ասաց նախկին սոցապ փոխնախարարը եւ առաջարկեց համակարգային լուծումներ՝ հետեւյալ գործողություններով.

Կենտրոնական բանկը գների բարձրացման դինամիկայի պասիվ դիտորդից պետք է վերադառնա սահմանադրությամբ ամրագրված իր հիմնական պարտավորության կատարմանը՝ մասնակցելով գնաճի զսպմանը: Սա առաջին հերթին պահանջում է նոր գործիքների ներմուծում, ի հավելումն դրամավարկային քաղաքականության ձեռնարկվող միջոցառումների եւ գնաճի նպատակադրման ռազմավարության: Ըստ Մինասյանի՝ անհրաժեշտ է վերանայել փոխարժեքի հայտարարված քաղաքականությունը, որը ներկա ձեւով խոչընդոտում է տնտեսական աճին եւ չի նպաստում սոցիալական հիմնախնդիրների լուծմանը: Կառավարությունը պետք է ներմուծի գնաճի զսպման համակարգ, որի հիմնական գործիքներից պետք է լինեն կենսապահովման նվազագույն բյուջեն, եկամտային ճկուն քաղաքականությունը եւ այլն: Սպառողների շահերի պաշտպանությամբ զբաղվող քաղաքացիական հասարակությունը պետք է ներգրավվի այս գործընթացներում:

Տնտեսական մրցակցության պետական հանձնաժողովը պետք է ունենա փաստացի անկախություն, օժտված առավել ազդու գործիքներով՝ բացահայտելու, պատժելու եւ կանխելու համար մրցակցությանը խոչընդոտող հանգամանքները. «Այս բոլորը հնարավորություն կտա երկրում իրականացնելու գնաճի զսպման քաղաքականություն: Մենք ակնկալում ենք այս խնդրում քաղաքական կամքի դրսեւորում», հավանաբար իր համաձայնագրային գործընկերոջն ու հանրապետական վարչապետին ուղերձ արեց ՀՅԴ խմբակցության ներկայացուցիչը:

Խոսքի ազատությունը սահմանափակո՞ւմ են

«Օրինաց երկրից» Արտաշես Ավոյանը փոխանցեց խոսքի ազատությունը սահմանափակելու նոր դրսեւորումների վերաբերյալ իր կուսակցության մտահոգությունը: Ակումբային ասուլիսները չլուսաբանելու վերաբերյալ հեռուստաընկերություններին տրված հրահանգը նա անվանեց առանձին քաղաքական գործիչներից եւ քաղաքական ուժերից ազատվելու ճանապարհ, որով ակումբների միջոցով առանձին անցանկալի քաղաքական գործիչների մուտքը եթեր արգելափակվում է: Նա տեղեկացրեց նաեւ առանձին գործիչների սեւ ցուցակի մասին, որոնց մուտքը հեռուստաընկերությունների եթեր գնահատվել է ծայրահեղ անցանկալի: Եվ կանխատեսեց, որ բուն նախագահական ընտրարշավի ժամանակ հեռուստաէկրանը փակ կլինի ընդդիմադիր մասնակիցների առաջ. «Արդեն իսկ ականատեսն ենք քաղաքական գործընթացների միակողմանի լուսաբանման», նկատեց նա՝ դատապարտեց խորհրդարանական հայտարարությունների եւ կառավարության հետ հարցուպատասխանի լուսաբանումը, ինչը հեռուստադիտողին է ներկայացվում ծայրահեղ աղճատված՝ թյուր կարծիք ձեւավորելով խորհրդարանական ընդդիմության գործունեության մասին:

«Նման տեսքով նախագիծ էլ չներկայացնեք»

Այս խոսքերը ԱԺ նախագահ Տիգրան Թորոսյանինն են, որոնք վերաբերում են «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» օրենքում եւ հարակից այլ օրենքներում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու փաթեթին: Բուն նախագիծը ներկայացրել էր կառավարությունը՝ ի դեմս պաշտպանության փոխնախարար Արա Նազարյանի, սակայն այդ նախագիծը լավագույնս հիմնավորեց ու պաշտպանեց ԱԺ գլխադասային հանձնաժողովի նախագահ Արթուր Աղաբեկյանը: Ու չնայած նրա ողջ ջերմեռանդությանն ու պերճախոսությանը, օրենքի նախագիծը բավական քննադատության արժանացավ «Ժառանգության» պատգամավորների, մասնավորապես Լարիսա Ալավերդյանի եւ Զարուհի Փոստանջյանի կողմից: Փոփոխությունների անհրաժեշտությունը ծագել էր քրեական դատավարության օրենսդրության փոփոխություններով, ըստ որոնց զինծառայողների հանցագործությունները այսուհետեւ պետք է հետաքննեն Հայաստանի պաշտպանության նախարարության համակարգում ծառայող քննիչները: Ընդդիմախոսների գլխավոր մտահոգությունն այն էր, որ այդ քննիչները կաշկանդված կլինեն իրենց գործողություններում, քանի որ անկախ չեն լինելու, իսկ դա կարող է խոչընդոտ դառնալ հանցագործությունների բացահայտման համար: Ընդդիմախոսները պնդում էին, որ օրենքի հիմնավորումները եւ մի շարք այլ ընթացակարգային տեղեկություններ նախագծի տեքստում բացակայում են, եւ այս կարգի օրենքների ընդունման դեպքում ավելի լուրջ մոտեցում է անհրաժեշտ: ԱԺ նախագահը վերնագրի միտքն ասաց՝ վերագրելով այս տեսքով նախագծի ներկայացումը պաշտպանության նորանշանակ փոխնախարարի անփորձությանը, որն առաջին անգամ էր օրինագիծ ներկայացրել ԱԺ:

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ՕՐԱԿԱՐԳ

Այսօր

- Ժամը 11.00-ին «Երեւան» հյուրանոցում տեղի կունենա մամուլի ասուլիս նվիրված Երեւանում տարածքային կառավարման եւ տեղական ինքնակառավարման հարցերին:
- Ժամը 11.15-ին «Մետրոպոլ» հյուրանոցում տեղի կունենա ԱՊՀ անդամ երկրների ՆԳՆ պետական պահպանության ծառայության ղեկավարի մամուլի ասուլիսը:
- Ժամը 11.30-ին Արմենպրեսի սրահում տեղի կունենա առեւտրի փոխնախարարի եւ «Եվրասիա» հիմնադրամի հայաստանյան գրասենյակի ղեկավարների մամուլի ասուլիսը:
- Ժամը 12.00-ին ՀՀ ՊՆ Դր. Կանայանի անվան ռազմական հետազոտական ինստիտուտում հասարակական եւ փորձագիտական քննարկման կներկայացվի ՀՀ ռազմական դոկտրինի նախագիծը:
- Նույն ժամին «Փաստարկ» ակումբում տեղի կունենա «Սպառողների իրավունքների պաշտպանություն» հասարակական կազմակերպության նախագահ Աբգար Եղոյանի մամուլի ասուլիսը:
- Ժամը 12.00-ին «Ազգային միաբանության» գրասենյակում կկազմակերպվի Պարույր Հայրիկյանի մամուլի ասուլիսը:
- Նույն ժամին «Հայացք» ակումբի հյուրն է լինելու Էրեբունի թանգարանի տնօրեն Աշոտ Փիլիպոսյանը:
- Ժամը 13.00-ին ռադիոտանը տեղի կունենա Սլովակիայի հայ համայնքի նախագահ, ՀՀ ԱԳ նախարարի խորհրդական Աշոտ Գրիգորյանի մամուլի ասուլիսը:
- Ժամը 13.30-ին Արմենպրեսի սրահում տեղի կունենա «Փյունիկ» միության ղեկավարության մամուլի ասուլիսը:
- Ժամը 14.00-ին Հայ օգնության ֆոնդի գրասենյակում (Խորենացի 22) տեղի կունենա մամուլի ասուլիս նվիրված ՀՕՖ-ի կրթական ծրագրերին:
- Նույն ժամին Գրողների միությունում կկազմակերպվի Ռաֆայել Համբարձումյանի «Գարեգին Նժդեհի ամբողջական կենսագրությունը» գրքի շնորհանդեսը:
- Ժամը 14.00-ին Ազգային գրադարանում տեղի կունենա Տրանսիլվանիայի «Հայ արմատների մշակութային միություն» ներկայացուցիչ Ինգրիդ Սիլվայի դաշնամուրային երաժշտության համերգը եւ CD-ի շնորհանդեսը:
- Ժամը 14.00-ին «Հայելի» ակումբի հյուրը կլինեն Դավիթ Հովհաննիսյանը եւ Ահարոն Ադիբեկյանը:
- 30 րոպե անց «Մետրոպոլ» հյուրանոցում տեղի կունենա Հայ-ղազախական կոնֆերանս նվիրված Ղազախստանի Հանրապետության օրվան:
- Ժամը 17.30-ին ՀՀ ԱԳՆ-ում տեղի կունենա ընդունելություն՝ նվիրված Միավորված ազգերի կազմակերպության օրվան եւ ՄԱԿ-ին Հայաստանի անդամակցության 15-ամյակին:
- Ժամը 19.00-ին Առնո Բաբաջանյանի անվան համերգասրահում տեղի կունենա դասական երաժշտության համերգ Հայաստանի կամերային նվագախմբի կատարմամբ:
- Նույն ժամին Հայորդաց տանը բնակչության հետ կհանդիպեն ՀՅԴ-ից առաջադրված նախագահական երկու թեկնածուները:

Ով է բոյկոտում մամուլի ակումբների աշխատանքը

Հոկտեմբերի 15-ից հայկական հեռուստաընկերությունները ձայն-ձայնի տված սկսեցին բոյկոտել մամուլի ակումբների աշխատանքը: Եթե մինչ այդ բոլոր հեռուստաընկերությունների լրատվական ծառայությունները մեծագույն հաճույքով լուսաբանում էին ակումբներում կազմակերպված մամուլի ասուլիսները, ապա այսօր խոսքերը մեկ արած հայտարարում են, որ դրանք կամ ձանձրացրել են իրենց միապաղաղությամբ, կամ այս ակումբները գովազդային վահանակների օգնությամբ իրենց հաշվին մեծ փողեր են վաստակում:

Այն, որ վերջին տարիներին Հայաստանում մամուլի ակումբները սնկի նման բազմանում են, հայտնի փաստ է, եւ հոկտեմբերի 15-ին չէ, որ այդ հայտնագործությունը պետք է աներին հեռուստաընկերությունները: Ճշմարտություն է նաեւ այն փաստը, որ հրավիրված հյուրերից շատերն այնքան հաճախ էին հայտնվում այս կամ այն ակումբում, որ սկսում էին կրկնել եւ ամեն անգամ ասել նույնը, ինչը լրագրողներն արդեն լսել էին մեկ օր առաջ: Օրինակ՝ Արմեն Աշոտյանին կամ Շավարշ Քոչարյանին ամեն օր կարելի էր տեսնել տարբեր ակումբներում, սակայն վերջիններիս նույնպես չես կարող մեղադրել, հրավիրում էին, նրանք էլ գնում էին: Այնուամենայնիվ ակումբները կատարում են կարեւոր աշխատանք՝ հրապարակ բերելով ոչ միայն տարբեր տրամաչափի քաղաքական գործիչների, այլ, որ ամենակարեւորն էր, ամբիոն տրամադրելով սոցիալական տարբեր խնդիրների եւ չինովնիկական անտարբերությանը բախված հասարակ քաղաքացիների: Միաժամանակ նշենք, որ մամուլի ակումբները, կազմակերպելով տարբեր ասուլիսներ, լրատվամիջոցներին առաջարկում են հետաքրքրությունների լայն ընդգրկում՝ քաղաքականից սկսած մինչեւ մշակութային: Այդ ասուլիսներին մասնակցում էին թե՛ քաղաքական գործիչներ, թե՛ մամուլի ու մշակույթի մարդիկ, թե՛ վերլուծաբաններ ու քաղաքականագետներ եւ այլն: Սակայն առաջարկելով նման բազմազանություն, մամուլի ակումբները միաժամանակ ոչ մեկին չեն պարտադրում եւ չեն էլ կարող պարտադրել, որ գան ու լուսաբանեն այս կամ այն ասուլիսը: Այսինքն՝ հեռուստաընկերությունները ազատ են իրենց որոշման մեջ եւ կարող են լրագրող ուղարկել միայն այն ակումբ, որտեղ կազմակերպված միջոցառումը, ըստ նրանց, իսկապես հետաքրքրական է: Հանուն ճշմարտության պետք է նշել, որ ակումբներում կազմակերպված ասուլիսներից շատերն են իսկապես հետաքրքրական եւ բովանդակալից, սակայն մեկ անգամ եւս հիշեցնեմ, որ ոչ մեկը պարտավոր չէ դրանք լուսաբանել: Մամուլի ակումբների պրակտիկան Հայաստանում չէ, որ ստեղծվել է, աշխարհի շատ երկրներում են գործում նման ակումբներ, որտեղ ամեն օր կազմակերպվում են տարբեր ասուլիսներ, սակայն միայն հետաքրքրական զրուցակցի կամ ազդեցիկ քաղաքական գործչի ներկայությունն է ստիպում հեղինակավոր լրատվամիջոցներին գնալ ու դրանք լուսաբանել: Օրինակ, Վաշինգտոնում գործող «Վաշինգտոն պրես քլաբը» հյուրընկալում է այդ երկրի ազդեցիկ քաղաքական գործիչներին: Սակայն արտասահմանում ոչ մեկի մտքով անգամ չի անցնում վերցնել ու բոլոր ակումբներին միաժամանակ բոյկոտ հայտարարել:

Նկատենք, որ հայկական լրատվության մեջ վաղուց արդեն ձեւավորվել է այն ցավալի իրավիճակը, երբ քաղաքական այս կամ այն գործիչը հայտարարվում է, այսպես ասենք «պերսոնա նոն TV», այսինքն, երբ հեռուստաընկերությունները հրաժարվում էին լուսաբանել Արամ Կարապետյանի կամ Ժիրայր Սեֆիլյանի ու նրանց կողմնակիցների մամուլի ասուլիսները: Սակայն դեռ երբեք չէր եղել, որ հեռուստաընկերությունները ընդհանրապես հրաժարվեն մասնակցել ակումբների կազմակերպած ասուլիսներին եւ միաժամանակ բոյկոտեն դրանք: Այս բոյկոտին մասնակցում է նաեւ մինչեւ վերջերս իրեն ամենաազատ հեռուստաընկերությունը հռչակած «Երկիր մեդիան»: Սակայն վերջինս ոչ թե բոյկոտ, այլ կիսաբոյկոտ է հայտարարել, լուսաբանում է մամուլի ակումբների կազմակերպած այն միջոցառումները միայն, որոնց մասնակցում են դաշնակցական գործիչները: «Երկիր մեդիայի» կիսաբոյկոտը շատ նման է իր հովանավոր ՀՅԴ-ի գործունեությանը, որն այսօր կիսաիշխանամետ եւ կիսաընդդիմադիր քաղաքական ուժ է: Ինչեւէ, ստեղծված այս իրավիճակը մեկ անգամ եւս ապացուցում է, որ հայրենի բոլոր հեռուստաընկերությունները, առանց բացառության, վերահսկելի են եւ կատարում են վերեւի հրահանգները: Սա լուրջ ազդակ է, որը մեկ անգամ եւս ապացուցում է, որ հեռուստաընկերությունները ազատ չեն ու այս պայմաններում խոսել խոսքի ազատության մասին անիմաստ է: Թե ով է տվել նման հրամանը, կան տարբեր կարծիքներ, սակայն միանշանակ է, որ նման հրաման արձակողն ի վիճակի չէ գրագետ աշխատանք կազմակերպել լրատվամիջոցների հետ եւ ճիշտ PR կազմակերպել իր ղեկավարի համար եւ որպես արդյունք ընտրվում է միայն առաջին հայացքից արդյունավետ թվացող միջոցը՝ արգելքը: Այն, որ այս ակցիայի հետեւում կանգնած են իշխանությունները, հուշում է նաեւ այն փաստը, որ ակումբների կազմակերպած մամուլի ասուլիսներին հրաժարվում են մասնակցել իշխանական Հանրապետական եւ «Բարգավաճ Հայաստան» կուսակցության անդամները: Այս իրավիճակը ձեռնտու է միայն նրանց, ովքեր հանդես են գալիս մամուլի ազատության ջատագովի դիմակով, չնայած ոչ վաղ անցյալում իրենք էին լրատվամիջոցներ փակում: Սա նաեւ լավ PR արշավ է հոկտեմբերի 26-ին հանրահավաք կազմակերպող Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի եւ նրա կողմնակիցների համար, ովքեր այս իրավիճակը ցանկանում են ներկայացնել որպես իրենց դեմ ուղղված ակցիա, եւ եթե այդպես է, ապա դուրս է գալիս, որ հհշական ռեւանշին ակտիվորեն նպաստում են այսօրվա իշխանությունների որոշակի շրջանակներ, որոնց «խելքը» հերիքում է միայն արգելքներ դնելու եւ ասուլիսներ բոյկոտելու համար:

ԱՐՄԵՆ ՄԱՌ-ՎԵԼՅԱՆ

ԱԶԳ

Տեսակետ

Այս տարվա վերջին ամիսներին սկսված լայնածավալ աշխատանքները բարեկարգման, մասնավորապես կոմունիկացիաների անմխիթար վիճակից ելք գտնելուն ուղղված միջոցառումներ են: Խանջյան, Նալբանդյան, Ալեք Մանուկյան փողոցներում կատարվող խիզախ ձեռնարկումներն առաջին հերթին քաղաքի կենտրոնով անցնող Գետառի լայն հունը երկու մասի բաժանելու, Գետառը մի կողմ հանելու, թունելի մեջ սեղմելու եւ մյուս մասը ստորգետնյա ավտոճանապարհ դարձնելու մտահղացում են: Առաջին հայացքից ամեն ինչ լավ է մտածված, բայց միայն առաջին հայացքից: Թունելի կտրվածքը մոտավորապես 3,6 X 4,00 մ է, այսինքն՝ 14-15 քառ. մ: Ենթադրելի է, որ նախագծողը հաշվի է առել քաղաքի կենտրոնի տարածքում Գետառի հոսքի այսօրվա՝ միավոր ժամանակում ջրի ծախսը: Դա նշանակում է, որ թունելը նախատեսված չէ ճնշման տակ աշխատելու՝ թունելի ամբողջ կտրվածքով լի ջուր բաց թողնելու: Իսկ եթե հանկարծ աշխատեց ճնշման տակ, ապա նոր տարերի դիմադրությունը, մեղմ ասած, կասկած է հարուցում: Ցավալի է, բայց հնարավոր չեղավ պարզել, թե ով է նախագծի հեղինակը: Ոչ «Հայհիդրոէներգո» նախագծային ինստիտուտը, ոչ «Հայջրնախագիծը», որոնք նման եւ ավելի բարդ նախագծերի տասնամյակների փորձ ունեն, տեղեկություն չունեին այս նախագծի մասին: Սա, իհարկե, զարմանք է հարուցում: Մյուս նախագծային հիմնարկները հիդրոլոգիայի եւ հիդրոտեխնիկայի մասնագետներ չունեն: Արդյոք նախագիծն անցել է փորձաքննություն: Գոյություն ունի «Նախագծային տեսական արտադրատեխնիկական փորձագետներ» հեղինակավոր կազմակերպություն, որը հար եւ նման նախագծերի քննություն է իրականացնում: Խնդրո առարկա նախագծի փորձաքննությունը հիշյալ կազմակերպությունը չի կատարել: Եթե դա կատարել է կողմնակի մի կազմակերպություն, դա վստահություն չի ներշնչում:

Հոդվածի հեղինակներից մեկը հարցի առթիվ մտահոգ դիմել էր արտակարգ իրավիճակների վարչություն: Վերջինս նույն մտահոգությամբ հարցում էր արել կառավարությանը եւ նրանից պատասխան ստացել, թե Սեւաբերդի (Ավան-Առինջից հյուսիս-արեւելք) ջրամբարը լուծում է վտանգի հարցը: Իհարկե, սա իրականությանը չի համապատասխանում, որովհետեւ հիշյալ ջրամբարը միայն մասամբ կարող է օգտակար լինել, քանի որ կառուցված է Գետառի վտակներից ընդամենը մեկի վրա: Այս իմաստով կարող է հարց առաջանալ. ինչո՞ւ նախկինում քաղաքի կենտրոնում Գետառի հունն այդքան լայն, տարերը բարձր են կառուցվել: Շռայլությո՞ւն է, իհարկե ո՛չ: Մի փոքր հետ նայենք:

Հնարավոր երեւանցիները եւ տարեց մասնագետները հիշում են 1946-ի մայիսի 25-ի երեւանյան ջրհեղեղը: 200 խմ/վրկ. արագությամբ սառնաշաղախ, կատաղի ջրազանգվածի գրոհը Երեւանի վրա աղետալի էր: Իր ճանապարհին սրբեց տարավ ամեն ինչ, քանդեց տներ, ճանապարհներ, կամուրջներ: Կիրովի (Կորյունի) փողոցում տրամվայի գծերն օդի մեջ եռանկյուն էին կազմել: Անաստոմիկումի մոտ նետած ժայռաբեկորը 120 տոննա էր: Հեղեղը կրկնվեց 1947 եւ 1950 թթ., ավելի փոքր ծավալներով: Հետագա տարիներին Գետառի վտանգավոր հոսքի կարգավորման համար կատարվեցին ուսումնասիրություններ, կազմեցին զանազան նախագծեր: Առավել գնահատելի էին ակադեմիկոս Իվան Եղիազարովի, ինչպես նաեւ դոկտոր, պրոֆեսոր Հրաչյա Գաբրիելյանի ուսումնասիրություններն այդ հարցում: Ի վերջո մասնագետները եկան այն եզրակացության, որ 46-ի կրկնությունից խուսափելու համար անհրաժեշտ է կառուցել ջրային տարերի առաջին կործանիչ հարվածն իր վրա ընդունող կառույց: Այդպիսին դարձավ Ավան-Առինջի հեղեղազատիչ ջրամբարը: Սա յուրահատուկ ջրամբար է այն իմաստով, որ ժամանակ առ ժամանակ է լցվում ջրով, ուժեղ հեղեղների ժամանակ եւ կարողացել է այսքան տարի ապահովել Երեւանը հիշված վտանգներից: Իրադրությունն այսօրվա վիճակով պարզելու համար անհրաժեշտություն առաջացավ այցելելու Ավան-Առինջի ջրամբար: Տեսարանն ապշեցրեց մեզ: Ջրամբարը լցվում էր, բայց ոչ թե ջրով, այլ... շինաղբով: Այո՛, մի քանի մղոններ անընդհատ մոտեցող բեռնատարների բերած շինաղբը լցնում էին ջրամբարի թասը: Արդեն չէր երեւում պատվարը: Այս ամենից օգտվելով, շինարարություն էր գնում ջրամբարի աջ դատարկ, հողառատ անձրեւը, խարխլված ձյան շերտը: Անձրեւից անմիջապես հետո երեւացող արեւից հեղհեղուկ ձյունը, լեռնալանջերից անձրեւահոսքին միացած, գահավիժում է ցածրադիր շրջաններ՝ ճանապարհին չխնայելով ոչինչ: Ասվածը անձնական դիտարկումների եզրակացություն է:

Եթե այսպես շարունակվի, ապա մեկ-երկու տարի հետո Ավան-Առինջի ջրամբարն ամբողջությամբ կծածկվի հողով: Կկառուցվեն տներ, այլեւայլ կառույցներ: Այժմ հարց. այդ դեպքում ո՞ւր պիտի հոսի ջրային տարերքը: Կամ Բաբաջանյան փողոցով, շրջվելով ջրամբարի նախկին բեռնաթափող ջրանցքի (որի ելքը փակ է) ուղղությամբ, դեպի Ավանի թաղամասեր կամ Բաբաջանյան փողոցով դեպի ցած՝ Ավանի խճուղի եւ Մյասնիկյան պողոտայով (որը վայրընթաց ուղի է) դեպի Երեւանի կենտրոն: Եթե հեղեղը հասավ կադաստրի մեջ սեղմված Գետառի բե-

Կրկին Գետառի մասին

Այսպես են լցնում ջրամբարը, որը կոչված է պաշտպանելու Գետառի ջրընդունման մակարդակը

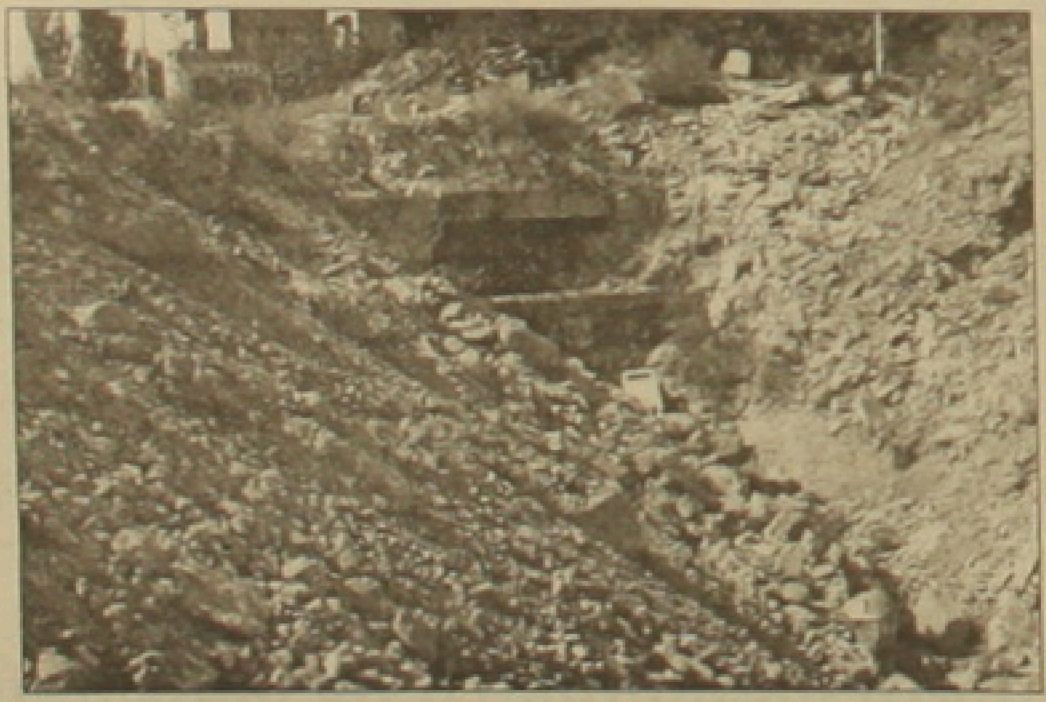

Ավան-Առինջ ջրահեռացնող «ջրանցքի» ներկա վիճակը: Ելքը փակ է

տոնե թունելին, կպայթեցնի տաշեղի տնակի նման, էլ չենք խոսում ավտոճանապարհի սարսափների մասին: Ինչ խոսք. երկար տարիներ նման հեղեղի բացակայությունն ասես փափուկ բարձ է դրել մարդկանց գլխի տակ: Ասենք, հնարավոր էլ չէ կանխագուշակել, թե երբ բնությունը կփորձի միավորել վերը հիշված վտանգավոր հեղեղ առաջացնող գործոնները: Գուցե մեկ, գուցե տասնմեկ կամ ավելի հեռավոր տարիներ...

մասում, ուր արդեն կառուցված տներ կային: Տեսարանից զարմացած մտածում ես. արդյոք իշխանությունները չե՞ն հասկանում արվածի վտանգավորությունը: Հայտնի է, թե կլիմայական գլոբալ փոփոխությունները բնական ինչպիսի աղետների՝ փոթորիկների, ցունամիի պատճառ են դառնում: Հայաստանի համար կլիմայական վտանգներից մեկը հեղեղներն են: Եթե Ազատ եւ Արաքս գետերի գարնանային հեղեղումներն ընդգրկում են դաշտավայրային շրջաններ, ապա դա չես ասի լեռնային կատաղի հեղեղումների պարագայում: Ինչպես 1946-ին Երեւանի, այնպես էլ, ասենք, 1958-ի մայիսի 21-ի Արփա գետի Արենի գյուղի մոտ չափված 150 խմ/վրկ. հեղեղները կլիմայի այն քմահաճ երեւույթներից են, որ բնավ էլ պարտադիր չէ, որ ամեն տարի կրկնվեն: Նման խոշորածավալ տարերային աղետ ձեւավորելու համար պարտադիր անհրաժեշտություն է, որ եղանակը ձեւավորող երեք բաղադրիչներ գործեն միաժամանակ՝ արեւը, տե-

Ավելացնենք, որ սովորաբար այսպիսի հեղեղները տեղի են ունենում ապրիլ-մայիս ամիսներին: Վտանգից խուսափելու ելք կա: Անհրաժեշտություն կլինի մտածել այդ մասին:

ՌՈՒԲԵՆ ՄԻՆԱՍՅԱՆ

«Հայհիդրոէներգո» ինստիտուտի գլխավոր ինժեներ

ՌՈՒԲԵՆ ԲԱԴԱԼՅԱՆ

Հ. Գ. Հոդվածի հեղինակները պատրաստ են մասնակցել հարցի ամենատարբեր մակարդակների քննարկմանը:

Կենդանիներին պետք է անվտանգ դարձնել, ոչ թե ոչնչացնել

ՀՀ վարչապետ
պրն Ս. Սարգսյանին
ՀՀ ԱԺ նախագահ
պրն Տ. Թորոսյանին
Երեւանի քաղաքապետ
պրն Ե. Զախարյանին
WSPA կենդանիների
պաշտպանության միջազգային
կազմակերպությանը

Դիմում ենք Ձեզ Հայաստանի Հանրապետության հազարավոր կենդանասերների անունից, որոնք տասնյակ տարիներ շարունակ փրկում են, բուժում են, իրենց փոքր բնակարաններում պահում են փողոցից բերված բազմաթիվ շներ եւ կատուներ: Այս ամենն այն պատճառով, որ պետական պաշտոնական հովանավորությամբ գործող կազմակերպությունները հրազենով ոչնչացնում են այդ կենդանիներին՝ անվանելով այդ սպանդը վնասազերծում: Այս մեթոդը ընդունված չէ ամբողջ աշխարհում, առավել եւս Եվրախորհրդի երկրներում, որտեղ ընդգրկված է նաեւ մեր երկիրը: Իսկ 2003-ից իշխանությունները պաշտոնապես հայտարարել են, որ այլեւս չեն օգտագործելու հրազենը քաղաքի փողոցներում թափառող կենդանիների վնասազերծման համար, անցնելու են վնասազերծման այլընտրանքային մեթոդին՝ ստերիլիզացման, պատվաստման եւ այլ մարդասիրական միջոցների, համապատասխան Եվրախորհրդում ընդունված օրենքների: Բայց այս ամենը միայն դատարկ խոսքեր էին, իրականում մինչ օրս գիշերներն այս եւ այն կողմից լսում ենք կրակոցներ եւ կենդանիների վնգստոցներ, ինչը սարսափելի ֆիզիկական եւ հոգեկան տառապանք է առաջացնում թե՛ երեխաների եւ թե՛ մեծահասակների մեջ: Իհարկե, բազմաթիվ բողոքներ ստանում եւ հաղորդում ենք թերթերի ու հեռուստատեսության միջոցով: Բայց այս ամենը ոչ մի դրական շարժ չի առաջացնում: Անգամ մի քանի տարի է, որ մշակվել է թիվ 394 հոդվածը ՀՀ քրեական օրենսգրքում էվթանազիայի մասին, որը նախատեսում է մինչեւ տասը տարի ազատազրկում: Սակայն մեր իշխանությունները հենց իրենք են խախտում այդ հոդվածը: Անցյալ տարի եւս մեկ անգամ խաբեցին բնակչությանը, հայտարարելով, թե անցել են քաղաքակիրթ վնասազերծման մեթոդին, որ բեռները այդ մեթոդը կիրառելու համար շահել է «Յունիգրաֆ-X» կազմակերպությունը: Բայց անհեթեթորեն, միեւնույն ժամանակ, թեռների մի մասը հանձնել էին «Դամիարֆ» կազմակերպությանը, որը պետք է շարունակեր հրազենով ոչնչացնել կենդանիներին: Սա բերեց ամենադաժան իրավիճակի, երբ «Յունիգրաֆ-X» կազմակերպության կողմից փրկված, ստերիլիզացված եւ հիվանդություններից պատվաստված շներին բնական է, կարող էին մեծ հավանականությամբ ոչնչացնել «Դամիարֆի» որսորդները, քանի որ «Յունիգրաֆ-X»-ի կապած վզկապերը սպիտակ ժապավեններ էին (2006-ի մայիսից մինչեւ տարվա վերջը), շատ հեշտությամբ քանդվող՝ երեխաների կամ հենց իրենց՝ շների կողմից: Այդ հավանականությունը ապացուցվել է այն փաստով, որ այդ ժամանակահատվածում ընդամենը երկու-երեք հոգի են տեսել մեկ-երկու շուն վզկապերով: Հարցումը կատարվել է քաղաքի բոլոր շրջաններում:

Այսպիսով, մեկ կենդանին դարձել է եւ շարունակում է դառնալ երկու կազմակերպությունների փողերի եւ ֆինանսական հաշվարկների օբյեկտ՝ մոտ 12000 դրամ մեկի կողմից եւ մոտ 5000 դրամ՝ մյուսի:

Այս թվերը հայտարարել են լրատվական միջոցներով պաշտոնական անձինք, որոնք տարիներ շարունակ վնասազերծման քաղաքակիրթ ձեւին չանցնելը բացատրում էին միայն ֆինանսական պակասության պատճառով:

Այսպիսով, վերջին տարում թափառող կենդանիների նկատմամբ ստեղծված իրավիճակը ոչ մի կերպ, ոչ աբսուրդային չի կարելի բնութագրել, քանի որ երկու իրար հակասող մեթոդների կիրառումը բերում է կրկնակի ծախսերի՝ չլուծելով հիմնական խնդիրները.

1. Մի քանի տարում զգալի չափով պակասեցնել թափառող կենդանիների՝ շների քանակը, բացառելով դաժանությունը եւ ծախսելով այդ քանակին համապատասխանող գումար (ամեն կենդանուն հասկացված գնի հաշվարկներից ելնելով): Նրանց քանակը չի պակասում նաեւ այն պատճառով, որ բնության օրենքի համաձայն, սպանությանն ի պատասխան ավելանում է ծնելիության քանակը:

2. Ապահովել քաղաքացիների անվտանգությունը եւ ցույց տալ երեխաներին իրական հոգատարության եւ կարեկցանքի օրինակ շրջապատող բնության՝ այս պարագայում կենդանիների նկատմամբ:

Այս ոլորտում անհրաժեշտ կարգ ու կանոն հաստատելու նպատակով պահանջում ենք՝

1. Թափառող կենդանիների (շների եւ կատուների) վնասազերծման համար ընդունել եւ կիրառել քաղաքակիրթ միջոցներ, խստիվ բացառելով ոչնչացումը, որի կիրառումը կհետապնդվի օրենքով:

2. Ազգային ժողովում մշակել եւ ընդունել թափառող եւ ընտանի կենդանիների նկատմամբ իշխանությունների եւ բնակչության պատասխանատվություն սահմանող օրենքների փաթեթ, որպես օրինակ վերցնելով եվրոպական երկրների ընդունած օրենքները: Ի դեպ, Մոսկվայի քաղաքապետի ցուցումով այդ քաղաքում ծմռանը կենդանիներին կեր են բաժանում, իսկ Լեհաստանում կատուների համար փոքր տնակներ են կառուցում քաղաքների բակերում: Կերակրված, խնամված եւ ստերիլիզացված կենդանիները կդառնան անվտանգ:

3. Կազմակերպել հասարակական վերահսկողություն օրինական հիմունքներով վերը շարադրված վնասազերծման գործընթացին հետեւելու նպատակով, որը կընդգրկի կենդանիներին անշահախնդիր սիրող եւ պաշտպանող անձանց եւ կդառնա նրանց շահերի պաշտպանող կողմ՝ հակառակ մինչ այսօր տիրող միակողմանի, իրենց նյութական շահերը պաշտպանող օրգաններին: Կպահենք արդարությունը եւ ներդաշնակությունը բնության հետ, ինչից զոհ կլինեն անգամ կենդանիներից տուժածները, քանի որ նրանց պահանջը ոչ թե կենդանուն ոչնչացնելն է (ինչպես պնդում են սպանդի կազմակերպիչները), այլ նրանց անվտանգ դարձնելը:

Ընդունելով վերը շարադրված կետերը, մեր երկիրը կդառնա օրինապահ քաղաքացիական հասարակություն ունեցող երկիր:

Սարգսյան Թամարա, Ղազարյան Դինա, Չիտչյան Նունե, Դեխտերյան Ովսաննա, Բաղդասարյան Ժաննա, Գիլոյան Կարինե, Մանուկյան Արտաշես, Մարտիրոսյան Նելլի, Մելիքյան Փառանձեմ, Պետրոսյան Անահիտ, Սիմոնյան Արամայիս, Աբաջյան Կարինե, Բաբայան Ռաֆա, Սողոմոնյան Նելլի, Ավետիսյան Համլետ

ԱԶԳ-ՆԵՐԴԻՐ

Ցեղասպանություն եւ...

Հաշտության, վստահության ու բարեկամության հարաբերությունների զարգացմանը նպաստելու օգտակարության եւ պատմության նենգափոխումների ապարդյունության մասին կամ Իրականում ով է խոչընդոտում տարածաշրջանի կայունությանն ու բարգավաճմանը

(ՌԴ Պետդումայի պատգամավոր Կ. Զատուլինի եւ Ռուսաստանում Թուրքիայի դեսպանության խորհրդական-դեսպանորդ Լալե Ուլկերի բանավեճի վերլուծությունը)

Հայոց ցեղասպանության հիշատակման հերթական տարելիցի նախօրեին ՌԻԱ գործակալության http://www.rian.ru/analytics/20070316/62110304.html կայքէջում Ռուսաստանի Պետդումայի պատգամավոր, ԱՊՀ երկրների ինստիտուտի տնօրեն **Կ. Ֆ. Զատուլինը** հրապարակեց **«Ցեղասպանությանն առնչվող օրինագիծը թույլ չի տա, որ հիշողությունը մարի»** հոդվածը: Հարգելի ընթերցողներին հիշեցնենք, որ 1995-ին, երբ Ռուսաստանի Դաշնային ժողովի Պետդուման հայտարարություն ընդունեց Օսմանյան կայսրությունում իրագործված հայերի ցեղասպանությունը ճանաչելու մասին եւ ապրիլի 24-ը սկսեց համարվել Հիշատակի օր, ոնց Կ. Զատուլինը (որն այն ժամանակ Պետդումայի ԱՊՀ գործերի կոմիտեի նախագահն էր) զեկուցում կարդաց տվյալ խնդրի վերաբերյալ: ՌԴ Պետդումայի ընդունած փաստաթուղթը մոտեցումների կշռադատվածության եւ ձեւակերպումների ճշգրտության տիպար է մնում:

2007-ի ապրիլի 24-ի նախօրեին ՌԻԱ-ի հրապարակած հոդվածում Կ. Զատուլինը մասնանշում էր այն փաստը, որ ժամանակակից Թուրքիան փորձում է ժխտել ցեղասպանության որպես ոճրի ազգային բնույթը, ինչպես նաեւ թուրքերի պատասխանատվությունը հայ ժողովրդի ողբերգության համար, օգտագործելով փաստարկման այն գիծը, ըստ որի տեղի ունեցածը վերաբերում է Օսմանյան կայսրության գոյության ժամանակաշրջանին: Եվրոպայում թուրքերի փաստարկումն ընկալվում է բավական սառը կերպով. դա վկայում է նաեւ քաղաքական ինչ-ինչ հոսանքների գոյության մասին, որոնք չէին ուզենա Թուրքիան տեսնել «եվրոպական ընտանիքի արժեքային համակարգում»:

Զատուլինի կարծիքով, ցեղասպանության ժխտումը տեղի է ունենում դրանից բխող հետեւանքների երկյուղներից: Նա գտնում է, որ «բացի բարոյական դատապարտումից, ցեղասպանության ճանաչմամբ թուրք ժողովրդի պատմության վրա համաշխարհային քաղաքակրթության վտարակի խարանի դրոշմումից բացի, հնարավոր են նաեւ զուտ նյութական բնույթի պահանջներ՝ զոհերի ժառանգների հայցեր, տարածքային հավակնություններ, թուրքական տարածքում ողբալի վիճակում հայտնված մշակութային արժեքների պահանջներ»:

Զատուլինը հիշեցնում է, որ «օրինակ, ԱՄՆ-ում նահանգների երկու երրորդի տեղական օրենսդրությունները որոշել են տվյալ փաստը շարադրել դպրոցներում ցեղասպանության երեւույթի ուսումնասիրման դասագրքերում, տեղ-տեղ առաջադրվում է հրեաների ողջակիզման նմանությամբ ցեղասպանության ժխտման համար պատասխանատվության ենթարկելու հարցը»: Ընդհանուր առմամբ Կ. Զատուլինի ներկայացրած տեսակետն արդարացիորեն մասնանշում էր, որ պատմական անաչառությունը եւ արդարությունը պահանջում են Թուրքիայի իրադարձությունները ճանաչել ցեղասպանություն, եւ որ ֆաշիստական Գերմանիայում հրեաների հանդեպ կատարվածը (Հոլոքոստ) եւ Օսմանյան կայսրությունում հայերի հանդեպ գործվածը հենց ցեղասպանություն են:

Հրապարակված նյութն առաջացրեց Ռուսաստանում Թուրքիայի դեսպանության խորհրդական-դեսպանորդ Լալե Ուլկերի կտրուկ հակազդեցությունը եւ հանգեցրեց ԱՊՀ երկրների ինստիտուտի տնօրեն Կ. Զատուլինի հետ նրա հեռակա բանավեճին, որտեղ տիկին Ուլկերը ներկայացրեց ինչպես առհասարակ ցեղասպանության եւ դրա ճանաչման խնդրի, այնպես էլ մասնավորապես Կ. Զատուլինի հոդվածի առնչությամբ Անկարայի պատկերացումներն արտացոլող սեփական որոշ հայացքներ: Նրա կարծիքով, հոդվածում ՌԴ Պետդումայի պատգամավոր Կ. Զատուլինը, «ելնելով այն բանից, որ որոշ երկրների խորհրդարաններ (այդ թվում ներքաղաքական հաշվարկների ազդեցությամբ) ընդունել են համապատասխան օրինագծեր ու հայտարարություններ, 1915-ի իրադարձությունները ներկայացնում է որպես պատմական եւ իրավական տեսակետներից անվիճելի ցեղասպանության ակտ»:

Տիկին Ուլկերը բերեց մի շարք «պատմական անվիճելի» փաստարկներ, որոնք, իր կարծիքով, թույլ չեն տալիս անցյալ դարասկզբի ողբերգական իրադարձությունները ցեղասպանություն որակել, գտնելով, որ «Օսմանյան կայսրության տրոհման եւ Առաջին աշխարհամարտի ժամանակաշրջանում տեղի ունեցած այդ դեպքերը ցեղասպանություն որակելը որեւէ այլ բան չի նշանակում, քան պատմության եւ միջազգային իրավունքի խեղաթյուրում»: Կարելի է ասել, որ թուրք դիվանագետի նամակում բերվում է այն պնդումների սովորական հավաքածուն, որոնք կոչված են արդարացնելու Օսմանյան կայսրության իշխանություններին եւ նրանց ազատելու իրենց գործած ոճիրների համար պատմական պատասխանատվությունից: Թուրքական կողմի նմանօրինակ դիրքորոշումն ինչպես փակում է հաշտեցման ուղին, այնպես էլ պահպանում է լարվածության վիճակը Թուրքիայի եւ Հայաստանի միջեւ: Որպես թուրքական կողմի «փաստարկներ» մասնավորապես բերվել էին հետեւյալները:

Նախ եւ առաջ, տիկին Ուլկերի կարծիքով, «բազմաթիվ հայտնի պատմաբանների աշխատանքները ցույց են տալիս, որ անկարելի է ցեղասպանություն անվանել Օսմանյան կայսրության պատերազմական գործողությունների ասպարեզ դարձած արեւելյան շրջաններից հայ բնակչությանը խաղաղ հարավային տարածներ տեղափոխելու օսմանյան կառավարության որոշումը, որն օրինական պաշտպանություն էր Առաջին աշխարհամարտի ժամանակ պետության դեմ ապստամբած հայկական կոմիտեների գործողություններից, որոնք թշնամիների հետ գործակցելով խոչընդոտում էին կառավարության ռազմական գործողություններին, խզում էին հաղորդակցությունները, ոչնչացնում ճանապարհներն ու կամուրջները, բնաջնջում եւ ահաբեկում տեղական բնակչությանը, ինչպես նաեւ պաշտպանական միջոց էր ներքին եւ արտաքին սպառնալիքի դեմ: Հայերը տեղահանվեցին ոչ թե ազգության, էթնիկական արմատների կամ կրոնի պատճառով, այլ այն պատճառով, որ պատերազմի ընթացքում օսմանյան պետության անվտանգությունը թուլացնող զինված գործունեություն էին ծավալել: Այսպես, Առաջին աշխարհամարտից հետո Փարիզում կայացած Խաղաղության կոնգրեսում հայկական պատվիրակության ղեկավար Պողոս Նուբար փաշան բացեիբաց խոստովանեց, որ օսմանյան իշխանությունների կողմից հայերի տեղահանման պատճառը պատերազմի ընթացքում Անտանտի երկրներին նրանց ցույց տված օգնությունն էր»:

Սակայն, ինչպես իր պատասխան նամակում արդարացիորեն նշեց Կ. Զատուլինը, բերված բոլոր պնդումները հակասում են պատմական փաստերին, քանի որ «հայերին ոչ միայն տեղահանել են, այլեւ ֆիզիկապես ոչնչացրել. օրինակ, 1915-ի փետրվարին ռազմական նախարար Էնվերը հրամայեց բնաջնջել թուրքական բանակում ծառայող հայերին (մոտ 60 հազար մարդ): «Եվ առհասարակ 1915-1916 թթ. ո՞ւր կորան 1,5 միլիոն հայերը», հարց է տալիս պրն Զատուլինը: «Եթե նրանք սոսկ տեղահանված լինեին, ապա Թուրքիայում հայերի թիվը կմնար անփոփոխ: Բայց դա այդպես չէ: Իրականում հայերի տեղահանության ընթացքում Թուրքիայի իշխանություններն ստեղծեցին այնպիսի պայմաններ, երբ զոհվեցին անչափ շատ մարդիկ: Ահա լոկ մի քանի թիվ. Խարբերդից եւ Սվազից արտաքսված հայերի 18 հազարանոց քարավանից մինչեւ Հալեպ կենդանի մնաց միայն 350 մարդ, իսկ Էրզրումից արտաքսված 19 հազար հայերի խմբից փրկվեց ընդամենը 11 մարդ»:

Պատգամավոր Կ. Զատուլինն արդարացիորեն մատնանշում է այն փաստը, որ Թուրքիայի կառավարության բռնարարքները հայերի դեմ իրականացվեցին հենց որպես բռնարարքներ էթնիկական խմբի դեմ: Ընդ որում դրանք իրականացվում էին Առաջին աշխարհամարտից դեռ շատ առաջ: Տարբեր գնահատականների համաձայն, 1893-1914 թթ. Օսմանյան կայսրության իշխանությունները բնաջնջել են 300-400 հազար հայերի:

Կ. Զատուլինը մեջբերում է թուրքական սուլթան Աբդուլ Համիդի նախկին խորհրդական Մուստաֆա Նեջիմի խոսքերը, որն իր «Հայոց եղեռնը. իմ վկայությունները» գրքում ընդգծել է. «Բարեկեցիկ, հաջողակ, շինարար, օսմանյան հայրենիքին հավատարիմ հայ ժողովուրդը սառնասրտորեն բնաջնջվեց ոճրագործների կողմից: Թող Աստված անիծի նրանց»:

Առաջին աշխարհամարտի նախնական փուլում հայերի [illegible] վերաբերյալ տիկին Ուլկերի փաստարկները եւս քննադատությանը չեն դիմանում, ինչն արդարացիորեն նշում է Զատուլինը. «Ընդհուպ Թուրքիայի կառավարության կողմից հայ բնակչության տեղահանման որոշման ընդունումը եւ բանակում ծառայող հայերի դեմ բռնարարքների ծավալումը, նրանք պետության նկատմամբ միանգամայն օրինապահ վերաբերմունք էին դրսեւորել»:

Տիկին Ուլկերի երկրորդ «փաստարկն» այն էր, թե «այսպես կոչված Հայոց ցեղասպանությանը վերաբերող պնդումները 1915-ի իրադարձությունների սխալ եւ դիտավորյալ խեղաթյուրված մեկնաբանությունն են, ուստի Թուրքիան մերժում է ցեղասպանությանն առնչվող պնդումները»: Այնպես է ստացվում, թե խոսքը լոկ չգիտես ում առաջ քաշած ինչ-որ պնդումների մասին է, եւ քանի որ Թուրքիան դրանց համաձայն չէ, ապա նման երեւույթ կամ չի եղել, կամ էլ եղել է, բայց չի կարող ցեղասպանություն համարվել: Փաստարկման ոճը հետեւյալն է. «Դա չի եղել, քանի որ ես այդ մասին չգիտեմ կամ գտնում եմ, որ դա այդպես չէ»: Սակայն նման մերկապարանոց «փաստարկումը» համոզիչ չէ նույնիսկ հաշվի առնելով հեղինակի այն վկայակոչումը, թե «Թուրքիան բացել է օսմանյան արխիվները հայրենի եւ արտասահմանցի մասնագետների առջեւ», իսկ «մինչեւ օրս որպես հայերի խազչության միջոց օգտագործվող այն ժամանակաշրջանի շատ փաստաթղթեր կեղծ են»: Տիկին Ուլկերը եզրակացնում է, թե Հայոց ցեղասպանության հետազոտումը բացառապես պատմաբանների խնդիրն է: Բայց նրան առարկելով անհրաժեշտ է պրն Կ. Զատուլինի պես արդարացիորեն նշել, որ հանցագործությունները գնահատում են ոչ միայն եւ ոչ այնքան պատմաբանները, որքան իրավաբանները: Իսկ ցեղասպանությունը հենց հանցագործություն է: Ուստի համաշխարհային պատմության այդ աղաղակող դրվագը պետք է ստանա ոչ միայն անաչառ պատմական գնահատական, այլեւ նախ եւ առաջ իրավաբանական գնահատական:

Քննադատության չեն դիմանում տիկին Ուլկերի նաեւ այն հայտարարությունները, թե ցեղասպանության փաստը որեւէ փաստաթղթով չի հաստատվում: Իր պատասխան նամակում Կ. Զատուլինը նշում է, որ Թուրքիայում հայերի ցեղասպանության անվիճելիությունը հաստատող փաստաթղթերի թիվն ավելի քան բավարար է: Մասնավորապես նա բերում է Թուրքիայի ռազմական նախարար եւ երիտթուրքական եռապետության անդամ Էնվեր փաշայի 1915-ի փետրվարի 27-ի ծածկագրված հեռագրի օրինակը, որտեղ ասվում էր. «Օսմանյան կայսրության հպատակ, հինգ տարեկանից բարձր բոլոր հայերին քաղաքներից ու գյուղերից արտաքսել եւ ոչնչացնել»: Մյուս օրինակը Թուրքիայի ներքգործնախարար Թալեաթ փաշայի 1915-ի սեպտեմբերի 9-ի Հալեպի նահանգապետությանը հղած հեռագիր-հրահանգն է. «Թուրքիայում ապրելու եւ աշխատելու հայերի իրավունքը լիովին վերացվում է: Այս առումով ողջ պատասխանատվությունն իր վրա վերցնող կառավարությունը հրամայում է օրորոցում ոչ մի երեխա չթողնել»: Ինչպես նշում է Զատուլինը, ցեղասպանության փաստը «ճանաչել է նույնիսկ երիտթուրքերի հավատարիմ ընկեր, Թուրքիայում գերմանացի դեսպան Վանգենհեյմը, որը Գերմանիայի կանցլեր Բեթման-Հոլվեգին հղած զեկույցում գրում էր, որ «թուրքական կառավարությունն իսկապես նպատակադրվել է թուրքական պետության մեջ բնաջնջել հայ ազգին»:

Ինչ վերաբերում է թուրքական կողմի այն հայտարարությանը, թե հայերի բնաջնջման կազմակերպված եւ նպատակամետ բնույթն անվիճելիորեն ապացուցող այդ եւ մյուս փաստարկները հայկական կեղծագրեր են, ըստ Կ. Զատուլինի արդարացի կարծիքի, անկարելի է դա հիմնավորված համարել: «Չէ՞ որ Հայոց ցեղասպանությունը հաստատող վավերագրերն առկա էին երիտթուրք առաջնորդների 1919-1920 թթ. դատավարությունում: Դատական նիստում քննության առնվեց երիտթուրքական կառավարության ղեկավարների, «Միություն եւ առաջադիմություն» կուսակցության Կենտրոնական կոմիտեի անդամների եւ պատասխանատու շրջանային քարտուղարների, Յոզղաթում, Տրապիզոնում, Բեյուկ Դերեում եւ Խարբերդում հայերի տեղահանության եւ բնաջնջման կազմակերպիչների գործունեությունը: Երիտթուրքերի դատավարությունը ցույց տվեց, որ հայերի տեղահանությունն ու սպանությունները ոչ թե պատերազմական անհրաժեշտության հետեւանք էին կամ կարգապահական ձեռնարկում, այլ հայ ազգի բնաջնջման կանխամտածված գործողություններ: Դրանք իրականացվել էին երիտթուրքերի կուսակցության Կենտրոնական կոմիտեի նախաձեռնությամբ ու կարգադրությամբ: Թալեաթը, Էնվերը, Ջեմալը եւ Նազիմը հեռակա կարգով դատապարտվեցին մահապատժի, իսկ մյուս մեղադրյալները դատապարտվեցին երկարատեւ բանտարկության: Երիտթուրքերի դատավարության արձանագրությունները հրապարակվեցին թուրքական «Թաքվիմ-ի վեքայի» պաշտոնաթերթի հավելվածում»:

Անկարելի է համաձայնել տիկին Ուլկերի նաեւ երրորդ փաստարկին, թե «միջազգային իրավունքի տեսակետից 1915-ի իրադարձությունները գնահատելիս դրանք չեն կարող որակվել որպես ցեղասպանություն: Ցեղասպանության որպես հանցագործության բնորոշումը տրված է ՄԱԿ-ի 1948-ի «Ցեղասպանության ոճիրները կանխելու եւ դրանց համար պատժելու մասին» Կոնվենցիայում: Տվյալ Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի համաձայն, «ցեղասպանություն» հանցագործության գլխավոր տարրը խմբի լիակատար կամ մասնակի բնաջնջմանը միտված «դիտավորություն» է: Հայերի հավակնությունները հեռու են հանցագործության ապացուցման համար ՄԱԿ-ի անգամ նվազագույն չափանիշները բավարարելուց»: Սակայն, ինչպես նշել է Կ. Զատուլինը, առկա բազմաթիվ վկայություններից (վերեւում ներկայացվեց դրանց փոքրիկ մասը միայն) անվիճելիորեն հետեւում է, որ թուրքական իշխանությունները հայերի նկատմամբ իրականացրել են հենց «Թուրքիայի տարածքում այդ էթնիկական խմբի լիակատար կամ մասնակի բնաջնջմանը միտված կանխամտածված գործողություններ»: Ուստի, թուրք դեսպանորդի պնդմանը հակառակ, «հայերի նկատմամբ Թուրքիայի այն ժամանակվա կառավարության քաղաքականությունը միանգամայն համընկնում է ՄԱԿ-ի 1948-ի «Ցեղասպանության ոճիրները կանխելու եւ դրանց համար պատժելու մասին» Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածում մեկնաբանվող ցեղասպանության բնորոշմանը»:

Տես էջ 6

Ճշմարտությունն եւ ...

5-րդ էջից

Տիկին Ուկլերի կարծիքով, թուրքական կողմը պատրաստակամություն է դրսեւորում անաչառ ուսումնասիրելու դեպքերը եւ վերջին ժամանակաշրջանում մի շարք նախաձեռնություններ ու կոչեր է ընդունել «1915-ի դեպքերի խեղաթյուրման հիմքը կազմող հավակնությունների ուսումնասիրման հարցում եւ Հայաստանի հետ հարաբերությունների կարգավորման համար»: Մասնավորապես, ինչպես միշտ, հիշատակվում է Թուրքիայի վարչապետ Ռեջեփ Էրդողանի 2005-ի ապրիլի 10-ին՝ Հայաստանի նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանին հղած նամակը, որով առաջարկվում է պատմաբանների եւ այլ մասնագետների մասնակցությամբ ստեղծել պատմության համատեղ հանձնաժողով, որը կհետազոտեր Թուրքիայի, Հայաստանի եւ համապատասխան երրորդ երկրների արխիվները եւ իր հետեւությունները կներկայացներ միջազգային հանրությանը: Իհարկե, կարելի է միայն ողջունել ցեղասպանության հարցում հավելյալ պարզություն մտցնելուն ուղղված նախաձեռնությունները, բայց դրանք չպետք է շեղեն գլխավոր հարցից՝ Թուրքիայի կողմից Հայոց ցեղասպանության բուն փաստի ճանաչումից:

Իսկ առաջարկված հանձնաժողովը, Կ. Զատուլինի կարծիքով, կարող է օգտագործվել «Ցեղասպանության եւ դրա ճանաչման հարցը երկար ժամանակով ձգձգելու կամ խճճելու» նպատակով: Ի հավելումն Կ. Զատուլինը մատնանշում է այն փաստը, որ ցեղասպանության վերաբերյալ «աշխարհում հավաքված վկայությունները բավարար են», եւ միաժամանակ լուրջ կասկածներ կան, թե թուրքական արխիվներում պահպանված եւ մատչելի են ցեղասպանության փաստը հաստատող վավերագրերը:

Ընդհանուր առմամբ ՌԴ-ում Թուրքիայի դեսպանության խորհրդական-դեսպանորդի եւ ՌԴ Պետդումայի պատգամավոր Կ. Զատուլինի վիրտուալ բանավեճը հերթական անգամ համոզիչ-րեն ցույց տվեց, որ անցյալ դարասկզբի օբյեկտիվ փաստերն ու իրադարձությունները ժխտել փորձող թուրքական կողմի փաստարկումը որեւէ քննադատության չի դիմանում ոչ պատմական, իրավական, ոչ էլ մյուս փաստարկների տեսանկյունից:

Կարելի է տիկին Ուկլերին պատասխանել իր իսկ բառերով, որ «պատմության խեղաթյուրմամբ» զբաղվելու փոխարեն «ավելի օգտակար կլիներ նպաստել թուրք եւ հայ ժողովուրդների միջեւ հաշտության, վստահության եւ բարեկամության հարաբերությունների զարգացմանը»:

Թուրք դիվանագետի ուղերձին տված իր պատասխանում նույն կերպ է վարվել նաեւ ՌԴ Պետդումայի պատգամավոր Կ. Զատուլինը, նշելով, որ թուրքական կողմի բերած փաստարկները վկայում են սեփական միջազգային վարկի բարելավման համար Թուրքիայի ղեկավարության ընտրած ուղու սխալ լինելը: Պետդումայի պատգամավորի կարծիքով, աշխարհում Թուրքիայի վարկի բարձրացման ամենաարդյունավետ եղանակը կլիներ կատարված արարքները խոստովանելը եւ դրանց համար ներողություն խնդրելը, որպեսզի «մեկընդմիշտ գիծ քաշենք անցյալի սխալների վրա եւ մաքուր սրտով գնանք դեպի ապագա»: Զատուլինի կարծիքով, ցեղասպանության ճանաչման ուղին «հենց այն ուղին է, որով պետք է գնա Թուրքիայի Հանրապետության կառավարությունը, եթե իրոք ուզում է Հայաստանի հետ հարաբերությունների կարգավորում. վարքագծի մյուս բոլոր տարբերակները՝ ահաբեկումը, տնտեսական շրջափակումը, դիվանագիտական շփումների բացակայությունը տանում են փակուղի»: Թուրքիայի քաղաքական ղեկավարությունը պարտավոր է կատարել «հոգեբանական տեսակետից գուցե ցավագին, բայց խիզախ եւ անհրաժեշտ այդ քայլը»:

Հայոց ցեղասպանությունը ժխտելու Թուրքիայի կառավարության այսօրվա գիծը կառուցողական չէ եւ խոչընդոտում է հայ-թուրքական հարաբերությունների կարգավորմանը: Մինչդեռ Հայաստանի կառավարությունը բազմիցս պատրաստակամություն է հայտնել առանց որեւէ նախապայմանի դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու Թուրքիայի հետ: Սակայն հարաբերությունների կարգավորման մեջ ցեղասպանության հարցում Հայաստանին իր սկզբունքային դիրքորոշումից շեղելու Անկարայի համառ ցանկությունն անփոփոխ է թողնում երկու երկրների միջեւ առկա վիճակը: Արդ, իրականում ո՞վ է խոչընդոտում տարածաշրջանի կայունությանն ու բարգավաճմանը:

ԱՊՀ երկրների ինստիտուտի հայկական մասնաճյուղ

Հ.Գ.- ՌԴ Պետդումայի պատգամավոր, ԱՊՀ երկրների ինստիտուտի տնօրեն Կ. Զատուլինի նամակին ի պատասխան ստացվեց տիկին Ուկլերի երկրորդ նամակը, որը բերվում է ստորեւ՝ Կ. Զատուլինի պատասխան նամակի հետ:

ԱՊՀ ինստիտուտի տնօրեն պրն Կոնստանտին Զատուլինին

Ոչ պաշտոնական թարգմանություն, Մոսկվա, 20 հունիսի, 2007 թ.

Պարոն Զատուլին

Ես ինտերնետում՝ ՌԻԱ «Նովոստի» գործակալության կայքէջում կարդացի Ձեր հոդվածը, որը գրել եք իմ՝ 2007-ի մարտի 27-ի նամակին ի պատասխան:

Ակնհայտ է, որ Ձեր հոդվածում Դուք արել եք պնդումներ, որոնք չեն համապատասխանում պատմական իրողություններին եւ հիմնվում են պատմական փաստաթղթերի խեղաթյուրման վրա: Այս տեսանկյունից նկատի ունենալով, որ իմ առաջին նամակում ես Ձեր ուշադրությանը հանգամանորեն ներկայացրել եմ 1915-ի դեպքերի վերաբերյալ մեր հայացքները, այս նամակում ուզում եմ սահմանափակվել Ձեզ ի գիտություն հայտնելով որոշ մանրամասնություններ, որոնք հաստատվում են ռուսաստանյան արխիվների զանազան փաստաթղթերով:

1. Ձեր հոդվածում Դուք հայտարարում եք, որ օսմանյան իշխանություններն սկսեցին հայերի դեմ ահաբեկչություն իրականացնել դեռ նախքան Առաջին աշխարհամարտը: Մինչդեռ օսմանների կառավարման ժամանակ հայ համայնքը ոչ միայն օգտվում էր մահմեդականներին տրված բոլոր իրավունքներից, այլեւ ուներ մի շարք սեփական արտոնություններ, ինչպիսիք էին զինվորական ծառայությունից եւ որոշ հարկերից ազատված լինելը, արագորեն զարգանում էր եւ հասել էր բարեկեցության: Համայնքը նաեւ կարեւոր տեղ ուներ օսմանյան մշակույթի, ապրելակերպի ու կառավարման մեջ եւ կոչվում էր «հավատարիմ ազգ»: Օսմանյան հայերը կարեւոր տեղեր էին զբաղեցնում նաեւ պետական ծառայության մեջ: Օրինակ, օսմանյան պատմական գրանցման մատյանների համաձայն, օսմանյան պետության մեջ հայ համայնքի 29 ներկայացուցիչ ուներ «փաշա» տիտղոս (բարձրագույն պետական տիտղոսն օսմանյան ժամանակաշրջանում), 22-ը՝ նախարար էր, 33-ը՝ խորհրդարանի անդամ, 7-ը՝ դեսպան, 11-ը՝ գլխավոր հյուպատոս եւ հյուպատոս: Հայերի զբաղեցրած նախարարական պաշտոնների թվում էին այնպիսի հույժ կարեւոր պաշտոններ, ինչպիսիք են արտաքին գործերի, ֆինանսների, առեւտրի եւ փոստի նախարարներինը: Տվյալ կապակցությամբ ուզում եմ Ձեր ուշադրությունը հրավիրել, որ այն ժամանակ, երբ հայերն իբր ենթարկվում էին ահաբեկման եւ զանգվածային բնաջնջման, 1915-ի դեպքերից ընդամենը երկու տարի առաջ, այսինքն՝ 1913-ին Օսմանյան կայսրության արտգործնախարարի պաշտոնն զբաղեցնում էր հայ Գաբրիել Նորատունկյանը:

Այսպիսով, եթե հայերը, ինչպես պնդում են, հալածվել են օսմանյան կայսրության կողմից, նրանք չէին կարողանա ծառայել ամենաբարձր պետական պաշտոններում եւ ակնառու արդյունքների հասնել մասնագիտական տարբեր ոլորտներում:

Մյուս կողմից, Ռուսաստանի ռազմապատմական արխիվում պահվող եւ ռուսական բանակի բարձրաստիճան սպաներից մեկի՝ գեներալ Սուվարովի կազմած փաստաթղթերը ցույց են տալիս, որ Օսմանյան կայսրությունում հայերն ապրել են սոցիալ-տնտեսական լավ պայմաններում:

2. Դուք Ձեր հոդվածում հայտարարում եք, որ Առաջին աշխարհամարտի ընթացքում հայկական շրջանակների դավաճանության հետ կապված որեւէ ապացույց չկա:

Իմ առաջին նամակում ես Ձեր ուշադրությունն արդեն հրավիրել եմ այն բանի վրա, որ հայտնի շատ պատմաբանների ու հետազոտողների գիտական առումով անկողմնակալ ու անաչառ աշխատանքները ցույց են տալիս, քանի որ Առաջին աշխարհամարտի ժամանակ «հայկական կոմիտեները» ապստամբեցին պետության դեմ, խոչընդոտում էին նաեւ ռազմական գործողությունների վարմանը, թշնամու հետ համաձայնության գալով սպանում էին տեղական բնակչությանը, օսմանյան կառավարությունը, որպես ներքին եւ արտաքին սպառնալիքների դեմ պաշտպանական միջոց, որոշեց խոցելի որոշ շրջաններում ապրող հայ բնակչությանը տեղափոխել հարավային օսմանյան հողեր, որտեղ չէին վարվում պատերազմական գործողություններ:

Այսպես, Հայաստանի առաջին վարչապետ եւ ՀՅԴ առաջնորդ Հովհաննես Քաջազնունին Թբիլիսիում 1927-ին լույս ընծայած «Դաշնակցությունն այլեւս անելիք չունի» գրքում 1915-ի իրադարձությունները գնահատում է ոչ թե որպես «ցեղասպանություն», այլ որպես ռազմական գործողություններ, եւ քննադատում է հայկական զինված ավազակախմբերի գործունեությունը: Քաջազնունին 1915-ի դեպքերի մասին գրում է այսպես. «Չկան այնպիսի հանգամանքներ, որոնց պատճառով թուրքերն այսօր ստիպված լինեին զղջալ»: Այդ գրքի հրատարակումն ու տարածումը ներկայումս Հայաստանում արգելված են:

Բացի դրանից, խորհրդահայ հայտնի գործիչ Բագրատ Բորյանը «Հայաստանը, միջազգային դիվանագիտությունը եւ ԽՍՀՄ-ը» աշխատության մեջ (Պետհրատ, Մոսկվա, 1928, Լենինգրադ, 1929) ասում է. «Ցարական ժամանակաշրջանում գեներալների եւ սպաների գրած հարյուրավոր զեկույցները եւ զինվորական դատարանների հարյուրավոր արձանագրություններն ու վճիռները ցույց են տալիս, որ Առաջին աշխարհամարտի ընթացքում օկուպացված շրջաններում հայ կամավորների ջոկատները պարբերաբար եւ զանգվածաբար սպանել են մահմեդական բնակչությանը եւ կողոպտել նրա ունեցվածքը: Այդ գործողություններից սարսափը պատել է նույնիսկ ռուս հրամանատարներին»:

Խորհրդահայ մեծ գիտնական Արտաշես Կարինյանն իր «Հայկական ազգայնական հոսանքների առանձնահատկությունները» աշխատության մեջ ռուս զինվորականների զեկույցների հիման վրա նույնպես նշել է, որ հայկական ջոկատներն ի շահ ՀՅԴ-ի ոչնչացնում էին թուրքերին եւ քրդերին:

Ռուսաստանի սոցիալ-քաղաքական պատմության պետական արխիվում (ֆոնդ 544, ցուցակ 3, գործ 20, թերթեր 1-78) պահվում է «Կարմիր գիրք. հայ դաշնակների եւ վրացի մենշեւիկների անմարդկային հալածանքներն ու դաժանությունները Հարավարեւմտյան Կովկասյան Հանրապետության մահմեդականների դեմ» անունով գործը, որտեղ կան պաշտոնական հաղորդագրություններ եւ նամակագրություն, որոնք պատմում են մահմեդական բնակչության դեմ հայկական հրոսակախմբերի գազանությունների մասին:

Ռուսաստանի պետական ռազմապատմական արխիվում պահվող փաստաթղթերի մեջ նույնպես կան մեծ թվով գրառումներ, որոնք վկայում են, որ հայերը պատրաստվում էին օսմանյան բանակի դեմ պատերազմի: Այդ փաստաթղթերի համաձայն, օսմանյան կայսրության հպատակ շատ հայեր ռուսական բանակին զինվորագրվելու դիմում էին տվել:

3. Առիթից օգտվելով ուզում եմ նաեւ Ձեր ուշադրությանը ներկայացնել ճշմարտությունը Թալեաթ փաշային վկայակոչող հեռագրերի վերաբերյալ, որոնք Դուք բերում եք Ձեր հոդվածում:

Հայտնի շրջանակներում, որոնց նպատակն է օսմանյան պետության քաղաքականությունը պատկերել որպես «ցեղասպանություն», մշտապես խոսվում է մի քանի հեռագրերի պատճենների մասին, որոնցում վկայակոչվում է Թալեաթ փաշան, եւ որոնք, նրանց պնդմամբ, Հալեպում կալանել էին գեներալ Ալենբիի զորքերը: Նաեւ պնդվում է, թե այդ հեռագրերն իբր եղել են օսմանցի պաշտոնյա Նայիմ Բեյի մոտ եւ չեն ոչնչացվել, քանի որ անգլիական օկուպացումը ենթադրվածից շուտ է ավարտվել: Հայ հեղինակ Արամ Անտոնյանը 1920-ին այդ հեռագրերը հրատարակեց Փարիզում եւ ապա դրանք Բեռլինում ներկայացրեց Թալեաթ փաշային սպանած Թեհլերյանի դատավարության ժամանակ: Դատարանն ուսումնասիրեց այդ հեռագրերից հինգը, ընդ որում դրանք ոչ միայն չընդունվեցին իբրեւ ապացույց, այլեւ որեւէ վճիռ չկայացվեց դրանց իսկության հարցի առնչությամբ: Այդ հեռագրերը 1922-ին տպագրվեցին նաեւ Անգլիայում՝ «Դեյլի թելեգրաֆ» թերթում: Այդ պատճառով Անգլիայի արտգործնախարարությունը քննության հար- [illegible] չեն հայտնաբերել, այլ Փարիզում որպես կեղծագիր պատրաստվել են մի խումբ հայերի կողմից: Մասնավորապես այդ հեռագրերի գրելաձեւը եւ օգտագործված թուղթը պարզ ցույց են տալիս, որ դրանք օսմանյան փաստաթղթեր չեն:

4. Ի պատասխան Ձեր այն պնդմանը, թե օսմանյան իշխանությունները հայերին տեղահանելիս ստեղծել են բազմաթիվ մարդկանց մահվանը հանգեցրած պայմաններ, ուզում եմ ասել հետեւյալը:

Խոցելի շրջաններից հայերին տեղահանելու որոշում ընդունելով՝ օսմանյան կառավարությունը չտեղահանեց հասարակական կարգը չխախտած, լրտեսությամբ չզբաղված անձանց, պատգամավորներին եւ նրանց ընտանիքներին, զինծառայողներին, սպաներին, զինվորական բժիշկներին, բանվորական գումարտակների մասնակիցներին եւ նրանց ընտանիքներին, ինչպես նաեւ մահմեդական ընտանիքներում գտնվողներին:

Օսմանյան կառավարությունը խիստ մանրակրկիտ մշակված միջոցներ ձեռնարկեց ինչպես երկրի ներքին անվտանգության ապահովման, այնպես էլ հայերի եւ նրանց կյանքի ապահովության համար: Այդ նպատակով հրապարակվեցին հատուկ օրենքներ եւ կատարվեցին պետական մեծ ծախսեր: Նաեւ զանազան միջոցներ ձեռնարկվեցին տեղահանվածներին վերաբնակեցնելու համար:

Չնայած դրան, պատերազմական ժամանակների ընդհանուր անհանգիստ իրադրության պայմաններում տեղաբնակների դեմ հայկական կոմիտեների ուժային ձեռնարկումների հարուցած անձնական ատելության եւ վրեժի զգացումները պատճառ դարձան, որ վերաբնակների քարավանները երբեմն ենթարկվեն հարձակումների: Օսմանյան կառավարությունն ամբողջ ուժով ջանում էր խոչընդոտել դրան եւ պատժում էր մեղավոր ճանաչվածներին: Այսպես, տեղահանության ընթացքում հայերի քարավանների հետ դաժան վարվելու եւ կառավարության հրահանգները չկատարելու համար զինվորական դատարանները տարբեր պատիժների, այդ թվում մահապատժի դատապարտեցին մոտ 1390 անձանց: Ինչպես արդեն նշել եմ իմ առաջին նամակում, այդ ժամանակաշրջանի դեպքերը բազմաթիվ թուրքերի եւ հայերի մահվան պատճառ դարձան: Մոտ հազար տարի միասին ապրած երկու ժողովուրդների այդ կորուստները հիշվում են դառը կսկիծով եւ ցավով:

Մյուս կողմից, Առաջին աշխարհամարտի ավարտից հետո օսմանյան կառավարությունը հրապարակեց հրամանագիր, որը տեղահանված հայերին հնարավորություն տվեց ցանկության դեպքում վերադառնալ բնակության նախկին վայրեր: Տեղահանված հայերի գերակշիռ մեծամասնությունն այդ հրամանագրի հրապարակումից հետո վերադարձավ նախկին վայրեր: Հայոց պատրիարքության պատրաստած եւ ամերիկյան արխիվներում պահվող հաշվետվության մեջ նշվում է, որ 644.900 հայեր վերադարձել են նախապատերազմյան բնակության վայրեր:

Այստեղ ես տեղին եմ համարում տալ հետեւյալ հարցերը: Հայերի բնաջնջմանը ձգտող կառավարությունը նրանց կտեղահանե՞ր արդյոք միայն որոշակի շրջաններից եւ միայն թշնամու հետ գործակցողներին: Նա կդատապարտե՞ր եւ կպատժե՞ր արդյոք հայկական քարավանների հետ դաժան վարված սեփական քաղաքացիներին: Հատուկ օրենք կհրապարակե՞ր տեղահանության ընթացքում հայկական խմբերի տեղաշարժման անվտանգության համար: Ինչպես ցույց են տալիս այս փաստերը, օսմանյան կառավարությունը, պնդումներին հակառակ, հայերին «բնաջնջելու» նպատակ չի ունեցել:

5. Ուզում եմ Ձեզ նաեւ որոշ տեղեկություններ ներկայացնել Առաջին աշխարհամարտից հետո օսմանյան պաշտոնական անձանց դեմ Ստամբուլում 1919-1922 թթ. անգլիական օկուպացիոն կորպուսի անցկացրած քննության եւ դատավարության մասին, որտեղ քննվում էին հայերի բողոքները, եւ որը Դուք վկայակոչում եք: Նկատի առնելով մեծ մասամբ տեղացի հայերի եւ Հայոց

Տես էջ 7

ԱԶԳ-ՆԵՐԴԻՐ

Ցեղասպանություն եւ...

6-րդ էջից

պատրիարքության թխած տեղեկությունները՝ 1919-1920 թթ. անգլիական օկուպացիոն կորպուսի հրամանատարությունը ձերբակալեց եւ դատապարտման համար Մալթա աքսորեց օսմանցի 144 բարձրաստիճան պաշտոնյաների: Ավելի ուշ հետազոտության համար բացված անգլիական արխիվների տվյալներով, անգլիացիներն սկսել էին ամենուրեք եւ առաջին հերթին օսմանյան արխիվներում որոնել Մալթա աքսորվածների դեմ ուղղված փաստաթղթեր, ինչպես նաեւ վկաներ, բայց ոչինչ չէին գտել: Ապա նրանք դիմել էին ԱՄՆ արխիվներին: Դրանցում եւս չէր հայտնաբերվել զանգվածային սպանությունները հաստատող որեւէ փաստաթուղթ:

Վաշինգտոնում Մեծ Բրիտանիայի դեսպանը բրիտանական արտգործնախարարությանն ուղարկեց հետեւյալ պատասխանը. «Ափսոսանքով հայտնում եմ, որ չկա որեւէ բան, որը հնարավոր լիներ որպես ապացույց օգտագործել Մալթայում բանտարկված թուրքերի դեմ: Չկան կոնկրետ փաստեր, որոնք կկարողանային դառնալ բավարար ապացույցներ: Նշված հաշվետվությունները չեն պարունակում նույնիսկ այնպիսի փաստարկներ, որոնք օգտակար կլինեին գոնե Նորին Մեծության կառավարությունում առկա տեղեկատվության հաստատման համար»: Նման պատասխան ստանալով՝ բրիտանական արտգործնախարարությունը թագավորական դատախազին հարց տվեց, թե ինչ պետք է արվի: Դատախազությունը պատասխանեց. «Առայժմ որեւէ վկայից չեն ստացվել ձերբակալվածներին ներկայացվող մեղադրանքների ճշտությունն ապացուցող ցուցմունքներ: Շատ էության անհայտ է նույնիսկ, թե հայտնաբերվե՞լ են արդյոք ինչ-ինչ վկաներ»: Վերջ ի վերջո 1921-ին կալանավորները Մալթայից ազատ արձակվեցին առանց իրավաբանական մեղադրանքների եւ դատավարության:

6. Ձեր հոդվածում Դուք բերում եք թուրք գրողներից մեկի կարծիքը 1915-ի իրադարձությունների վերաբերյալ: Թուրքիայում կան մեծ թվով գրողներ, որոնք նրա կարծիքը համարում են հիմնազուրկ եւ սխալ: Այս առումով Թուրքիայում բազմաթիվ գրողներ, պատմաբաններ եւ մտավորականներ զանազան հայացքներ ունեն 1915-ի դեպքերի առնչությամբ, եւ նրանք կարող են իրենց մտքերն ազատորեն արտահայտել ակադեմիական հրատարակություններում, զանգվածային լրատվության էլեկտրոնային եւ տպագիր միջոցներում կամ գիտական համաժողովներում, ինչպես դա պահանջում է քննարկումների եւ կարծիքների ազատությունը: Այս առիթով ուզում եմ ընդգծել, որ ի տարբերություն 1915-ի դեպքերի քննարկումն անգամ արգելել փորձող որոշ երկրների, Թուրքիայում այդ թեման արգելված չէ:

7. Ինչպես արդեն գրել եմ նախորդ նամակում, Թուրքիան որեւէ բարդույթ չունի իր պատմության իրադարձությունների բաց ու անաչառ քննարկման եւ դրա արդյունքների հրապարակման առնչությամբ: Թեմայի գիտական հետազոտման նպատակով նա բացել է օսմանյան արխիվները հայրենական եւ արտասահմանցի պատմաբանների առջեւ, Հայաստանին առաջարկել է ստեղծել պատմության խառը հանձնաժողով եւ միջազգային հանրային կարծիքին ներկայացնել Թուրքիայի, Հայաստանի եւ երրորդ երկրների արխիվներում այդ հանձնաժողովի աշխատանքի արդյունքները: Շատ ափսոս, որ անցած ժամանակամիջոցում հայկական կողմը դրական պատասխան չի տվել թուրքական կառավարության առաջարկությանը: Թուրքիան, որը պատմական ճշմարտությունների բացահայտումից զատ ուրիշ որեւէ նպատակ չի հետապնդում, ջերմորեն ողջունում է երրորդ երկրների մասնակցությունը (եթե ցանկանան) պատմության խառը հանձնաժողովին:

Իմ առաջին եւ այս՝ երկրորդ նամակի նպատակը ոչ թե Ձեզ համոզելն է, այլ պատմական ճշմարտությունների խեղաթյուրմանը, նախապաշարմունքներին, անհիմն եւ սխալ հայացքներին ճիշտ հակադիր դրույթին Ռուսաստանի հանրությանը տեղեկացնելը: Այս կապակցությամբ ուզում եմ ասել, որ սրանով ես ավարտում եմ նամակագրությունը Ձեզ հետ:

Հարգանքներով՝

ԼԱԼԵ ՈՒԼԿԵՐ
Նախարար-խորհրդական

18.07.2007 (Կոնստանտին Զատուլին. «Ինչպես ցույց տվեց բանավեճը, Օսմանյան կայսրությունում իրագործված Հայոց ցեղասպանության ճանաչման հարցի առթիվ մեր դիրքորոշումների տարբերությունները հաղթահարել առայժմ չի հաջողվում») ԱՊՀ երկրների ինստիտուտի մամլո ծառայություն:

Կ. Ֆ. Զատուլինի պատասխանը նախարար-խորհրդական Լալե Ուլկերի նամակին

Հարգելի տիկին Ուլկեր

Ես ստացա իմ նախորդ նամակի ծավալուն պատասխանը Հայոց ցեղասպանության հարցի վերաբերյալ: Երախտապարտ եմ, որ Դուք ժամանակ գտաք ներկայացնելու իրադարձությունների Ձեր վարկածը:

Ծանոթանալով Ձեր նամակին, ցավոք, ստիպված եմ կրկին հայտարարել, որ Ձեր փաստարկներն ինձ չեն համոզում: Դրանք բնավ չեն հերքում այն հետեւությունը, որ Օսմանյան կայսրությունում հայերի ցեղասպանությունն իրոք տեղի է ունեցել: Գլխավորը, որ Դուք, մենք եւ Ձեր տեսակետը կիսողներն անկարող են բացատրել, հետեւյալն է. ո՞ւր կորավ հայ բնակչությունը: Եթե Առաջին աշխարհամարտից առաջ Թուրքիայում ապրում էր մոտ 3 միլիոն հայ քրիստոնյա, ապա ցեղասպանությունից հետո այնտեղ մնաց ընդամենը 33 հազար հայ: Ինչ վերաբերում է մեր քննարկման կոնկրետ մանրամասնություններին, կուզենայի ուշադրություն հրավիրել հետեւյալի վրա:

1. Դուք բնավ չեք մեկնաբանել իմ նախորդ նամակում բերված որոշ կարեւոր փաստեր: Դուք պնդում եք, թե ցեղասպանության վերաբերյալ թուրք գրող-հրապարակախոս Ահմեդ Աթլանի կարծիքը սխալ է եւ նրա անձնական տեսակետն է: Ենթադրենք, թե գրողները բավականաչափ ազատ են պատմական իրադարձությունների մեկնաբանման հարցում: Բայց Դուք բնավ չեք մեկնաբանել պաշտոնական անձի՝ թուրք սուլթանի նախկին խորհրդատու Մուստաֆա Նեջիմի հայտարարությունները, որը հաստատել էր ցեղասպանության փաստը: Կարելի է մեջբերել տվյալ ժամանակաշրջանի ուրիշ թուրք պաշտոնական անձանց խոսքեր: Օրինակ, թուրքական խորհրդարանի նախագահ, երիտթուրք Ահմեդ Ռիզան խորհրդարանի 1918-ի հոկտեմբերի 19-ի նիստում հայտարարեց. «Մենք՝ թուրքերս, դաժանորեն սպանել ենք հայերին»: Կան թուրք բարձրաստիճան պաշտոնյաների նաեւ այլ վկայություններ, որոնք հաստատում են հայերի զանգվածային սպանությունները 1915-1916 թթ.: Մեկ նամակում դրանք բոլորը մեջբերելը պարզապես անհնար է:

2. Օսմանյան կայսրության պետական համակարգում առանձին հայերի կարիերան չի կարող հայ բնակչության ցեղասպանությունը հերքող ծանրակշիռ փաստարկ ծառայել, ինչպես որ Երկրորդ աշխարհամարտի տարիների գերմանական վերմախտի շարքերում մի քանի հազար հրեաների ծառայությունը չի կարող վկայել նացիստական Գերմանիայում հրեաների ցեղասպանության փաստի ճանաչման դեմ: Բացառությունները չեն վերացնում կանոնը:

Ձեր պնդումը, թե Օսմանյան կայսրությունում հայերը չեն հալածվել, հակասում է փաստերին, քանզի «հայկական հարցը» միջազգային ընկերակցության տեսադաշտում հայտնվել է դեռ 1878-ին Բեռլինի Կոնգրեսում: Այդ ժամանակվանից թուրքական կայսրությունում հայ ժողովրդի անվտանգության ապահովումը դարձավ միջազգային քաղաքականության եւ միջազգային իրավունքի հարց: Չեմ կարծում, թե աշխարհի առաջատար տերությունների ներկայացուցիչներն սկսեին զբաղվել գոյություն չունեցող խնդրով: Միանգամայն հնարավոր է, որ սոցիալ-տնտեսական տեսակետից հայերի վիճակն Օսմանյան կայսրության մյուս հպատակներից վատ եղած չլիներ: Սակայն մարդկանց բարօրությունը չի հանգում լոկ նյութական պահանջմունքներին: Մարդկանց համար պակաս կարեւոր չեն ազգային, մշակութային, կրոնական եւ քաղաքական իրավունքները: Իսկ այդ իրավունքների հարցում հայերը ճնշված էին:

Բացի դրանից, ինչպես գրել եմ, հայերի զանգվածային սպանություններն սկսվել էին դեռ նախքան Առաջին աշխարհամարտը, թեեւ Դուք ժխտում եք այդ փաստը: Բայց ես կարող եմ վկայակոչել 1909-ի ապրիլին Ադանայի եւ Հալեպի նահանգներում տեղի ունեցած հայկական ջարդերը: Այն ժամանակ սպանդի զոհ դարձավ մոտ 30 հազար մարդ: Դրանից առաջ հայերի ջարդեր եղել էին 1894-ի օգոստոս-սեպտեմբերին Սասունում, որտեղ զոհվել էր մոտ 10 հազար մարդ, եւ 1895-1896 թթ. Ստամբուլում, երբ զոհվել էր ընդհանուր առմամբ մոտ 10 հազար հայ: Ավա՜ղ, հայերի ջարդերը Թուրքիայում կանոնավոր բնույթ էին ստացել:

3. Առաջին աշխարհամարտի նախնական փուլում հայերի «դավաճանական» վարքագծի վերաբերյալ Ձեր փաստարկումը հիմնված է բավական խախուտ աղբյուրի՝ 20-ականների խորհրդային պատմաբանների աշխատությունների վրա: Հայտնի է, որ այդ շրջանի խորհրդային պատմաբաններն ազատ չէին իրենց հայացքների շարադրման մեջ. նրանք վարում էին կոմունիստական կուսակցության պաշտոնական գիծը եւ պաշտպանում նրա արտաքին քաղաքականությունը: Այդ ժամանակաշրջանում քեմալական Թուրքիան համարվում էր ԽՍՀՄ-ի դաշնակիցը, իսկ Դաշնակցական կուսակցությունը՝ ԽՍՀՄ-ին թշնամի հակահեղափոխական կազմակերպություն: Իրենց հերթին դաշնակ ղեկավարները բոլշեւիկների կառավարությանն ուղղակիորեն մեղադրում էին հայ ժողովրդի շահերին դավաճանելու մեջ: Ուստի բնավ զարմանալի չէ, որ հիշյալ աշխատություններում Առաջին աշխարհամարտի շրջանի դաշնակցականների գործողությունները ներկայացված են անբարենպաստ ձեւով: Որպես հակափաստարկ կարելի է վերհիշել դաշնակցականների եւ երիտթուրքերի 1909-ի սեպտեմբերյան պաշտոնական համաձայնագիրը, որով ՀՅԴ-ն պարտավորություն էր ստանձնում պաշտպանելու թուրքական կայսրության ամբողջականությունը:

Դուք մի քանի անգամ վկայակոչել եք հայերի ապստամբություններն Օսմանյան կայսրության դեմ Առաջին աշխարհամարտի ժամանակ եւ այսպես կոչված «հայկական կոմիտեների» գործողությունները: Բայց Դուք չեք վկայակոչել այդ ապստամբությունների ծագման ժամկետները: Այնինչ դա շատ կարեւոր հանգամանք է: Ինչպես նշել եմ, այդ ապստամբություններն սկսվեցին արդեն այն բանից հետո, երբ Օսմանյան կայսրության իշխանությունները հալածանքներ ծավալեցին հայ բնակչության դեմ: Դրանք հայերի բնական հակազդեցությունն էին այդ քաղաքականությանը, ինչը մեծապես բացատրում է նաեւ հայկական զինված կազմավորումների գործողությունների դաժանությունը: Օրինակ, Վան քաղաքում թուրքական բանակը տեղահանություններն սկսեց շրջակա գյուղերի ոչնչացումից: Վանի հայերը թուրքական հրամանատարության մոտ գործուղեցին բանագնացների, բայց նրանք սպանվեցին: Միայն դրանից հետո սկսվեց Վան քաղաքի հայերի ռազմական գործողությունը:

4. Ձեր նամակում Դուք պնդում եք, թե իմ մեջբերած Թալեաթ փաշայի հեռագիրը կեղծագիր է: Ընդսմին վկայակոչում եք Բեռլինի դատարանի վճիռը, որը Թալեաթ փաշային սպանած Սողոմոն Թեհլերյանի դատավարության ընթացքում հրաժարվել էր այդ հեռագիրն ընդունել որպես ապացույց: Ուզում եմ այս կապակցությամբ նշել, որ դատարանը թեեւ հեռագիրը չընդունեց որպես ապացույց, բայց նաեւ չհայտարարեց, թե դա կեղծագիր է: Պարզապես դատարանը հնարավորություն եւ ժամանակ չուներ պատշաճ կերպով ուսումնասիրելու տվյալ հեռագրի իսկության հարցը: Իսկ եթե կասկածներ կան, ապա դատարանը, բնականաբար, չի կարող ընդունել փաստաթուղթը: Բայց հետագայում անցկացված հանգամանալի պատմական հետազոտությունները հաստատեցին հիշյալ հեռագրի իսկությունը: Կարող եմ մասնավորապես վկայակոչել ամերիկահայ հայտնի գիտնական, պրոֆեսոր Վահագն Տատրյանի աշխատությունները, որոնք հիմնված են ծավալուն փաստական նյութերի վրա:

5. Քննության առնելով հայերի տեղահանության երեւույթը, Դուք դրա ընթացքում հայերի զանգվածային սպանդի պատասխանատվությունը բարդում եք շարքային կատարողների վրա: Ձեր խոսքերով, նրանցից ոմանք նույնիսկ պատժվել են: Սակայն, միջազգային իրավունքի համաձայն, դա պատասխանատվությունից չի ազատում Օսմանյան կայսրության բարձրագույն ղեկավարությանը: Հասկանալի է, որ տեղահանությունների բուն փաստերն ուղեկցվում էին հայերի ջարդերով, որոնք Թուրքիայի ղեկավարներն ընդունում էին, բայց չէին կանխում: Այդ են վկայում, օրինակ, գերմանական արխիվների փաստաթղթերը: 1915-ի սեպտեմբերի 4-ին Կոստանդնուպոլսում Գերմանիայի դեսպանի պաշտոնակատար Գոգենլոե-Լանգենբուրգի՝ ռայխսկանցլեր Բեթման-Հոլվեգին հղած հաղորդման համաձայն, Թալեաթը գերմանական կողմին հանձնել է հեռագրերի պատճեններ, որոնցից պարզվում է, որ Թուրքիայի կառավարությունը «լրջորեն փորձում է վերջ դնել երկրի տարբեր շրջաններում տեղի ունեցող հայկական ջարդերին եւ հասնել այն բանին, որ տեղահանվածները սնունդ ստանան ճանապարհին: Դրանից մի քանի օր առաջ Թալեաթն ինձ ասել էր. «Հայկական հարց այլեւս գոյություն չունի»:

Ինչ է հետեւում այդ փաստաթղթից: Առաջին, Թուրքիայում հայերի ջարդեր իրոք տեղի են ունեցել: Երկրորդ, տեղահանված հայերը սնունդ չեն ստացել ճանապարհին: Երրորդ, Թուրքիայի կառավարությունը (համենայն դեպս, մինչեւ 1915-ի սեպտեմբեր) չտեսնելու է տվել այդ խնդիրները, իսկ գուցեեւ նպաստել է այդ գործողություններին: Չորրորդ, Թուրքիայի կառավարությունը հայերի ճակատագրի նկատմամբ մտահոգություն է հանդես բերել լոկ այն բանից հետո, երբ «հայկական հարցը դադարել է գոյություն ունենալ», այսինքն՝ երբ հայերի մեծ մասն արդեն բնաջնջված կամ արտաքսված էր:

Այս հետեւությունները հաստատվում են նաեւ ուրիշ փաստաթղթով: Խոսքը, օրինակ, 1915-ի դեկտեմբերի 20-ին Հալեպում Գերմանիայի հյուպատոս Ռոսլերի՝ ռայխսկանցլեր Բեթման-Հոլվեգին հղած զեկույցի մասին է: Այնտեղ մասնավորապես ասվում է. *«Հանգամանքները հաշվի առնելիս վտանգավոր է թվում վիճարկել անգլիացիների հրապարակած սպանված հայերի թիվը՝ 800 000: Ես վերջին ամիսներին քանիցս զեկուցել եմ ահավոր իրադարձությունների եւ հայերի ոչնչացմանը հանգեցրած եւ ուղեկցած հանգամանքների մասին: Ենթադրում եմ, որ նման իրադարձություններից հետո զոհերի թիվը պետք է որ չափազանց մեծ լինի: Սիրիա եւ Միջագետք եկածների մահացությունն անչափ բարձր է եւ դեռ երկար ժամանակ բարձր կմնա որպես անվերջանալի տեղահանության անմիջական հետեւանք... Տարբերությունը լոկ այն է, որ տղամարդիկ (համենայն դեպս, արեւելյան նահանգներինը) մեծ մասամբ զոհվել են բռնի մահով, մինչդեռ կանայք եւ երեխաները մահացել են ավելի երկարատեւ տառապանքներից հետո, այնպես որ թուրքերը կարող են ասել. «Նրանք սեփական մահով են մահացել»:*

Այսպիսով, զեկույցից հետեւում է, որ հայերի ջարդերը եղել են ոչ թե տեղական պաշտոնյաների նախաձեռնած բռնությունների առանձին դրվագներ, այլ ամբողջ պետության մասշտաբով վարած նպատակամետ քաղաքականություն: Ուստի տեղահանությունների ժամանակ հայերի զանգվածային մահվան պատասխանատվությունը պետք է կրի այն ժամանակաշրջանի ամբողջ քաղաքական ղեկավարությունը եւ ոչ թե միայն տեղական առանձին կատարողներ:

Ձեր այն վկայակոչումը, թե 644 հազար տեղահանված հայեր պատերազմից հետո վերադարձել են մշտական բնակության վայրեր, լիակատար ճշմարտություն չէ: Պատերազմում Թուրքիայի պարտությունից հետո ողջ մնացած հայերի մի մասն իրոք վերադարձավ վաղնջական բնակության վայրեր: Սակայն, գեներալ Քեմալ Աթաթուրքի ելույթից հետո հայերի դեմ հալածանքները վերսկսվեցին: Վերադարձած հայերի մեծ մասը կրկին փախավ Թուրքիայից, իսկ մի մասը բնաջնջվեց: Միայն քեմալական բանակի օկուպացրած Արեւմտահայաստանում 1920-ի աշնանը սպանվեց մոտ 200 հազար հայ:

6. Ես չեմ կարող համաձայնել նաեւ 1919-1920 թթ. կայացած «երիտթուրքերի դատավարության» ձեր մեկնաբանությանը: Այդ դատավարությունն Ստամբուլում անցկացնում էր ոչ թե անգլիական էքսպեդիցիոն կորպուսը, այլ Առաջին աշխարհամարտից հետո ձեւավորված Թուրքիայի նոր կառավարությունը: Երիտթուրքերին դատած զինվորական տրիբունալներն ստեղծվել էին սուլթան Մեհմեդ 6-րդի ցուցումով: Դրանք կազմված էին ազգությամբ թուրք բարձրաստիճան զինվորականներից: Օրինակ, Տրապիզոնում կատարված հակահայկական հանցագործությունների զինվորական տրիբունալի անդամներն էին բրիգադային գեներալներ Զեկի փաշան, Մուստաֆա փաշան եւ Ալի

Տես էջ 8

Ծանուցում

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ «Իշխան» արծաթե հուշադրամի

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկը 2007թ. նոյեմբերի 22-ից շրջանառության մեջ է մտցնում իշխան իժ պատկերող արծաթե հուշադրամ, որը թողարկվել է «Կովկասի կենդանական աշխարհ» միջազգային ծրագրի շրջանակներում: Ծրագրում ներառված են այն կենդանիները, որոնք ընդգրկվել են Հայաստանի Կարմիր գրքում:

Հուշադրամի դիմերեսի կենտրոնում պատկերված է Հայաստանի Հանրապետության զինանշանը, որից ներքև շրջանագծով անգլերեն և հայերեն անվանական արժեքի մակագրությունն է՝ «DRAM 100 ԴՐԱՄ»: Զինանշանից վերև նշված է թողարկման տարեթիվը՝ «2007»: Ամբողջը եզերված է գծավոր շրջանագծով: Շրջանագծի և եզրաշուրթի միջև շրջանագծով վերևում հայերեն, իսկ ներքևում անգլերեն մակագրված է համապատասխանաբար՝ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ» և «REPUBLIC OF ARMENIA»:

Հուշադրամի դարձերեսին իշխանի պատկերն է: Եզրաշուրթի մոտ շրջանագծով վերևում լատիներեն, իսկ ներքևում հայերեն մակագրված է համապատասխանաբար՝ «Salmo ischchan» և «ԻՇԽԱՆ»: Պատկերի և մակագրությունների միջև վերևում և ներքևում առկա են կարմիր էմալով կատարված շրջանագծի երկու հատվածներ:

Հուշադրամը շրջանագծով երկու կողմից ունի ուռուցիկ եզրաշուրթ:

Հուշադրամը թափանցիկ պատիճով և իսկության հավաստագրով տեղադրված է կաշվե տուփում: Հուշադրամը դրվագվել է Լեհաստանի դրամահատարանում, իսկ հուշադրամի ուրվագծերը ձևավորվել են Լեհաստանի դրամահատարանի դիզայներներ Ռ. և Ա. Նովակովսկիների կողմից:

Հուշադրամի բնութագիրը.

Անվանական արժեքը	100 դրամ
Մետաղը և հարգը	արծաթ, 9250 + 50
Զանգվածը	28,28 + 0,25 գ
Տրամագիծը	38,61+ 0,15 մմ
Որակը	բրիլիանթ անսրփոփելիթիդ
Դրամաշուրթը	հարթ
Տպաքանակը	3000 հատ

ԿԲ մամուլի ծառայություն

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ «Հայկական իժ» արծաթե հուշադրամի

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկը 2007թ. նոյեմբերի 22-ից շրջանառության մեջ է մտցնում հայկական իժ պատկերող արծաթե հուշադրամ, որը թողարկվել է «Կովկասի կենդանական աշխարհ» միջազգային ծրագրի շրջանակներում: Ծրագրում ներառված են այն կենդանիները, որոնք ընդգրկվել են Հայաստանի Կարմիր գրքում:

Հուշադրամի դիմերեսի կենտրոնում պատկերված է Հայաստանի Հանրապետության զինանշանը, որից ներքև շրջանագծով անգլերեն և հայերեն անվանական արժեքի մակագրությունն է՝ «DRAM 100 ԴՐԱՄ»: Զինանշանից վերև նշված է թողարկման տարեթիվը՝ «2007»: Ամբողջը եզերված է գծավոր շրջանագծով: Շրջանագծի և եզրաշուրթի միջև շրջանագծով վերևում հայերեն, իսկ ներքևում անգլերեն մակագրված է համապատասխանաբար՝ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ» և «REPUBLIC OF ARMENIA»:

Հուշադրամի դարձերեսին հայկական իժի պատկերն է: Եզրաշուրթի մոտ շրջանագծով վերևում լատիներեն, իսկ ներքևում հայերեն մակագրված է համապատասխանաբար՝ «Vipera raddei» և «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԻԺ»: Պատկերի և մակագրությունների միջև վերևում և ներքևում առկա են կարմիր էմալով կատարված շրջանագծի երկու հատվածներ:

Հուշադրամը շրջանագծով երկու կողմից ունի ուռուցիկ եզրաշուրթ:

Հուշադրամը թափանցիկ պատիճով և իսկության հավաստագրով տեղադրված է կաշվե տուփում: Հուշադրամը դրվագվել է Լեհաստանի դրամահատարանում, իսկ հուշադրամի ուրվագծերը ձևավորվել են Լեհաստանի դրամահատարանի դիզայներներ Ռ. և Ա. Նովակովսկիների կողմից:

Հուշադրամի բնութագիրը.

Անվանական արժեքը	100 դրամ
Մետաղը և հարգը	արծաթ, 9250 + 50
Զանգվածը	28,28 + 0,25 գ
Տրամագիծը	38,61+ 0,15 մմ
Որակը	բրիլիանթ անսրփոփելիթիդ
Դրամաշուրթը	հարթ
Տպաքանակը	3000 հատ

ԿԲ մամուլի ծառայություն

Կ. Փ. Զատուլինի պատասխանը...

7-րդ էջից

Նազիմ փաշան: Խարբերդում կատարված հանցագործությունների զինվորական տրիբունալի անդամներն էին բրիգադային գեներալներ Էսադ փաշան, Մուստաֆա Քերիմի փաշան և Իսմայիլ Հակկի փաշան: Կասկածելու որևէ հիմք չկա մեղադրյալների հանդեպ նրանց վերաբերմունքի, առավել ևս՝ հայերի հանդեպ կարեկցանքի հարցում: Ավելի շուտ հակառակն է. կարելի է ենթադրել, որ տրիբունալները կարեկցել են ավելի շատ մեղադրյալներին, քան հայերին:

1919-ի փետրվարի 5-ից մինչև հուլիսի 6-ն անցկացված հիմնական դատն Առաջին աշխարհամարտի ժամանակաշրջանի Թուրքիայի կառավարության ղեկավարների դատավարությունն էր: Այդ զինվորական տրիբունալի որոշմամբ Թուրքիային պատերազմի մեջ ներքաշելու և հայերի զանգվածային տեղահանություն ու եղեռն կազմակերպելու համար հեռակա կարգով մահապատժի դատապարտվեցին նախկին մեծ վեզիր և ներքգործնախարար Թալեաթը, ռազմական նախարար Էնվերը, կառավարող եռապետության անդամ և Սիրիայի զորքերի հրամանատար Ջեմալը, լուսավորության նախարար և «Միություն և առաջադիմություն» կուսակցության գլխավոր քարտուղար Նազիմը: Մյուս մեղադրյալները դատապարտվեցին 15 տարվա բանտարկության: Տրապիզոնում կատարված հանցագործությունների զինվորական տրիբունալը (22.05.1919-13.01.1920) հայերի սպանությունների համար մահապատժի դատապարտեց Տրապիզոնի նախկին նահանգապետ Ջեմալ Ազմի բեյին և մարզային կոմիտեի ղեկավար Նայիլ բեյին: Խարբերդում կատարված հանցագործությունների զինվորական տրիբունալը 1920 թ. հունվարի 13-ին հեռակա կարգով մահապատժի դատապարտեց «Միություն և առաջադիմություն» կուսակցության կենտկոմի անդամ, դոկտոր Բեհաեդդին Շաքիրին, իսկ կուսակցության մարզային կոմիտեի ղեկավար Ռեսնելի Նազիմ Բեյին՝ 15 տարվա տաժանակրության:

Կարևոր է նաև նշել, որ դատում էին ոչ թե միայն ֆիզիկական անձանց, այլև բուն «Միություն և առաջադիմություն» կուսակցությանը: Վերջինիս առաջնորդների և պաշտոնյաների նկատմամբ 1919-ի ապրիլի 12-ին կայացած մեղադրական ակտում նշվում էր, որ կուսակցության կենտկոմը բաղկացած է եղել միաժամանակ երկու կազմակերպություններից, որոնցից մեկը հրապարակային էր և հանդես էր գալիս պաշտոնապես, իսկ մյուսը՝ «Թեշքիլաթի մահսուսան» («Հատուկ կազմակերպությունը»), «գործում էր գաղտնի հրահանգների հիման վրա, լինելով գաղտնի բնույթի կոմիտե»: Այնուհետև ակտում ասվում էր. «Առկա ապացույցները վկայում են, որ իրավաբանական անձը՝ Կոմիտեն, մեղավոր է մի շարք կոտորածների, կողոպուտների և անօրինությունների համար»: Մինչդեռ «Միություն և առաջադիմություն» կուսակցությունն Առաջին աշխարհամարտի ժամանակ իշխում էր, ձևավորում Թուրքիայի կառավարությունը, նրա արտաքին ու ներքին քաղաքականությունը: Հետևաբար, տվյալ կուսակցության հանցագործությունների պատասխանատվությունն ընկնում է այդ ժամանակաշրջանի ամբողջ թուրքական պետության վրա:

Դուք պնդում եք, թե դատավարությունների ժամանակ տեղացի հայերի և Հայոց պատրիարքարանի ներկայացրած ցուցմունքները սարսափելի են եղել: Բայց տվյալ հարցում մենք ինչո՞ւ պետք է հավատանք Ձեզ և չհավատանք հայերին: Չէ՞ որ հենց հայերն էին տուժած կողմը, այդ իրադարձությունների անմիջական զոհերն ու վկաները: Ինձ վշտացնում է այն կանխակալությունը, որով (դատելով Ձեր մոտեցումից) այսօրվա Թուրքիայում ետ «ծեղ» են փնտրում բռնարարների զոհերի գործողություններում կամ վկայություններում, նախընտրելով սեփական հայացքով չնկատել խնդիրները:

Բայց եթե նույնիսկ մի կողմ թողնենք հայ վկաների ցուցմունքները, պահպանվել են ցեղասպանության փաստը մատնանշող թուրքական պաշտոնական վավերագրեր: Չէ՞ որ զինվորական ատյաններին կից ստեղծված հակահայ ոճիրների քննության Մաժարի հանձնաժողովը Թուրքիայի տարբեր նահանգներից հավաքեց զգալի թվով նմանօրինակ փաստաթղթեր: Զինվորական տրիբունալներին ներկայացվելուց առաջ այդ փաստաթղթերը մանրազնին ստուգվում էին Թուրքիայի ներքգործնախարարությունում: Ընդ որին յուրաքանչյուր իսկական փաստաթուղթ վավերացվում էր այդ նախարարության կնիքով: Օրինակ, այդպիսի 42 փաստաթուղթ է ստացվել Անկարայի նահանգից: Խոսքը մասնավորապես Անկարայի 5-րդ բանակային կորպուսի հրամանատար, գնդապետ Ռեֆայիի և Կեսարիայի 15-րդ դիվիզիայի հրամանատար, գնդապետ Սաաբեդդինի նամակագրության մասին է: Վերջինս իր զեկույցներում ուղղակի նշում էր, որ ոչնչացրել է բազմաթիվ հայերի:

Այսպիսով, որևէ հիմք չունենք կասկածի տակ առնելու «երիտթուրքերի դատավարության» զինվորական տրիբունալների դատավճիռները:

7. Դուք պնդում եք, թե անգլիական և ամերիկյան արխիվներում չկան «հայերի զանգվածային սպանությունների պնդումները» հաստատող փաստաթղթեր: Չեմ կարծում, թե դա համապատասխանում է իրողությանը: Իրականում խոսք կարող է լինել միայն Մալթա աքսորված թուրք ղեկավարներին ուղղակիորեն մեղադրող փաստաթղթերի մասին: Դուք մեջբերում եք արել Վաշինգտոնում Մեծ Բրիտանիայի դեսպան Օկլանդ Ջեդդեսի հեռագրից, որտեղ նա նշում է հիշյալ անձանց դեմ ուղղված անմիջական հանցանքների բացակայությունը: Բայց Դուք անտեսել եք նրա 1921-ի հունիսի 1-ի հեռագիրը, որտեղ ասվում է. «Ես մի քանի հարցապնդում արեցի Պետդեպարտամենտում, և այսօր ինձ հայտնեցին, որ թեև իրենք ունեն հայերի տեղահանությանը և զանգվածային սպանություններին առնչվող մեծ թվով վավերագրեր, բայց դրանք վերաբերում են ավելի շատ հանցագործությունների կատարման հետ կապված դեպքերին, քան դրանց մասնակցած անձանց»: Տվյալ հեռագիրը գտնվում է Մեծ Բրիտանիայի ԱԳՆ արխիվում (F.O.371/6503/9647/E6311): Այսպիսով, հեռագրից հետևում է, որ ամերիկյան արխիվներում կան հայերի տեղահանության ժամանակ նրանց զանգվածային սպանությունները հաստատող վավերագրեր: Ամերիկացիները պարզապես չեն ունեցել Մալթայում բանտարկված թուրք կոնկրետ պաշտոնյաներին ոճիրների մեջ մեղադրող փաստաթղթեր: Մինչդեռ մենք խոսում ենք առհասարակ ցեղասպանության փաստը ճանաչելու կամ չճանաչելու մասին: Ձեր բերած տեղեկությունները բնավ չեն կարող դիտվել որպես ցեղասպանության ճանաչման դեմ ուղղված փաստարկ:

Ընդ որին բրիտանական արտգործնախարարության և ԱՄՆ Պետդեպարտամենտի՝ տվյալ հարցին առնչվող նամակագրությունից երևում է, որ կողմերից ոչ մեկը չի ստանձնել այդ փաստաթղթերի հրապարակման նախաձեռնությունը, քանի որ դա բացասաբար կանդրադառնար Թուրքիայի կառավարության հետ իր հարաբերությունների վրա: Ուստի անգլիացիները ձգտում էին, որ մեղադրական փաստաթղթերի աղբյուրը լինի Վաշինգտոնը, իսկ ամերիկացիներն իրենց հերթին պատրաստ էին փաստաթղթերը փոխանցել լոկ այն պայմանով, որ «տվյալ կապակցությամբ իրենց տրամադրած որևէ տեղեկություն չօգտագործվի դատավարությունում»: (British Archives. PRO-F.O.371/6504/E8515 R.C. Craigie. British Charge d'Affairs at Washington, to Lord Curzon, Telegram No 722 of July 13, 1921):

Այսպիսով, Մեծ Բրիտանիայի և ԱՄՆ-ի կառավարությունների դիրքորոշումը հանգեցրեց այն բանին, որ Մալթա աքսորված թուրք ղեկավարներն ազատ արձակվեցին, իսկ Հայոց ցեղասպանության հարցը չստացավ պատշաճ միջազգային-իրավական գնահատական և երկար տարիներ մոռացության մատնվեց: Դա պայմանավորված էր աշխարհում փոփոխված քաղաքական իրավիճակով, մասնավորապես Թուրքիայի և բոլշևիկյան Ռուսաստանի դաշինքի ձևավորում թույլ չտալու Անգլիայի և ԱՄՆ-ի ձգտումով: Բացի դրանից, ԱՄՆ-ն էական տնտեսական շահեր ուներ Թուրքիայում և չէր ուզում վնասել դրանց: Անգլիացիների համար Մալթայի կալանավորների դատավարությանն ընթացք չտալու լրացուցիչ խթան էր նրանց Թուրքիայի տարածքում պահվող անգլիացի 22 ռազմագերիների հետ փոխանակելու ցանկությունը, ինչը վերջին հաշվով իրականացվեց: Ցավոք, տվյալ դեպքում Լոնդոնը և Վաշինգտոնը ցեղասպանության հարցում սկզբունքային դիրքորոշումը զոհաբերեցին սեփական շահախնդրության պատճառով:

Ինչպես ցույց տվեց բանավեճը, Օսմանյան կայսրությունում իրականացված հայերի ցեղասպանության ճանաչման հարցի առթիվ մեր դիրքորոշումների տարբերություններն առայժմ չի հաջողվում հաղթահարել: Ըստ երևույթին, թուրքական պետությունն ու հասարակությունը դեռ չեն հասունացել իրենց անցյալի ողբերգական էջերի անաչառ վերաիմաստավորման համար: Ես համաձայն եմ, որ նման պայմաններում մեր նամակագրությունը կորցնում է իմաստը: Միևնույն ժամանակ ես անկեղծորեն հույս եմ տածում, որ Թուրքիայում վաղ թե ուշ կգերակշռի ուրիշ տեսակետ, և Ձեր երկրի կառավարությունն անաչառ գնահատական կտա Հայոց ցեղասպանության հետ կապված փաստերին:

Հարգանքներով՝

Կ. Փ. ԶԱՏՈՒԼԻՆ,
ՌԴ Պետդումայի պատգամավոր,
ԱՊՀ երկրների ինստիտուտի տնօրեն

Հակահրթիռային կայանի շուրջը կրքերը բորբոքվում են

Չեխիայի փոխարտգործնախարարը հանգստացնում է եւ ամսվա վերջին պատրաստվում այցելել Հայաստան

Միացյալ Նահանգների պաշտպանության նախարար Ռոբերտ Գեյթսի Պրահա ժամանելու նախօրեին՝ շաբաթ օրը, չեխական Բրժեձինիցե գյուղում տեղի ունեցավ միջազգային կոնֆերանս, որին մասնակցեցին 16 երկրներից ժամանած 100-ից ավելի պատվիրակներ, այդ թվում՝ խաղաղության պաշտպանության միջազգային կազմակերպությունների անդամներ, չեխական 36 տեղական վարչակազմերի ղեկավարներ, որոնք եկել էին իրենց բողոքի ձայնը հայտնելու երկրի տարածքում հակահրթիռային կայանի՝ ռադարի տեղակայման դեմ: Տեսաձայնագրության միջոցով մասնակիցներին աջակցություն էին հայտնել նաեւ ճապոնական Հիրոսիմա քաղաքի քաղաքապետ Տադատոշի Ակիբան, Լոնդոնի քաղաքապետ Քեն Լիվինգստոնը: Վերջինս նշել է, որ Չեխիան ինքնիշխան պետություն է եւ իրավունք ունի ինքնուրույն որոշելու, թե ինչ տեղակայի իր տարածքում: Իսկ «Ոչ հենակայաններին» նախաձեռնության մամուլի խոսնակ Յան Տամաշն էլ, նշելով եվրոպական երկրներից նման ակտիվ մասնակցությունը, ընդգծել է, որ դա մի անգամ եւս ցույց է տալիս, որ այդ խնդիրը անհանգստացնում է ոչ միայն Չեխիային:

Ավելին, հակահրթիռային ռադարի դեմ քարոզարշավ սկսելու նպատակով մի ավտոբուս դուրս կգա Պրահայից եւ կշրջի տասնյակ չեխական քաղաքներում:

Մինչդեռ մեզ հետ ունեցած բացառիկ հարցազրույցում Չեխիայի արտգործնախարարի առաջին տեղակալ Տոմաշ Պոյարը նշեց. «Մեր անվտանգությունը պետք է ամրապնդենք ոչ միայն չեխ-ամերիկյան, այլեւ եվրատլանտյան համագործակցության շրջանակներում: Կայանի խնդրում հանրաքվե չի լինի: Երբ մենք պայմանավորվենք ամերիկացիների հետ, պայմանագրի վերջնական ձեւը հաստատենք, դրանից հետո այդ փաստաթուղթը քվեարկության կդրվի միայն չեխական խորհրդարանում: Դա կախված է պատգամավորների քվեարկությունից եւ նախագահի ստորագրությամբ վավերացումից: Մենք կարծում ենք, դա կամրապնդի ոչ միայն մեր, այլեւ Եվրոպայի անվտանգությունը: Դա պետք է ողջ ՆԱՏՕ-ին՝ ծածկելու այնպիսի համակարգի մասին, որը մեզ կպաշտպանի տարբեր երկրներից մեզ վրա ուղղված հրթիռներից, հատկապես Միջին Արեւելքից: Տեսնենք, թե 1-2 տարի հետո ինչ կլինի»:

Ըստ արտգործնախարարի առաջին տեղակալի, առնվազն մի քանի ամիս դեռ քննարկումներ կգնան պայմանագրի տեքստերի շուրջը, հետո կսկսվի վավերացման գործընթացը, որից հետո միայն կտեղակայվի:

Նկատի ունենալով, որ Ռուսաստանը դեմ է ռադարի տեղակայմանը, չե՞ն տուժի արդյոք չեխ-ռուսական հարաբերությունները հարցին Տոմաշ Պոյարը պատասխանեց. «Ռուսական պատվիրակությունը եղավ Պրահայում, մեր նախագահը եղավ Մոսկվայում, ինչպես նաեւ արտաքին գործերի եւ պաշտպանության նախարարությունների պատվիրակությունները եղան Մոսկվայում: Իհարկե, մոտեցումներում տարբերություններ կան, բայց մենք հակված ենք շարունակելու երկխոսությունը: Բացի այդ, Ռուսաստանի եւ ՆԱՏՕ-ի միջեւ է շարունակվում երկխոսությունը, մենք ասել ենք, որ դա Ռուսաստանի անվտանգությանը երբեք չի վնասի: Մենք դեմ չենք, որ հակահրթիռային պաշտպանության ոլորտում Ռուսաստանի, ՆԱՏՕ-ի եւ ԵՄ-ի միջեւ համագործակցություն լինի: Իհարկե, եթե դա ավելի կնպաստի Չեխիայի, Եվրոպայի եւ Ռուսաստանի անվտանգությանը, անշուշտ, աջակցում ենք: Մեր կարծիքով, այստեղ երբեք Ռուսաստանի եւ ԱՄՆ-ի կամ Ռուսաստան-ՆԱՏՕ պատերազմ չի լինի, որպեսզի այն վնասի Ռուսաստանի շահերին»:

Փոխնախարարը հերքեց չեխական մամուլում տարածված այն կարծիքը, թե ռադարը նաեւ բնապահպանական խնդիրներ կստեղծի շրջակա միջավայրի համար, նշելով, որ նախկին սովետական ռադարներից ավելի մեծ բացասական ազդեցություն է եղել մարդկանց վրա, քան կլինի ամերիկյանից: Բացի այդ, չեխական առողջապահության նախարարության մասնագետները փորձաքննություն են անցկացրել Մարշալյան կղզիներում տեղակայված ամերիկյան ռադարների շրջակայքում եւ հերքել են մամուլի անհանգստությունները:

Օգտվելով առիթից, փոխնախարարից հետաքրքրվեցինք, թե ինչ ակնկալիքներ ունի հոկտեմբերի վերջին Հայաստան կատարելիք այցից, հատկապես եթե նկատի ունենանք, որ հայ-չեխական երկկողմ հարաբերությունները դեռեւս սաղմնային վիճակում են: «Կարծում եմ, որ նոր փուլ կսկսվի մեր հարաբերություններում, նաեւ ԵՄ-Հայաստան հարաբերություններում, որը կախված է նաեւ այլ պետություններից եւ մեր աշխատանքից», ասաց նա:

Մեզ հայտնի դարձավ նաեւ, որ սեպտեմբերին Բրյուսելում Եվրոմիության շրջանակներում տեղի ունեցած հանդիպումներից մեկի ժամանակ մասնավոր զրույցներ են ունեցել նաեւ Հայաստանի արտգործնախարար Վարդան Օսկանյանն ու Չեխիայի արտգործնախարար Կարել Շվարցենբերգը՝ պայմանավորվելով խորացնել հարաբերությունները:

Իսկ փոխնախարարի հետ մեր հարցազրույցն ամբողջությամբ կարդացեք «Օրեր» եվրոպական ամսագրի առաջիկա համարում:

ՀԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ,
Պրահա

Խոշոր աղբակույտ Կալիֆոռնիայի եւ Հավայան կղզիների միջեւ

Խաղաղ օվկիանոսում՝ Կալիֆոռնիայի եւ Հավայան կղզիների միջեւ գոյացել է մի վիթխարի աղբակույտ, որն անընդհատ մեծանում է: «Սան Ֆրանցիսկո քրոնիկլ» թերթի տվյալներով, կղզու մակերեսը կրկնակի գերազանցում է Տեխասի նահանգի մակերեսին, իսկ 80 տոկոսով պլաստիկից բաղկացած կենցաղային թափոնների զանգվածը 3,5 մլն տոննայից ավելի է:

1950-ականներին գոյացած աղբակղզու մակերեսը մեկ տասնամյակի ընթացքում տասնապատկվում է: Գիտնականները տվյալ կղզու վերացումը գրեթե անհնար են համարում: Միակ ելքը համարվում է պլաստիկե փաթեթավորման օգտագործումից հրաժարվելը:

Գիտնականները պարզել են օվկիանոսում աղբի վիթխարածավալ կուտակման պատճառը: Պլաստիկե դատարկ փաթեթներն ու շշերը կոյուղիով ընկնում են օվկիանոս, որի հոսանքները հասցնում են աղբակղզի: Քանի որ հոսանքները դառնում են շրջանաձեւ, աղբակտորները հայտնվում են յուրօրինակ ջրապտույտի մեջ եւ կուտակվում մեկ վայրում: Աղբակույտը գտնվում է չեզոք ջրերում, նավագնացության գլխավոր երթուղիներից դուրս:

Աղբակղզին վերացնելու համար կպահանջվեին միլիարդավոր դոլարներ: Բացի դրանից, ոչ մի երկիր չի

պատրաստվում աշխատել չեզոք ջրերում, մաքրել իր եւ ուրիշների աղբը:

Բնապահպանները նշում են, որ օվկիանոսային աղբը մեծ վտանգ է ներկայացնում ջրաշխարհի համար: Ծովային թռչունները պլաստիկը սխալմամբ կեր են կարծում: Բայց փաթեթների մասերը մնում են նրանց մարսողական համակարգում, եւ թռչունները սովամահ են լինում: Պլաստիկի քայքայումը տասնամյակներ է տեւում:

ԱՄՆ տեղական իշխանություններն առաջարկում են պլաստիկե փաթեթների փոխարեն մթերքներն արտադրել այնպիսի փաթեթավորմամբ, որը հնարավոր լինի հեշտությամբ վերամշակել: Բայց պլաստիկ արտադրողների լոբբիստական գործունեությունը մեծ մասամբ ի չիք է դարձնում իշխանությունների եւ բնապահպանների օրենսդրական նախաձեռնությունները:

Բեն Լադենն իրաքցիներին միասնության կոչ է անում

Քաթարի «Ալ Ջազիրա» արբանյակային հեռուստաալիքը հաղորդել է «Ալ Ղաիդայի» առաջնորդ Ուսամա բեն Լադենի ձայնագրված ելույթը: «Ալ Ջազիրայի» ղեկավարությունում Ֆրանսպրեսի թղթակցին ասել են, որ Բեն Լադենի ձայնագրված ելույթը կրում է «Նամակ Իրաքի ժողովրդին» անունը:

Բեն Լադենն իր դիմումը հասցեագրել է Իրաքի տարածքում գործող գրոհայիններին: Նա վերջիններիս կոչ է անում հավասարիմ մնալ իսլամին եւ ոչ թե այս կամ այն հրամանատարին, առաջնորդին կամ երկրին: «Իսլամի շահերը պետք է վեր դասվեն նույնիսկ իսլամական աշխարհին պատկանող առանձին երկրների շահերից», ընդգծվում է բեն Լադենի ելույթում:

«Ալ Ղաիդայի» առաջնորդը իրաքցի գրոհայիններին նաեւ նախազգուշացրել է, որ նրանց շարքեր կարող են թափանցած լինել թշնամու գործակալներ: Բեն Լադենի խոսքերով, դավաճաններին հարկավոր է խստորեն պատժել, բայց նրանց մեղքի լիակատար ապացուցումից հետո միայն:

Առանձին դիմելով իրաքյան էթնիկական խմբավորումների առաջնորդներին, բեն Լադենը նրանց կոչ է արել վերհիշել անցյալում՝ Բրիտանական կայսրությանը ենթակա Իրաքում «զավթիչների դեմ պայքարելու ավանդույթները»:

«Ալ Ջազիրայով» հեռարձակված ձայնագրության իսկությունը հաստատում են դրա նախնական փորձաքննությունն անցկացրած ամերիկյան հատուկ ծառայությունները: Առայժմ հայտնի չէ, թե երբ է ձայնագրվել բեն Լադենի տվյալ ելույթը: 2007-ի օգոստոսից ի վեր սա «Ալ Ղաիդայի» առաջնորդի չորրորդ դիմումն է, որը տարածվում է հեռուստաեթերում կամ համացանցում:

Լիբանանի նախագահական ընտրությունները՝ նոյեմբերի 12-ին

Լիբանանում հոկտեմբերի 23-ին նախատեսված նախագահական ընտրությունները հետաձգվել են եւ տեղի կունենան նոյեմբերի 12-ին: Այդ օրը պետք է հայտնի դառնա սիրիամետ նախագահ Էմիլ Լահուդի իրավահաջորդի անունը: Սակայն, ինչպես նշում է Ֆրանսպրեսը, երկրում հակամարտ ուժերի փոխհամաձայնությունն անհնար է թվում:

Սկզբնապես նախատեսված էր ընտրություններն անցկացնել սեպտեմբերի 25-ին, բայց այն ժամանակ ստեղծվել էր քաղաքական փակուղի: Ամենադժվար խնդիրը սիրիամետ ընդդիմության եւ արեւմտամետ մեծամասնության դիրքորոշումների փոխհամաձայնեցումն է:

Մեծամասնականները պահանջում են, որ ապագա նախագահը լինի իրենց ճամբարից, իսկ ընդդիմությունը զգուշացնում է, որ չի պաշտպանի «չհամաձայնեցված» որեւէ թեկնածուի:

Ընդդիմության թեկնածուն գեներալ Միշել Աունն է, իսկ մեծամասնության թեկնածուներն են Նասիբ Լահուդը եւ պատգամավոր Բուտրոս Հարբը: «Ֆիգարո» թերթի տեղեկությունների համաձայն, պաշտոնապես չհայտարարված թեկնածու է բանակի հրամանատար, գեներալ Միշել Սլեյմանը: Լիբանանի եւ Եգիպտոսի լրատվամիջոցները հաղորդում են, որ կիրակի օրը նա այցելել է Կահիրե:

Խորհրդարանի նախագահ Նաբիհ Բերրին երկուշաբթի օրը հայտարարեց, որ ինքը կուզենար երկրի նախագահի պաշտոնում տեսնել գեներալ Միշել Աունին:

Լիբանանում աշխատող արեւմուտքցի դիվանագետները քիչ հավանական են համարում մինչեւ նոյեմբերի 12-ը քաղաքական ուժերի փոխհամաձայնության ձեռքբերումը: Ոմանք կարծում են, որ տվյալ հարցում կամրջի դեր կարող են կատարել մեծամասնության եւ ընդդիմության շարքերում առկա քրիստոնյաները:

Եթե փոխհամաձայնություն չկայանա, ապա Լիբանանում կարող է ստեղծվել սիրիամետ ուժերի ստվերային կառավարություն: Իսկ դա կարող է վերականգնել 80-ական թթ. քաղաքացիական պատերազմի մթնոլորտը:

Բուշը հավելյալ 46 միլիարդ է ուզում պատերազմների համար

ԱՄՆ նախագահ Ջորջ Բուշը երեկ Կոնգրեսի ստորին պալատին է դիմել լրացուցիչ 46 մլրդ դոլար խնդրելով Իրաքի եւ Աֆղանստանի պատերազմների համար:

Եթե օրենսդիրները բավարարեն նախագահի խնդրանքը, ապա երկրի 2008-ի բյուջեի պատերազմական ծախսերը կհասնեն 196,4 մլրդ դոլարի: Ասոշիեյթեդ պրես գործակալությունը նշում է, որ այդ գումարից 189,3 միլիարդը կստանա պաշտպանության նախարարությունը:

Ինչ վերաբերում է պետդեպարտամենտի համար նախատեսված բյուջետային հատկացումներին, Բուշը խնդրել է դրանք ավելացնել 3,6 միլիարդով եւ հասցնել 6,9 մլրդ դոլարի: Այս հավելումը Բուշը հիմնավորել է Դարֆուրում խաղաղարար խմբերին ֆինանսավորելու, Հարավային Ամերիկայում թմրաբիզնեսի դեմ պայքարելու, Իրաքում եւ Պաղեստինում գաղթականների օգնության ծրագրերն ընդլայնելու անհրաժեշտությամբ:

Նախագահն ակնկալում է, որ օրենսդիրներն օրինագիծը կընդունեն մինչեւ տարեվերջ: Սակայն Կոնգրեսի ստորին պալատում մեծամասնություն են կազմում դեմոկրատները, եւ պալատի նախագահ Նենսի Փելոսին կարծում է, որ օրինագիծը չի ընդունվի Սպիտակ տան ներկայացրած տեսքով:

Լուժկովն արգելեց միջոցառումների ժամանակ ձայնագրությամբ «երգելը»

Մոսկվայի քաղաքապետ Յուրի Լուժկովն արգելել է ձայնագրության տակ ելույթ ունեցող «երգիչների» մասնակցությունը քաղաքի հաշվին կազմակերպվող միջոցառումներին: Այդ մասին հաղորդում է Ինտերֆաքս գործակալությունը, վկայակոչելով Մոսկվայի քաղաքապետարանի աղբյուրներ:

Լուժկովը հատուկ կարգադրությամբ քաղաքի մշակույթի վարչությանը հանձնարարել է բյուջետային միջոցների հաշվին անցկացվող միջոցառումներին մասնակից դարձնել այն երաժիշտներին, որոնք աշխատում են «առանց վոկալ ձայներիզների օգտագործման»:

Բացի դրանից, Մոսկվայի կառավարության հանրայնորեն նշանակալի գովազդի տեղաբաշխման միջգերատեսչական հանձնաժողովը քննության չի առնելու ձայնագրության տակ «երգող» արտիստների հայտերը:

Մոսկվայի իշխանությունների կարծիքով, ընդունված որոշումը պետք է պաշտպանի սպառողների շահերը եւ նպաստի արտիստների կատարողական վարպետության բարձրացմանը:

Հիմնալի հյուրախաղեր

Միշտ էլ մեր թատրոնսեր հասարակության համար մեծ հետաքրքրություն է ներկայացրել սփյուռքահայ թատերախմբերի այցելությունը հայրենիք, քանի որ հնարավորություն է ընձեռվում մոտից ծանոթանալու այն կարեւորագույն առաքելությանը, որին կոչված են անմնացորդ ծառայելու թատերախմբերը՝ ինչպես եւ ինչով է այսօր սփյուռքը պայքարում ազգապահպանության, հայ ոգու, հայեցի մտածողության եւ դաստիարակության, սփյուռք-հայրենիք կապերի, դրանց էլ ավելի ամրապնդելու եւ զարգացման համար:

Հայաստանի Թեքեյան մշակութային միության հրավերով իր խաղացանկի՝ Ժիրայր Անանյանի «Տաքսի-տաքսի», Ռոբեր Թոմայի «Ծուղակ» եւ մեծագույն երգիծաբան Հակոբ Պարոնյանի «Ատամնաբույժն արեւելյան» ներկայացումներով Հայաստանում էր գտնվում Նյու-Յորքի Նյու-Ջերզիի Թեքեյան մշակութային միության «Մհեր Մկրտչյան» թատերախումբը:

Թատերախմբի հյուրախաղերը Հայաստանում համընկան Թեքեյան մշակութային միության հիմնադրման 60-ամյակի հետ, որը մեծ շուքով տոնվեց հայրենիքում՝ Հայաստանի Թեքեյան մշակութային միության ատենապետ պարոն Ռուբեն Միրզախանյանի ամենաակտիվ մասնակցությամբ ու ղեկավարությամբ:

Տասը տարի է, ինչ օտար հողում, դժվարին պայմաններում ստեղծագործում է շուրջ 40 հոգուց կազմված շնորհալի դերասան-դերասանուհիներով համալրված այդ թատերախումբը: Թատերախմբի հիմնադիր Թամար Հովհաննիսյանը մի քանի տարի բեմադրելուց հետո խմբի ղեկավարությունը հանձնեց Երեւանի գեղարվեստա-թատերական ինստիտուտի ռեժիսորական բաժնի շրջանավարտ, երկար տարիներ Երեւանի պատանի հանդիսատեսի թատրոնում բազմաթիվ դերակատարումներով հանդես եկած, այժմ ԱՄՆ-ում մշտական բնակություն հաստատած Վարդան Հովհաննիսյանին:

Թատերախմբի պահպանման եւ արդյունավետ գործունեության դժվարին տարիների հոգսը իր վրա է վերցրել խմբի «զարկերակը» հանդիսացող թատերախմբի ատենապետ Հակոբ Վարդիվառյանը, որի համառ, նվիրված, անձնազոհ, անաչառ աշխատանքի շնորհիվ, հաղթահարելով բազմաթիվ դժվարություններ, մկրտչյանականները շարունակում են հաջողությամբ ստեղծագործել:

Եվ ահա Հակոբ Պարոնյանի «Ատամնաբույժն արեւելյան»... Տարբեր թատրոններում բազմաթիվ անգամներ բեմադրված մի պիես, որը կարելի է ասել թե՛ ռեժիսորական մեկնաբանությամբ, թե՛ դերասանական կատարումների իմաստով, կարծես թե, դարձել է տրադիցիոն, որից հրաժարվելը եւ նորովի մոտեցումը նյութին իր մեջ բավական դժվարություններ է պարունակում:

Ինձ, որպես դերասանի, շատ էր հետաքրքրում ներկայացումը: Ինչպե՞ս է բեմադրող ռեժիսոր Վարդան Հովհաննիսյանը մոտեցել խնդրի լուծմանը, ինչպե՞ս է մեկնաբանել բեմադրվող նյութը եւ ինչպե՞ս են դերակատարները մարմնավորել իրենց կերպարները: Արդյո՞ք պետք է տեսնեմ մինչեւ այսօր իմ տեսած կոկիկ, սոլիդ հագնված, ինքնասիրահարված, չափված-ձեւված մեծամիտ Թափառնիկոսի՞, կռվարար, ամեն անգամ իր ատամներով մարդ դառնալը չարությամբ ամուսնու երեսին շպրտող Մարթայի՞... Ուրախությամբ ցանկանում եմ նշել, որ թատերախմբին հաջողվել է որոշակիորեն հեռանալ իմ տեսած բեմադրություններից եւ դերակատարումներից: Ներկայացման նկարչական ձեւավորումը (նկարիչ՝ Անահիտ Հովհաննիսյան) թեթեւ է, գունեղ, հնարավորինս հարազատ պարոնյանական ժամանակաշրջանին: Օգտագործված է Արտեմ Այվազյանի «Ատամնաբույժն արեւելյան» ներկայացման համար գրված հրաշալի երաժշտությունը:

Սկսվեց ներկայացումը... Բեմ է մտնում Թափառնիկոսը: Հարութ Չաքմաքչյանի մարմնավորած Թափառնիկոսը էքսցենտրիկ է, շարժուն, ինքնաբուխ, անկեղծ եւ անմիջական: Շնորհալի դերասանի հերոսը, էությամբ կնամոլ չէ եւ եթե դավաճանում է կնոջը, ապա դրա հիմնական պատճառը սեփական կինն է՝ Մարթան, որը առիթը բաց չի թողնում ստորացնելու ամուսնուն՝ երեսին տալով «իմ ատամներով մարդ դառնալը», որն էլ ավելի է խորացնում նրանց միջեւ գոյություն ունեցող անջրպետը: Թափառնիկոսը նման ստորացման դիմաց կնոջից ուրիշ կերպ վրեժ լուծելու միջոց չգտնելով, այլ կանանց շրջապատում է սփոփանք փնտրում: Հարութ Չաքմաքչյանի Թափառնիկոսը երբեմն-երբեմն փոքրանում է, դառնում խղճուկ, ողորմելի եւ ձգտում է ամեն գնով դուրս գալ, ազատվել ստորացնող վիճակից: Դերասանի կատարումը համոզիչ է եւ արդարացված:

Իր կերպարի մարմնավորմանը ինքնատիպ մոտեցում է ցուցաբերել Մարթայի դերակատարուհի Արփի Տատոյանը: Նրա Մարթան տարիքն առած կին է, սակայն, ինչպես բոլոր կանայք, ոչ մի կերպ չի ցանկանում համակերպվել իրողության հետ: Նա սրտի խորքում գիտակցում է իր եւ ամուսնու միջեւ եղած տարիքային տարբերությունը եւ դրանից բխող բոլոր հետեւանքները, սակայն ամեն ինչ անում է ամուսնու աչքին երիտասարդ եւ հմայիչ երեւալու, նրան իր կողքին պահելու համար: Սակայն միեւնույն է, Թափառնիկոսը ինչպիսին էլ լիներ, Մարթան պիտի ամուսնու առջեւ միշտ բարձր պահեր իր դրոշը, որի վրա գրված է. «Իմ ատամներովս մարդ դարձար»:

Ցանկանում եմ նշել նաեւ Թովմասի դերակատար Գառնիկ Ներսիսյանի կատարած աշխատանքը: Դերասանի խաղը շատ հավասար էր, ոչ մի ավելորդություն, ոչ մի գերխաղ: Դերակատարը միշտ էր զգացել եւ կերպավորել Թովմասի դյուրահավատ, միամիտ էությունը: Չափազանցրած չեմ լինի, եթե ասեմ, որ նա իր դերակատարումը հասցրել էր պրոֆեսիոնալ մակարդակի:

Թատերախմբի արդեն վետերաններ դարձած դերասանների կողքին իրենց առաջին, բայց հաստատուն քայլերն են անում շնորհալի երիտասարդներ, որոնք վաղը իրենց մնայուն տեղը կունենան թատրոնի խաղացանկում: Ներկայացման երիտասարդ դերակատարներից յուրաքանչյուրը՝ Թալին Պահլյան՝ Երանյակը, Դալար Զոհրյան՝ Սոֆին, Սարո Թովմասյան՝ Մարգարը, Վիգեն Տեմիրճյան՝ Լեւոնը, Շմավոն Ադամյան՝ Նիկոն, Վահրամ Հովհաննիսյան՝ Մարկոսը, Րոյ Պահլյան՝ Կիրակոսը, Վանիկ Շնորհոքյան՝ սպասավորը, իրենց դերակատարումներով հետաքրքրական գույն, երանգ հաղորդելով ներկայացմանը, լրացնում եւ ամբողջացնում էին այն:

Անկասկած ներկայացման արժանիքներից պետք է համարել ռեժիսորական առատ մտահղացումները, որոնցով հարուստ էր բեմադրությունը: Առանձնապես տպավորիչ էր այն տեսարանը, երբ Թափառնիկոսը հովհարով կռիվ է մղում Մարթայի ուրվականի դեմ: Սենյակի տարբեր անկյուններից հայտնվում է Մարթայի կերպարանքը. նա տեսիլքի նման անցնելով սենյակի մի անկյունից մյուսը, վիրավորական մի արտահայտությամբ խոցելով Թափառնիկոսին, անհետանում է, ապա հայտնվում մի ուրիշ անկյունից եւ այսպես շարունակ: Իր տնից դուրս եկած Թափառնիկոսը, հովանոցի հարվածներով ցանկանում է ազատվել այդ մղձավանջից: Բայց իզուր, Մարթայի ուրվականը շարունակ հետեւում է նրան՝ հանելով համբերությունից:

Մեկ այլ տեսարանում երկար պարանի մի ծայրը Մարթայի ձեռքին է, իսկ մյուս ծայրը՝ Թափառնիկոսի: Մարթան սկսում է իր հերթական հարձակումը. «Երկուշաբթի ո՞ւր էիր, երեքշաբթի ո՞ւր էիր, չորեքշաբթի ո՞ւր էիր» եւ այսպես շարունակ: Յուրաքանչյուր հարցումից հետո դերասանուհին մի ամուր հանգույց է զցում պարանի վրա: Հանդիսատեսի համար միանգամայն պարզ ու հասկանալի է դառնում, որ այդ հանգույցներից յուրաքանչյուրը Թափառնիկոսի վզին գցված կախաղանի մի օղակ է: Բեմական այսպիսի արտահայտչամիջոցով բեմադրիչ Վարդան Հովհաննիսյանը ցայտուն եւ տեսանելի է դարձրել իր ասելիքը:

Այս ամենով հանդերձ, ինձ համար անչափ հաճելի էր լսել մաքուր, անաղարտ պարոնյանական խոսքն ու լեզուն՝ իր բոլոր գույներով եւ նրբերանգներով:

Իհարկե, ներկայացումը զերծ չէր նաեւ թերություններից, բացթողումներից, դերասանական վարպետության պակասից, սակայն չպետք է մոռանալ, որ մենք դիտում էինք մի ներկայացում, որտեղ չկար եւ ոչ մի պրոֆեսիոնալ դերասան, որտեղ պարզապես հավաքվել են թատրոնը անչափ սիրող «խենթեր» եւ իրենց բոլոր հնարավորություններով անմնացորդ ծառայում են «Թատրոն» կոչվող մեծագույն քրմին: Դե ուրեմն, ցանկանք, որ երկար գոյատեւի «Մհեր Մկրտչյան» թատերախումբը, որ շարունակի նման նվիրումով եւ ոգեւորությամբ, պարտքի մեծ գիտակցումով ծառայի այն կարեւորագույն գործին, որը կոչվում է հայապահպանություն:

Բարի երթ Ձեզ, սիրելի մկրտչյանականներ:

ԱՐՄԱՆ ՍԱՆԹՐՈՍՅԱՆ
Հայաստանի ժողովրդական արտիստ

Տիկնիկների շքերթ Տավուշի մարզում

Հարուստ թատերական ավանդույթներ ունեցող Տավուշի մարզի Իջեւան քաղաքում անցկացվեց ՀՀ մշակույթի նախարարության եւ «Մեկ ազգ, մեկ մշակույթ» հիմնադրամի նախաձեռնությամբ անցկացվող «Տիկնիկային թատրոնների հանրապետական 3-րդ փառատոնը»: Հոկտեմբերի 18-20-ը մարզի 4 քաղաքներում 20 սահմանամերձ գյուղերում երեխաները երեք օր ապրեցին հեքիաթային միջավայրում, շփվեցին տիկնիկների հետ ու ստացած ջերմ եւ անմոռանալի տպավորություններով հրաժեշտ տվեցին հյուրերին:

Փառատոնի մեկնարկը ազդարարվեց տիկնիկների շքերթով, որից հետո հանրապետությունից, Արցախից, Ջավախքից տիկնիկային եւ Չինաստանի ժողովրդական Հանրապետության Ֆուցզյան նահանգի Չժանչժոու քաղաքից ժամանած խամաճիկների 19 թատերախմբերին Իջեւանի կենտրոնական զբոսայգու շատրվանների մոտ ողջույնի ու բարեմաղթանքի խոսքեր հղեցին ՀՀ մշակույթի փոխնախարար Կարինե Խոդիկյանը, փոխմարզպետ Լեւոն Սարգսյանը, Իջեւանի քաղաքապետ Վարուժան Ներսիսյանը, «Մեկ ազգ, մեկ մշակույթ» հիմնադրամի գործադիր տնօրեն Թամարա Պողոսյանը: Ելույթ ունեցողները բարձր գնահատելով տիկնիկային հանրապետական 3-րդ փառատոնը սահմանամերձ մարզի համայնքներում անցկացնելը, հատկապես նշեցին, որ այն խթան կհանդիսանա ազգային արժեքները սերունդներին փոխանցելու եւ աճող սերնդի համար այն կունենա գեղագիտական մեծ նշանակություն: Երեկոյան մշակույթի տանը, Երեւանի Հովհ. Թումանյանի անվ. պետական տիկնիկային թատրոնի «Անբան Հուռիին» եւ ՉԺՀ-ի «Պատմում են տիկնիկները» ներկայացումներով մեկնարկեց տիկնիկային փառատոնը: Թատերախմբերը մարզի չորս շրջկենտրոններում երեք օրերի ընթացքում ցուցադրեցին հինգ տասնյակից ավելի ներկայացումներ:

Հոկտեմբերի 20-ին Նոյեմբերյանի, Դիլիջանի մշակույթի տանը տեղի ունեցավ փառատոնի փակման հանդիսավոր արարողությունը, որի ընթացքում Տավուշի փոխմարզպետ Լեւոն Սարգսյանը, Դիլիջանի քաղաքապետ Արմեն Սանթրոսյանը բարձր գնահատեցին փառատոնի անցկացումը: Հիմնադրամի գործադիր տնօրեն Թամարա Պողոսյանը շնորհակալություն հայտնեց հյուրընկալ մարզին հանձին մարզպետ Արմեն Ղուլարյանի, բոլոր քաղաքապետերին, գյուղապետերին՝ 200 մարդկանց հյուրընկալելու, աջակցելու եւ հոգսերը հոգալու համար: Փառատոնին մասնակցած 19 տիկնիկային թատրոններն ու թատերախմբերը «Մեկ ազգ, մեկ մշակույթ» հիմնադրամի կողմից արժանացան պատվոգրերի, իսկ ՀՀ մշակույթի նախարարության կողմից՝ շնորհակալագրերի: Փառատոնն ավարտվեց Դիլիջանի մշակույթի պալատի գեղարվեստական խմբերի ելույթով ու կրկին հանդիպելու ակնկալիքով: Փառատոնի ավարտից հետո խնդրեցի Ջավախքի Դ. Դեմիրճյանի անվան «Պոկ-պոկ մկնիկ» տիկնիկային թատերախմբի ղեկավար Սամվել Խոդիկյանին կիսվել տպավորություններով:

«Չեմ կարող չնշել, որ փառատոնը կազմակերպված էր բարձր մակարդակով եւ հատուկ շնորհակալություն ենք հայտնում հիմնադրամին նման բարդ ու դժվարին գործը փայլուն ավարտին հասցնելու համար: Մեր թատերախումբը 1999-ին ստեղծվել է հինգ դերասաններով եւ խաղացանկում ունենք 8 ներկայացում: Չնայած Ջավախքի դժվարություններին, մենք ամեն ինչ անում ենք մշակութային կյանքը բարձր պահելու համար»: Խմբի անդամ Գուրգեն Շիրինյանը հիացած էր փառատոնով:

Շուշիի «Երվանդ Մանարյանի» պետական տիկնիկային թատրոնի տնօրեն Աշխեն Հարությունյանը **«Ազգի»** հետ զրույցում նշեց. «Մեր թատերախմբի կարծիքով սա մինչեւ այժմ կայացած փառատոններից լավագույնն էր, որը կազմակերպվել էր շատ բարձր մակարդակով: Արցախում գործում է միայն մեր թատերախումբը եւ փորձի փոխանակման մեծ կարիք էինք զգում: Իսկ փառատոնի վերջին օրը կայացած վարպետության դասերը (Հ. Թումանյանի անվ. պետ. տիկ. թատրոնի) ու եռօրյա շփումները շատ օգտակար էին ու մեզ մտածելու տեղիք տվեցին»:

Երեք օր, Տավուշի մարզում կայացած փառատոնը փոքրերին նվիրեց անհոգ եւ ուրախ մանկություն, մեծերին վերադարձրեց մանկությունը:

ՄԱՐԻԵՏԱ ՄԱԿԱՐՅԱՆ

Համերգային ծրագիր կամերային երաժշտության տանը

«Սիլվա Կապուտիկյան» հիմնադրամը կամերային երաժշտության տանը կազմակերպել էր համերգային ծրագիր: Մոտ երկու ժամ տեւած միջոցառումը այնպիսի մթնոլորտ էր ստեղծել հանդիսատեսի մոտ, որ ներկաները չէին ուզում լքել դահլիճը: Չնայած նրան, որ համերգին հրավիրված էին նաեւ գրողների միությունից, մշակույթի նախարարությունից, այդպես էլ նրանք չերեւացին: Ինչեւէ, երեկույթն ընթանում էր, եւ ինչպես ՀՀ ժողովրդական արտիստ Վլադիմիր Աբաջյանն ասաց. «Հաճույք եմ ստանում, երբ տեսնում եմ երիտասարդների, որոնք նույնպես պատիվ են համարել ներկա գտնվելու այս գրական երաժշտական երեկույթին, եւ եթե ձանձրացնենք հանկարծ՝ տեղյակ կպահեք, գիտեմ արդի զբաղմունքներն ու հաճույքները ավելի գնահատելի են ձեզ համար»:

Իզաբելլա Բախտիարյանի կատարմամբ հնչեցին Սիլվա Կապուտիկյանի «Թափառում ենք փողոցներում», «Կարոտի կանչ», «Սիրո երգ» ստեղծագործությունները Նարինե Թովմասյանի նվագակցությամբ: Բանաստեղծություններ կարդաց ՀՀ ժողովրդական արտիստ Վլադիմիր Աբաջյանը: Հնչեցին հայ մեծ գրողների՝ Եղիշե Չարենցի, Վահան Տերյանի, Հովհաննես Շիրազի ստեղծագործությունները: Հնչեցին ամերիկահայ բանաստեղծուհի Ժենյա Այդինյան-Ռիզայեի բանաստեղծությունները. «Երբեք էջ կնոջ օրագրից», «Չգիտես...», «Սխալ չանես սիրտ իմ» ստեղծագործությունները Վահագն Դավթյանի թարգմանությամբ պարսկերենից կատարեց Ալինա Փահլեւանյանը, որին նվագակցեցին դաշնամուրային տրիոն Գայանե Աբրահամյանի (ջութակ), Հասմիկ Տեր-Սիմոնյանի (թավջութակ), Նունե Արզումանյանի (դաշնամուր) մասնակցությամբ: Երեկույթի երկրորդ մասում միջազգային մրցույթի դափնեկիր Արսեն Սողոմոնյանի կատարմամբ հնչեցին Ավ. Իսահակյանի «Իմ նազելուն սպասում եմ այս գիշեր», «Ինչու, ինչու հիմա այսպես...», Եղիշե Չարենցի «Բոլորը քեզ» ստեղծագործությունները Նարինե Հովհաննիսյանի նվագակցմամբ: Հրաշալի ելույթ ունեցավ միջազգային մրցույթի դափնեկիր Հասմիկ Հացագործյանը:

ՆԱԻՐԻ ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

1-ին էջից

Ինչպես նշեց ՀԱՕԿ նախագահ Գ. Ծառուկյանը. «Մենք ցանկանում էինք, որ այս գեղեցիկ մրցաշարը համընկնի մեր «Արարատ» կոնյակի-գինու-օղու կոմբինատի հիմնադրման 130-ամյակի հետ: Երկար ու ձիգ տարիներ մեր պատմական կոնյակը ներկայացրել ենք համայն աշխարհին, իսկ նոյեմբերի 10-ին ուզում ենք, որ արտերկրից ժամանած մեր հյուրերը տեղում ծանոթանան ե՛ւ մեր արտադրությանը, ե՛ւ մեր սպորտին, ե՛ւ լավ տրամադրություն-

Բազում բարձրացրեցին հայկական դրոշը: Ինչպես նկատեց ՀԱՕԿ նախագահ Գ. Ծառուկյանը. «Այս անգամ էլ մենք պետք է անենք հնարավորն ու անհնարինը՝ հաղթանակներ արձանագրելու համար. եթե այն ժամանակ դժգոհում էին, որ պայմաններ չկան, ապա հիմա, փառք Աստծո, բոլոր պայմանները ապահոված են թե՛ ֆինանսապես եւ թե՛ տեխնիկապես, մնում է, որ մեր մարզիչները լուրջ աշխատանքներ տանեն մարզիկների հետ»:

խաղերի աշխարհի եւ Եվրոպայի առաջնությունների հաղթողներն ու մրցանակակիրները: Իսկ ՀՀ ձյուդոյի ֆեդերացիայի նախագահ Ա. Ավետիսյանը նշեց, որ բացի ձյուդոիստների մարտերից, երկրպագուները եւ հանդիսատեսները ականատես կլինեն հետաքրքրական ծրագրի հայկական էստրադայի աստղերի մասնակցությամբ: Նա նշեց նաեւ, որ Grand Prix առաջնության կազմակերպումը եւս մեկ քայլ է ձյուդոյի եվրոպական խորհրդի զարգացման համար, համաձայն որի աշ-

«Տարեդարձ եւ մրցաշար Երեւանում»

ներով հեռանան Հայաստանից»: Ներկա պահին գործարանը լուրջ հաջողություններ է արձանագրում ոչ միայն Հայաստանում, այլեւ արտերկրում: Այս տարի կոմբինատը արդեն մթերել է 27 հազար տ խաղող եւ կոմբինատի բոլոր տակառները հիմա լիքն են:

Արտադրական ծավալները մեծացնելուն զուգահեռ Գ. Ծառուկյանը մտահոգվում է նաեւ խաղողագործներին հուզող խնդիրներով: Ամեն տարի գարնանը բոլոր խաղողագործներին կանխավճար են տրամադրում իրենց աշխատանքը կազմակերպելու համար: Իսկ վերջերս Տավուշի մարզի բնակիչները դիմել էին Գ. Ծառուկյանին, դժգոհելով, որ ոչ ոք չի ցանկանում մթերել իրենց բերքը եւ իրենց ամբողջ տարվա տանջանքը ջուրն է ընկնում: Բայց արդեն տասն օր է, ինչ Գ. Ծառուկյանի հանձնարարությամբ Տավուշի մարզից խաղող են մթերում եւ մթերելու են այնքան, մինչեւ վերջին գյուղացին հանձնի բերքը: Ինչ խոսք, սա եւս դրվատելի քայլ է, եւ մեծ ուրախություն տավուշցիների համար, քանի որ տավուշցի խաղողագործները հայտնվել էին անելանելի վիճակում: Հայ ազգը միշտ էլ ցույց է տվել, որ իսկապես ուժեղ է, մարտնչող ու հաղթանակող: Դրա վառ ապացույցներից մեկն էլ այն էր, որ վերջերս հայ մարզիկները

Grand Prix մրցաշարը իր հովանու տակ են վերցրել «Մուլտի գրուպ» կոնցեռնը, Երեւանի «Արարատ» կոնյակի-գինու-օղու կոմբինատը եւ ՌԴ-ում կոմբինատի պաշտոնական ներկայացուցիչ «Լուդինգ» ալկոհոլային ընկերությունը: Գ. Ծառուկյանի հավաստմամբ, մրցաշարին մասնակցելու են ձյուդոյի ամենամեծ վարպետները, Ձյուդոյի միջազգային ֆեդերացիայի նախագահ Մարիուս Վիզերը, Եվրոպայի ձյուդոյի ֆեդերացիայի նախագահ Սերգեյ Սոլովեյչիկը, օլիմպիական խաղերի մի շարք քաղաքներում կանցկացվեն մրցաշարեր, իսկ եզրափակիչը կլինի «մաստերս» դասի առաջնություն:

Հանդիպման վերջում ՀՀ ձյուդոյի ֆեդերացիայի նախագահ Ա. Ավետիսյանը ՀԱՕԿ նախագահ Գ. Ծառուկյանին նվիրեց Պեկին-2008 խորհրդանիշը: Նրա խոսքով, «մեր հարգարժան Գ. Ծառուկյանի շնորհիվ հայկական սպորտը բռնել է վերելքի ուղին, եւ տա Աստված, որ մենք էլ կարողանանք արդարացնել նրա հույսերը»:

Յուրօրինակ բիզնես

Գերմանիայի հավաքականի նախկին հարձակվող Թոմաս Ալոֆսը բիզնեսի յուրօրինակ ձեւ է գտել: Նա կարողացել է համոզել Բունդեսլիգայի նախկին 200 «աստղերին» որոշակի գումարի դիմաց Գերմանիայի մարզադաշտերի պատվավոր հյուրերի համար նախատեսված օթյակներում հանդիպումների ժամանակ զրուցել ֆուտբոլասերների հետ: Յուրաքանչյուր ֆուտբոլասեր, վճարելով 1000 եվրո, հնարավորություն ունի օթյակում հանդիպելու իր երբեմնի կուռքի հետ: «Ֆանատներից ո՞վ մեկը չի երազում հարմար տեղավորվել օթյակում, զրուցել իր սիրելի ֆուտբոլիստի հետ, տվյալ խաղի մասին իմանալ նրա կարծիքը, անցած-գնացած ժամանակների մասին հետաքրքրական պատմություններ լսել», հայտարարել է Ալոֆսը:

Կլաուս Ալոֆսը 1978-1992-ը հաջողությամբ հանդես է եկել «Ֆորտունայում», «Կայզերսլաուտեռնում» եւ «Քյոլնում»: 1989-ին նա ճանաչվել է բունդեսլիգայի լավագույն ռմբարկու:

Բռնցքամարտիկները սկսում են մրցավեճը

Չիկագոյում մեկնարկում է բռնցքամարտի աշխարհի հերթական առաջնությունը: Այն մասնակիցների քանակով ռեկորդային է: Քաշային 11 կարգերում մոտ 700 բռնցքամարտիկներ պայքար կմղեն ոչ միայն առաջնության մեդալների, այլեւ օլիմպիական ուղեգրերի համար: Նշենք, որ Պեկինի օլիմպիադա մեկնելու իրավունք կստանան քաշային յուրաքանչյուր կարգում լավագույն ությակում տեղ զբաղեցրած բռնցքամարտիկները:

Հայաստանի հավաքականը գլխավոր մարզիչ Ռաֆայել Մեհրաբյանի գլխավորությամբ բավական լուրջ է նախապատրաստվել առաջնությանը: Մինչ մրցավայր մեկնելը մեր բռնցքամարտիկներն ուսումնամարզական հավաք են անցկացրել Աբովյանում: Մեր հավաքականի կազմում ռինգ դուրս կգան Հովհաննես Դանիելյանը (48 կգ), Դերենիկ Գիժլարյանը (51 կգ), Գաբրիել Տոլմաջյանը (54 կգ), Ազատ Հովհաննիսյանը (57 կգ), Հրաչյա Ջավախյանը (60 կգ), Դավիթ Համբարձումյանը (64 կգ), Սամվել Մաթեւոսյանը (69 կգ), Անդրանիկ Առաքելյանը (75 կգ) եւ Յուրակ Անանիկյանը (81 կգ):

Լավագույն ռեգբիստը Հաբանան է

Ռեգբիի միջազգային միությունը տարվա լավագույն ռեգբիստ է ճանաչել Հարավաֆրիկյան Հանրապետության հավաքականի խաղացող Բրայան Հաբանային: Վերջինս մեծ ներդրում ունի աշխարհի գավաթի խաղարկությունում իր թիմի տոնած հաղթանակում: 24-ամյա ռեգբիստը հաղթող ճանաչվեց արգենտինացիներ Ֆելիպե Կոնտեպոմիի եւ Խուան Էռնանդեսի, ֆրանսիացի Յանիկ Ժոզյոնի եւ Նոր Զելանդիայի հավաքականի ավագ Ռիչի Մակոուի հետ մղած պայքարում: Տարվա լավագույն մարզիչ է ճանաչվել ՀԱՀ-ի հավաքականի գլխավոր մարզիչ Ջեյք Ուայթը:

Ձեռքի գնդակի մրցաշար Թբիլիսիում

Վերջին շրջանում հաճախակի է դարձել Հայաստանի եւ Ադրբեջանի հավաքականների ընդգրկումը միեւնույն ընտրական խմբերում: Ֆուտբոլիստներից հետո շուտով միմյանց հետ կմրցեն նաեւ երկու երկրների ձեռքի գնդակի հավաքականները:

Նոյեմբերի 25-27-ը Թբիլիսիում կանցկացվի Challenge Trophy մրցաշարի արեւելյան խմբի խաղարկությունը, որին կմասնակցեն Հայաստանի, Վրաստանի, Ադրբեջանի եւ Մոլդովայի ձեռքի գնդակի ազգային հավաքականները: Խմբում առաջին տեղը զբաղեցրած հավաքականն իրավունք կստանա հաջորդ տարվա հունվարին Նորվեգիայում մասնակցել եզրափակիչ մրցումներին:

Վահանյանի հերթական ոչ-ոքին

Բարսելոնի շախմատի մրցաշարում կայացավ 5-րդ տուրը: Ռաֆայել Վահանյանը սեւերով ոչ-ոքի խաղաց կուբացի Դոմինգեսի հետ: Վահանյանը վաստակել է 1,5 միավոր եւ ընթանում է մրցաշարային աղյուսակի նախավերջին՝ 9-րդ տեղում:

Աղյուսակը շարունակում է գլխավորել ճապոնացի գրոսմայստեր Հիկարու Նակամուրան, որը ոչ-ոքի ավարտելով պարտիան Ալեքսանդր Բելյավսկու հետ, վաստակեց 4 միավոր: 3,5-ական միավորով առաջատարին հետապնդում են ադրբեջանցի Վուգար Ղասիմովը եւ կուբացի Պերես Դոմինգեսը: Ղասիմովը սեւերով հաղթեց Յոսեպ Օմսին: Եվս երկու պարտիա արդյունավետ ելք ունեցավ: Միխայլ Կրասենկովը սեւերով հաղթեց Միգել Իլեսկասին, իսկ Մարկ Նարցիսոն սպիտակներով պարտության մատնեց Յորդի Ֆլուվիային:

Հաղթողն արդեն հայտնի է

Իսպանական Կալվիա քաղաքում վերջնագծին է մոտենում շախմատի մրցաշարը: 144 մասնակիցների մեջ Հայաստանը ներկայացնող Կարեն Մովսիսյանը վերջին չորս տուրերում իր օգտին 2 միավոր գրանցեց: Նա նախ հաղթեց Իսմայել Տերանին, ապա ոչ-ոքի ավարտեց պարտիաները Ռադոսլավ Վոյտաշեկի եւ Վալտեր Արենցիբիայի հետ: 8-րդ տուրն անհաջող էր Կարենի համար: Նա պարտվեց Ալեքս Սարկովիչից: Մրցաշարի ավարտից մեկ տուր առաջ Մովսիսյանը վաստակել է 5 միավոր եւ ընթանում է 26-րդ տեղում:

5,5 միավոր ունի Ֆրանսիան ներկայացնող Տիգրան Քարամյանը: Նա հաղթեց Ռուսլան Պոգորելովին, ոչ-ոքի ավարտեց մրցախաղերը Կետեւան Արախամիայի, Ռադոսլավ Վոյտաշեկի եւ Վլադիմիր Սվեշնիկովի հետ:

Առաջատարը Իսրայելը ներկայացնող Վիկտոր Միխալեւսկին է՝ 7,5 միավոր: 7 անընդմեջ հաղթանակ տարած Միխալեւսկին 8-րդ տուրում առաջին կես միավորը կորցրեց: Նրա հաղթարշավը կասեցրեց Միխայիլ Մչեդլիշվիլին, որը վաստակել է 6 միավոր: Ոչ-ոքին բավական էր, որպեսզի Միխալեւսկին մրցաշարի ավարտից մեկ տուր առաջ ապահովեր հաղթողի կոչումը: Վերջին տուրում Միխալեւսկին սեւերով կմրցի Յուրի Կուզուբովի հետ: Մովսիսյանը եւ Քարամյանը սպիտակներով կխաղան համապատասխանաբար Կասմիի եւ Պերալտայի հետ:

Հաղթանակի թանկ գինը

Ֆուտբոլի Հայաստանի մինչեւ 19 տարեկանների պատանեկան հավաքականը Լիտվայում անցկացվող ընտրական մրցաշարում իր երկրորդ հանդիպումն անցկացրեց: Մեր ֆուտբոլիստները 1-0 հաշվով պարտության մատնեցին Սան Մարինոյի հավաքականին: Ցավոք, այդ խաղում մեր ֆուտբոլիստներից դաշտից հեռացվեցին Հենրիխ Մխիթարյանն ու Սարգիս Ադամյանը, որոնք չեն մասնակցի վաղը Լեհաստանի հավաքականի հետ կայանալիք ավարտական խաղին:

Հիշեցնենք, որ առաջին խաղում մեր հավաքականը ոչ-ոքի (2-2) էր ավարտել մրցավեճը լիտվացիների հետ: Վերջիններս երկրորդ տուրում լեհերի հետ խաղում կրկին ոչ-ոքի (1-1) արդյունքի են հասել: Վերջին տուրից առաջ Հայաստանի եւ Լեհաստանի հավաքականները վաստակել են 4-ական միավոր, իսկ լիտվացիներն ունեն 2 միավոր:

Կրկիչը գերազանցեց Մեսիի ռեկորդը

Իսպանական «Բարսելոնի» հարձակվող Բոյան Կրկիչը դարձավ կատալոնական ակումբի պատմության մեջ գոլ խփած ամենաերիտասարդ ֆուտբոլիստը: «Վիլյառեալի» հետ առաջնության խաղում, որում «Բարսելոնը» պարտվեց 1-3 հաշվով, Կրկիչը դարձավ իր թիմի միակ գոլի հեղինակը: Նա 17 տարեկան, մեկ ամսական, 20 օրական էր:

Այսպիսով, Կրկիչը գերազանցեց «Բարսելոնի» արգենտինացի ֆուտբոլիստ Լիոնել Մեսիի ռեկորդը: Վերջինս 2004/05-ի մրցաշրջանում «Ալբասետեի» դարպասը գրավել էր 17 տարեկան, 10 ամսական, 7 օրականում: Կրկիչի ցուցանիշը իսպանական լիգայի ամենաերիտասարդ ռմբարկուների ցուցակում 3-րդ հորիզոնականում է: Իսպանիայի առաջնություններում գոլ խփած ամենաերիտասարդ ֆուտբոլիստը «Վիլյառեալի» խաղացող Խիսկոն է, որը մրցակցի դարպասն առաջին անգամ գրավել է 16 տարեկան, մեկ ամսական, 18 օրականում: 2-րդ ցուցանիշը պատկանում է «Վալենսիայի» ֆուտբոլիստ Մենյային՝ 17 տարեկան, մեկ ամսական, 6 օրական:

Կրկիչն Իսպանիայի մինչեւ 17 տարեկանների պատանեկան հավաքականի ավագն է: Սեպտեմբերին կայացած աշխարհի մինչեւ 20 տարեկանների առաջնության կիսաեզրափակիչում Կրկիչը հանդիպման վերջին րոպեներին գրավեց Գանայի հավաքականի դարպասը՝ վերականգնելով հավասարակշռությունը, սակայն երկու րոպե անց հեռացվեց խաղադաշտից: Նա չմասնակցեց եզրափակիչ հանդիպմանը, իսկ առանց իրենց ավագի իսպանացիները պարտվեցին նիգերիացիներին:

Մեկ տարվա ազատազրկում ճայթուկ նետելու համար

«Յուվենտուս»-«Ուդինեզե» հանդիպման ժամանակ խաղադաշտ ճայթուկ նետելու համար Թուրինի դատարանը մեկ տարվա ազատազրկման է դատապարտել 27-ամյա Նիկոլա Ռավագլիոյին: Թեեւ ճայթուկից ոչ ոք չէր տուժել, ոստիկանությունը ձերբակալել էր «Յուվենտուսի» երկրպագուին: Բացի մեկ տարվա ազատազրկումից, Ռավալիոն երեք տարով զրկվել է սիրելի թիմի հանդիպումները հաճախելու իրավունքից:

Ընդհանրապես, Իտալիայում մարզադաշտերում արգելվում է ճայթուկներ եւ այլ առարկաներ խաղադաշտ նետել: Ֆուտբոլասերների նման արարքը դիտվում է որպես խուլիգանություն եւ խստորեն պատժվում է: Ընդ որում՝ պատասխանատվության կարող են ենթարկել ոչ միայն ֆուտբոլասերներին, այլեւ այն ակումբին, որին նրանք երկրպագում են: Մրցավարը կարող է ընդհատել հանդիպումը, իսկ կարգապահական կոմիտեն նույնիսկ պարտություն կարող է գրանցել եւ պարտադրել թիմին հաջորդ հանդիպումն անցկացնել առանց հանդիսականների:

Էջը պատրաստեց ԱԵՈՍ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԸ

Ծանուցում

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԻՐԱԶԵԿՈՒՄ

Հարգելի բաժանորդներ,

Ելնելով երկրի անվտանգության շահերից՝ ինչպես նաեւ, նպատակ ունենալով պաշտպանել հանրային շարժական բջջային կապի ծառայություններից օգտվող բաժանորդների շահերը, Հայաստանի Հանրապետության հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովը, 2007 թվականի մարտի 30-ի որոշմամբ, սահմանել է բջջային կապի կանխավճարային հեռախոսահամարների տրամադրման նոր ընթացակարգ, որի համաձայն, 2007 թվականի հուլիսի 1-ից բջջային կապի ծառայություններ մատուցողները կանխավճարային հեռախոսահամարները բաժանորդներին տրամադրում են ՄԻԱՅՆ գրավոր պայմանագրերով, անձը հաստատող փաստաթղթի առկայությամբ:

Նույն որոշման համաձայն, բջջային կապի ծառայություններ մատուցողները նախկինում իրացված կամ շրջանառության մեջ գտնվող կանխավճարային հեռախոսահամարներ ունեցող բաժանորդների հետ, մինչեւ 2007 թվականի նոյեմբերի 1-ը պետք է վերակնքեն գրավոր պայմանագրեր՝ դրանց կցելով բաժանորդի անձը հաստատող փաստաթղթի պատճենը:

Հարգելի բաժանորդներ, հաշվի առնելով խնդրի կարեւորությունը՝ ՀՀ հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովը առաջարկում է Ձեզ՝ անձը հաստատող փաստաթղթով այցելել բջջային կապի ծառայություններ մատուցողների տարածքային սպասարկման կետեր եւ շարժական բջջային կապի ծառայություններ մատուցելու վերաբերյալ կնքել գրավոր պայմանագիր:

Պայմանագրերի կնքումը իրականացվում է արագ եւ չի առաջացնում լրացուցիչ ֆինանսական, իրավական պարտավորություններ:

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար կարող եք զանգահարել
«Արմենտել» ՓԲԸ՝ 0611 եւ ***Վիվասել՝ 111*** թեժ հեռախոսագծերով:

Ակնկալում ենք Ձեր գործուն աջակցությունը:

ՀՀ հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողով

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՔՍԱ

Քյուրքչյանն ու Ուզունյանն ընդդեմ Աքսայի

Kyurkjian, et. al, v. AXA, S. A., et. al., Case No: CV 02-01750 and Ouzounian, et. al., v. AXA, S. A., et. al., Case No: CV 05-02596 (Collectively, the «Actions»), in the United States District Court, Central District of California, (the «Court»)

Բոլոր նրանք, ովքեր ԱՔՍԱ-ի մոտ ապահովագրություն ունեցող անձանց ժառանգորդներն են եւ շահագրգռված են հայց ներկայացնել վերոնշյալ դատերի կապակցությամբ, կարող են ԱՔՍԱ-ի ապահովագրյալների ցանկը ուսումնասիրել դիմելով

www.armenianinsurancesettlementAXA.com
ինտերնետային կայքին:

Հայցի դիմումը եւ այն լրացնելու կարգը տրված է անգլերենով եւ հայերենով: Հայցի դիմումը պատվիրված փոստով ուղարկել Կարգավորման Հիմնադրամի խորհրդին ոչ ուշ քան **2007 թ. հոկտեմբերի 1, հետեւյալ հասցեով՝**

**Kurkjian and Ouzounian v. AXA
Settlement Administrator
AXA Settlement Claim Fund
900 Wilshire Blvd, Suit 614
Los Angeles, CA 90017
U.S.A.**

Բոլոր դիմումները, որոնք նշված ժամկետից ուշ թվական կկրեն ծրարների վրա, հաշվի չեն առնվելու:

Վերավարկանշվել են «Արմենիան ֆայիր փրոգրամ» ՓԲԸ-ն, «Վալլետտա» ՍՊԸ-ն եւ «Շեն կոնցեռն ՓԲԸ-ն

ՀՀ կենտրոնական բանկը վերավարկանշել է հետեւյալ ձեռնարկություններին՝

- «Վալլետտա» ՍՊԸ-ին՝ շնորհելով Բ - վարկանիշ (նախկին վարկանիշը Բ -),
- «Արմենիան ֆայիր փրոգրամ» ՓԲԸ-ին՝ շնորհելով Բ - վարկանիշ (նախկին վարկանիշը Գ +),
- «Շեն կոնցեռն ՓԲԸ-ին՝ շնորհելով Բ վարկանիշ (նախկին վարկանիշը Բ -):

ԿԲ մամուլի ծառայություն

«ERUSALEM POST»

Ահմադինեժադի ընդհատված այցին անդրադարձել է նաեւ իսրայելական մամուլը

Իսրայելական «Ջերուսալեմ փոստ» թերթի երեկվա համարի գլխավոր լուրերի ցանկում տեղ էր գտել «Ասոշիեյթեդ պրես» ամերիկյան լրատվական գործակալության հաղորդագրությունը՝ Իրանի նախագահ Մահմուդ Ահմադինեժադի՝ Հայաստան կատարած երկօրյա այցի ընդհատման վերաբերյալ: Երկրորդ օրվա ծրագրում ընդգրկված միջոցառումների, մասնավորապես Ազգային ժողովում նախատեսված նրա ելույթի ու Ծիծեռնակաբերդ կատարելիք այցի մասին տեղեկացնելով միաժամանակ ընդգծվում է, որ այցի ընդհատումը իրարամերժ մեկնաբանությունների տեղիք է տվել հատկապես այն պատճառով, որ Ահմադինեժադը Հայաստանից մեկնել է առանց Մեծ եղեռնի զոհերի հիշատակի հուշահամալիր այցելելու: Հայաստանի նախագահի մամլո խոսնակ Վիկտոր Սողոմոնյանը, ըստ հաղորդագրության, որեւէ պատճառ չի նշել Ահմադինեժադի այցի ընդհատման եւ նշյալ միջոցառումները չեղյալ հայտարարելու մասին: Իսկ ռուսական ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ լրատվական գործակալությունը անանուն աղբյուրների հիման վրա հաղորդել է, որ այցն ընդհատվել է Իրանում տեղի ունեցած անսպասելի զարգացումների հետեւանքով: Անդրադառնալով Հայոց ցեղասպանության փաստին ու դրա առնչությամբ ԱՄՆ Կոնգրեսի Ներկայացուցիչների պալատի ընդունած բանաձեւին, ինչպես նաեւ դրան հաջորդած թուրքական հիստերիային, շեշտվում է այն իրողությունը, որ այցի առաջին օրը Երեւանի պետական համալսարանում ուսանողության հետ հանդիպման ժամանակ Իրանի նախագահը խուսափել է ցեղասպանության թեմայից: Նա իր խոսքը սահմանափակել է ասելով, որ «Իրանը դատապարտում է մարդկության դեմ կատարված ամեն մի հանցանք»: Հրապարակման մեջ նաեւ նշվում է, որ Ահմադինեժադը անցյալում կոպտորեն խախտել է օրենքը՝ Հոլոքոստը համարելով հրեաների հորինած «միֆը»:

«Ասոշիեյթեդ պրեսը» նաեւ տեղեկացնում է, որ երկու երկրների նախագահները ստորագրել են տնտեսական համագործակցության մի շարք համաձայնագրեր, նաեւ քննարկել են նոր երկաթգիծ եւ 2 հիդրոէլեկտրակայան կառուցելու ծրագրերը:

«Իրենց համատեղ ասուլիսում երկու երկրների ղեկավարները չեն շոշափել միջազգային խնդիրներ, սակայն Ահմադինեժադն ավելի ուշ՝ Երեւանի պետական համալսարանում իր ելույթի ժամանակ թեթեւակի քողարկված հարված է հասցրել Մ. Նահանգների քաղաքականությանը», ասվում է հրապարակման մեջ, մեջբերելով Ահմադինեժադի հետեւյալ խոսքերը. «Եթե մեծ տերությունների ղեկավարներն առաջնորդվեին արդարությամբ ու բարոյականությամբ, Իրաքը չէր զավթվի, Աֆղանստանում եւ Պաղեստինում արյունահեղություն չէր լինի»:

«Ջերուսալեմ փոստը» զետեղել է նախագահ Քոչարյանի եւ Մահմուդ Ահմադինեժադի լուսանկարը՝ վերջինիս Երեւանում դիմավորելու ժամանակ տեղի ունեցած հանդիսավոր շքերթի պահին:

ՌՈՒԶԱՆ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

Իրաքն աջակցում է Թուրքիային

Թուրքիայի եւ Իրաքի արտգործնախարարները Բաղդադում համաձայնության են եկել, որ Իրաքի կառավարությունը կուժեղացնի պայքարը Քրդական բանվորական կուսակցության դեմ: Թուրքիայի արտգործնախարար Ալի Բաբաջանը հայտարարել է, որ Անկարան հարցի լուծման համար կարեւորում է դիվանագիտական միջոցները: Սակայն նշել է, որ խոսք անգամ չի կարող լինել զինադադարի մասին: Իր հերթին Իրաքի արտգործնախարար Հոշիեր Զիբարին հայտարարել է, որ ամեն ինչ կձեռնարկեն առկա հակասությունը լուծելու եւ PKK-ի գործունեությունը զսպելու համար:

Հացահատիկի գները շարունակում են բարձրանալ

Աշխարհի շուկաներում ցորենի գների աճը շարունակվում է, ինչը բացատրվում է Ճապոնիայի եւ Հարավային Կորեայի խոշոր գնումներով: Չիկագոյի հացահատիկի սակարանում, որը խոշորագույնն է աշխարհում, ցորենի գինն աճել է 6,5 տոկոսով՝ մինչեւ 8,77 դոլար: Ցորենի գների բարձրացումը շարունակվում է չորրորդ առեւտրաշրջանն անընդմեջ: Պահանջարկի աճը տեղի է ունենում առաջարկի կրճատման պայմաններում, ինչը պայմանավորված է Ավստրալիայում, Կանադայում եւ ԱՄՆ-ում ցորենի բերքի խոշոր կորուստներով:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պետական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (պատվիրատու) «ՊԳԳ-ՄԲԱՊՁԲ-07/49» ծածկագրով կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ՝ **ՀՀ աշխատանքի եւ սոցիալական հարցերի նախարարության կարիքների համար բնակարանների ձեռքբերման նպատակով**: Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 750 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդշինինվեստբանկ» «Բեջ-գալ» ՍՊԸ-ի 24723006158 հաշվեհամարին եւ սույն հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով՝ ք. Երեւան, Կոմիտասի պ., 54/բ, հեռ.՝ 28-93-25, Ի. Քոչարյանին:

Հրավերն անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման պահը՝ սույն հայտարարության հրապարակվելու օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրվա ժամը 10.30-ն:

Հայտարարություն

Նոյեմբերի 5-ին, ժամը 14-ին ՀՀ բնապահպանության նախարարությունը, «Գավառտրանս» ՍՊԸ, Գավառի քաղաքապետարանը կազմակերպում են հասարակական լսումներ Գեղարքունիքի մարզի Գավառ քաղաքի Ազատության 44 հասցեում նախատեսվող ԱԳԼՃ կայանի շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության վերաբերյալ: Նախագծային փաստաթղթերին կարելի է ծանոթանալ Երեւան, Կոմիտասի 29 հասցեում:

Հայտարարություն

Նոյեմբերի 12-ին, ժամը 14-ին ՀՀ բնապահպանության նախարարությունը, «Ժորա Մելքոնյան» ՍՊԸ, Արարատի համայնքապետարանը կազմակերպում են հասարակական լսումներ Արարատի մարզի Արարատ համայնքի Ա. Մաթեւոսյան 23 հասցեում նախատեսվող ԱԳԼՃ կայանի շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության վերաբերյալ: Նախագծային փաստաթղթերին կարելի է ծանոթանալ Երեւան, Կոմիտասի 29 հասցեում:

ԳՈՎԱԶԴԻ ՀԱՄԱՐ ԶԱՆԳԱՀԱՐԵԼ՝ 58-29-60

Լրատվական գործունեություն իրականացնող՝ «Ազգ օրաթերթ» ՍՊԸ, Երեւան, Հանրապետության 47: Պետական գրանցման վկայականի համարը՝ 02 Ա N 047261, տրված՝ 17.02.00 թ.:
Թողարկման պատասխանատու, գլխ. խմբ. Հակոբ Աւետիքեան: Տպաքանակ՝ 3000, ստորագրված է տպագրության՝ 23.10.2007, գինը՝ 100 դրամ, տպագրվում է «Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարանում՝ Արշակունյաց 2: